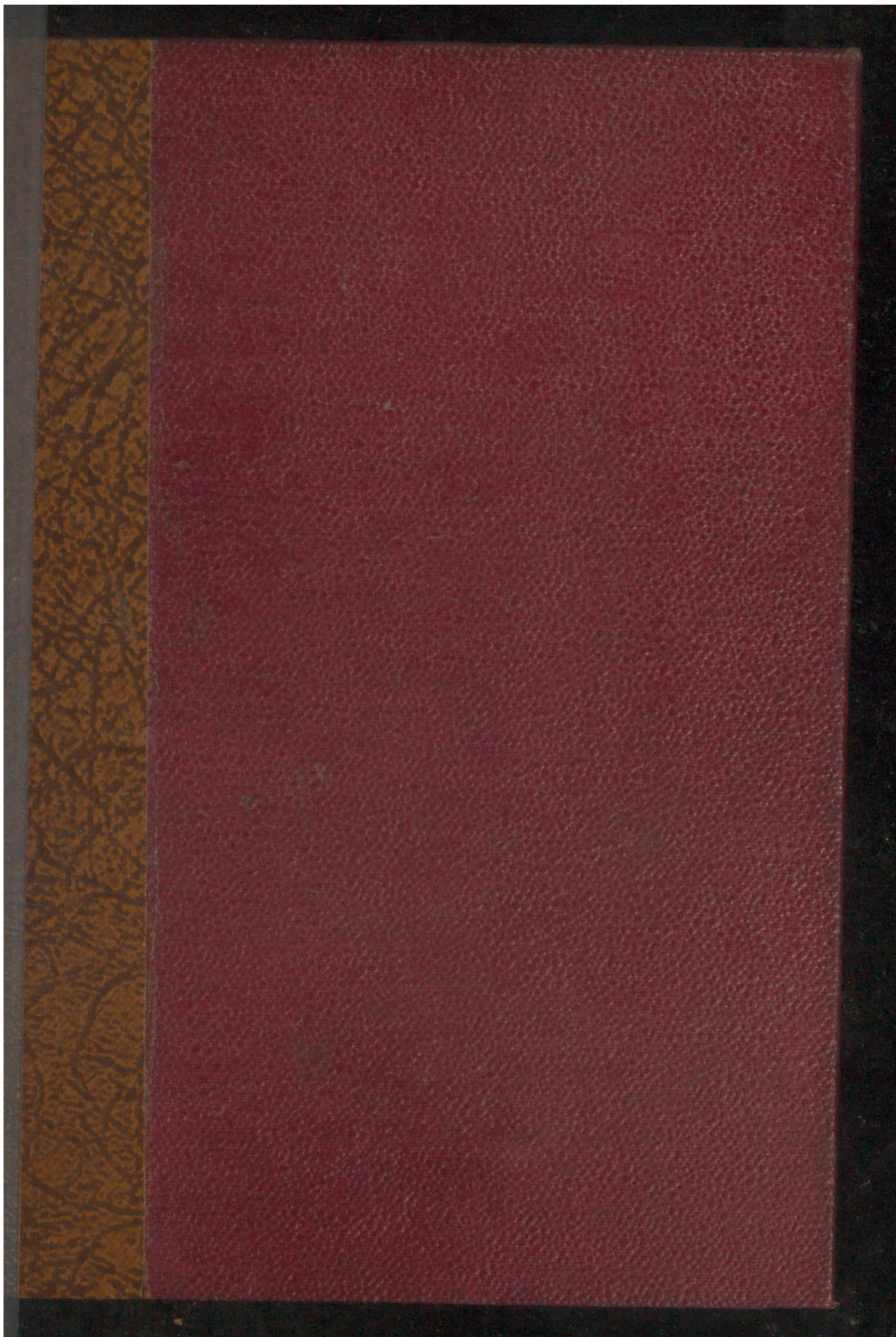
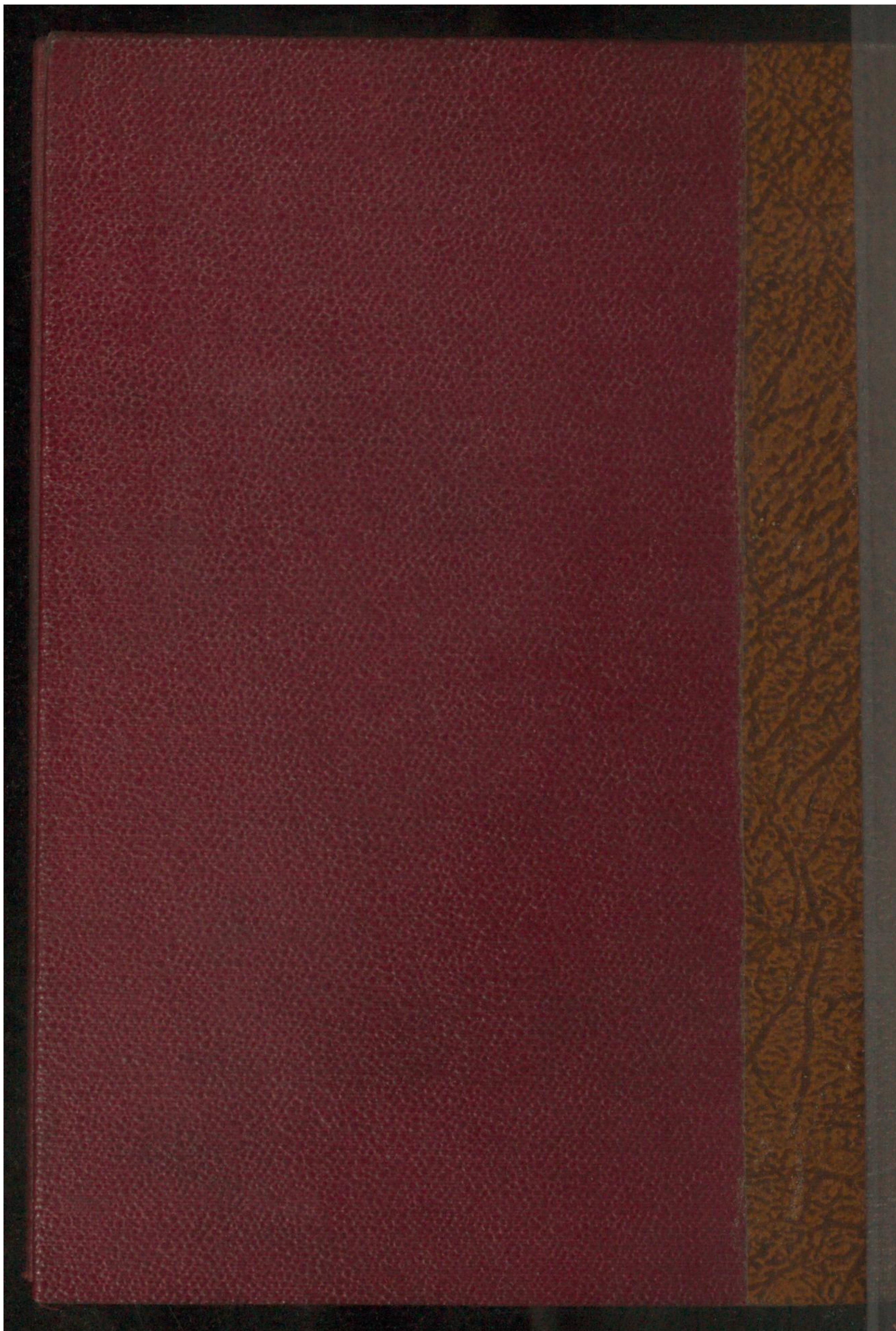
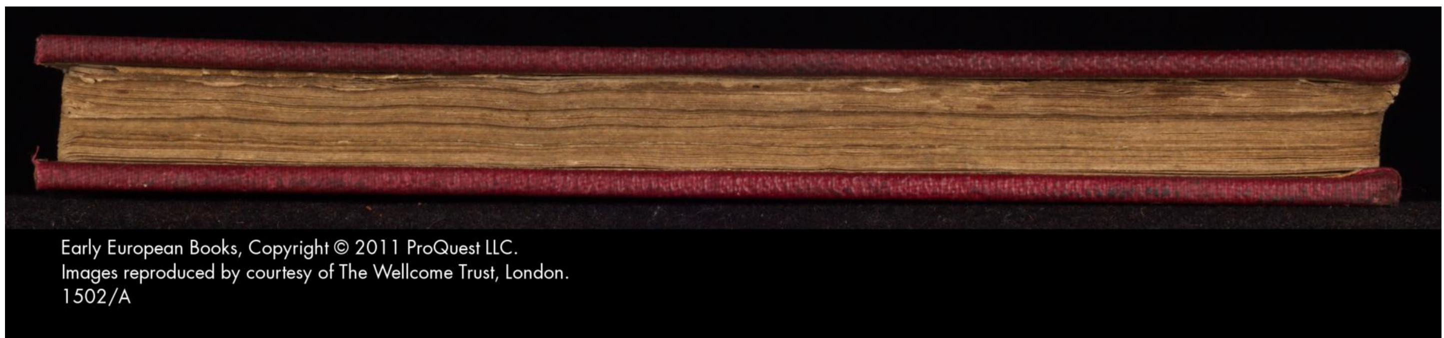

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
1502/A

1502/A

L. XVI. Sul

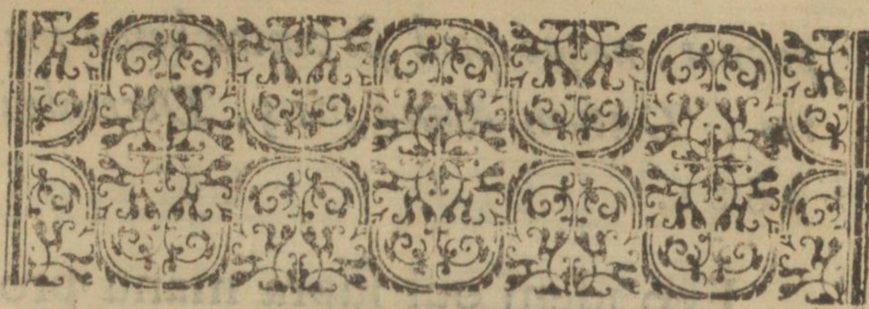
DE CHALCANTHO
Medica Diſputatio.

AVCTORE
AETIO CLETO
SIGNINO
MEDICO, ET PHILOSOPHO.

ROMÆ, Apud Hæredem Bartholomæi Zennetti. 1623.

Superiorum Permiſſu.

Imprimatur, ſi videbitur Reuerendiſsimo Patri Magiſtro Sacri Palatij Apoſtolici.

A. Epiſc. Hierac. Viceſg.

EGo Tiberius à Fonte medicus, philoſophus Eugubinus, ex commiſſione Reuerendiſsimi Patris Fratris Nicolai Rodulfii Sacri Palatij Magiſtri, legi ea diligentia qua potui opuſculum doctiſsimi viri Aetij Cleti medici Signini, quod inſcribitur, De Chalcantho medica Diſputatio, & nihil in eo inueni quod Sanctæ Romanæ Eccleſiæ re-

pugnet, neque quod ſit contra bonos mores. Datum Romæ, 15. Decembris 1622.

Ego idem qui ſupra manu propria.

Imprimatur,

Fr. Vincentius Martinellus Socius Reuerendiſsimi P. Fr. Nicolaj Rodulfij Ord. Præd. Sac. Apoſt. Pal. Mag.

ILLVSTRISS. ET REVERENDISS.
PRINCIPI
MARCO ANTONIO GOZADINO
S. R. E. CARDINALI
EPISCOPO TIBVRTINO,
& Patrono Colendiſsimo.

AETIVS CLETVS F.

IVRE quidem optimo, Cardinalis Illuſtriſſime, opus meum de Chalcantho amplitudini tuæ dicare conſtitui; ſimul tuorum erga me meritorum perſpicuum, ac perpetuum memoriæ meæ argumentum; ſimul etiam, vt ſub tanto patrocinio ab obtrectatorum calumnijs reddatur tutiſſimum. Tenue quidem munus eſt. Id verò me non ab inſtituto de-

terruit, memoria tenentem, ab Artaxerſe illo Perſarum Rege opulentiſſimo, vel aquam manibus hauſtam, volaquè allatam (infimæ conditionis donum) libenter, & grato animo fuiſſe acceptam. Siquidem certum probatumq. verbum eſt: In muneribus mentem eſſe præſtantiſſimam. Vtq. in artificis officina picta, ſcultauè tabella cuiuſuis iniuriæ poteſt eſſe obnoxia; ſacro verò parieti votiua ſuſpenſa omnibus venerabilis, intactaq. ſuſpicitur; ita fore confido, fietquè profectò, vt hæ lucubrationes meæ, Eruditiſſimo Præſtantiſſimoquè Patrono dicatæ, vſquequaque inuiolatæ ſeruentur. Vale, mequè benignè amplectere, & foue. Signiæ ix. kalen. Decembris 1622.

AETII CLETI SIGNINI MEDICI, ET PHILOSOPHI, DE CHALCANTHO Medica Diſputatio.

EXORDIVM.

BONORVM omnium in re medica auctor Hip. fixius contẽplatus quæ bona pariat, & à quibus ærumnis medicina ægrotantes liberet, ita protulit lib. de flat. artis beneficio à maximis malis liberantur, à morbis, à doloribus, à triſtitia, à morte. in immenſum æquidem creſceret oratio longius vagando, & ex auctoribus recenſendo quas ſibi laudes medicina adepta eſt, ſua dignitate impares & longè minores: verùm artificum nonnunquam inſcitia, aliàs cura nimis intelligendi, & propriæ opinionis oſtentatio effecit, vt ridicula nonnullis eua-

ſerit, multiq. eandem flocci faciendam cenſuerint. Quamobrem factum eſt, vt in medicos inuehi complures haud dubitauerint; eosq. redarguere, inſectariq. operam dederint. quem ſibi dicēdi campum arripuit Plin. lib.29. cap.1. & ſequitur Quintil. declamationum ſuarum 8. vbi ex ficto ſibi caſu occaſione arrepta medicos reprehendit & taxat acerrimè. Sed hanc calamitatem agnouit & confeſſus eſt Hip. lib. de lege, cum perhibuit medicina omnium artium præclariſſima eſt; verùm propter eorum, qui exercent, ignorantiam, eorumq. qui temerè, de his iudicant, omnibus artibus iam longe inferior habetur. Cæterum hæc ſapienti viro neque fidem neque auctoritatem à medicina abrogare debent. quoniam crimen artis non eſt, quod profeſſoris eſt. hæc verò minime præfatus ſum, quaſi velim medicorum inſcitiam redarguere, quin potius, ſi pateretur occaſio, horum ingens acumen, & incomparabilem eruditionem extollere in animo eſſet. Sed vna opinionum oſtentatio me ſola mouit, qua multi, quod eſt à veritate longinguum, ſuadere, & fucatis rationibus, orantis magis, quam philoſophantis more, medentium animos in propriam ſententiam allicere conantur.

tur. exemplis per quam multis iſtud comprobare nõ eſſet arduum. ſuppetat illud oleũ chalcantinum, cuius laudes illùc deuenere, vt dixerit Geſnerus, eum medici perſona, titulo, nomine, vel fama dignum non eſſe, qui inter medicandum oleo vitrioli ſe carere poſſe temerè exiſtimauerit. & adiecit Raymundus Minder. cap. 10. lib. de chalcant. ego ſanè adhuc à medicina diſcederem, nomenq́. meum potius militiæ darem aut opus quoddam mechanicum affectarem, ſi vſu vitrioli priuatus forem, vel mihi chalcanthini olei exhibitio interdiceretur. planè illuc deuenit dicendi licentia, vt contrariæ opinionis auctores, quos non valent rationibus conuellere, iurgijs tentent, verbisq́. contumelioſis & affirmantibus, eruditiſſimos viros, quiq́. magna cum laude medicinam fecerunt, preſidium iſtud alto ſilentio donaſſe, conſcios prorſus illud reprobandum; obuiam itur, Hip. rabarbarum, mannam, & caſſiam non agnouiſſe, & licere nihilominus ijs vti magno cum commodo. quæ reſponſio, & ſi veritatem complectitur, non tamen argumento par eſt, quod oſtentat à medicis hiſce iunioribus agnitũ & prætermiſſum chalcãthi olei vſum: cum re vera contineat reſponſio, quo nos

vtimur rhabarbaro, manna, & caſſia minime cognita ab Hip. eaq́. de cauſa prætermiſſa. efficaciam enim ſortiretur ſolutio ſi agnouiſſet illa Hip. & prætermiſiſſet vſum. Cæterum hac in prefatione rationes pro chalcanti oleo perpendendas non duxi: ſed occaſionem ſolummodo indicandam, quæ me impulit ad ſcribendum, amicis etiam multis efflagitantibus: ne ſcilicet res tanti momenti patrono ſui carere videatur: licet non ignorem multos fama & eruditione clariſſimos onus iſtud congruentius ſuſcipere potuiſſe. at veritas, & iuuandi cupiditas ad ſcribendum inuitauit. qua in trattatione multa prætermittenda duxi quæ de chalcantho inquiri poſſent nimirum, quid illud ſit, quale ſit natiuum, quod factitium, quibus in locis excellat, qua coniectura optimum aſſequi poſſimus: an illud metallum ſit; & alia his ſimilia. quæ eò libentius prætermitto quòd exactè à viris doctiſſimis exarata ſcio, qualecunque verò hoc erit opus, te candide lector benignè ſuſcipias oratum velim: vtq́. non adeò meum ſcribendi attendas ſtylum, quàm iuuandi magis (quo ad ſcribendum impulſus fui) ſtudium, ipſamq. veritatem.

An chalcanthum ſit calidum. Cap. I.

DIſſentio orta eſt inter iuniores medicos, an vitriolum calidum ſit vel potius frigidum. Minder. cap. 3. lib. de chalcantho, hac de re nactus occaſionem dicere, in vitriolo, ſcribebat, reperitur ſumma caliditas, que cauſticam vim exercet, atque inſuper ſumma frigiditas, que totum corporis habitum ſuper calefactum ad ſymetriam, ac commoderationem iuſtam reducit. Alijs viſum eſt, chalcanthũ crudũ & etherogeneum eſſe, & cum aliquot particulis calidis, à prædominio frigidũ, aſtringens & ſiccans. quæ diſſertatio omnino refragatur claſſicis auctoribus: quorum ſententia eſt calidum à prædominio chalcanthũ eſſe. hoc ſibi voluit Dioſc. c. 74. lib. 5. cum de chalcanto perhibuit. valet aſtringere calfacere, cruſtas inducere. & aſtipulatur Gal. lib. 1. de ſimpl. cap. 33. vbi memoriæ mandauit, chalcanthum caliditatem tantam aſſecutum, vt nos etiam exurat. & clariora eiuſdē verba ſunt lib. 9. operis eiuſdem dicentis, mirari ſubit de hoc medicamento, quo pacto vehementiſſimæ adſtrictioni admixta eſt caliditas non inextrema. con-

ſtat

ſtat ergo quòd omnium maxime condire ſeruareq. carnes humidas poteſt, nimirum caliditate humiditatem abſumẽs, atque aſtrictione ſubſtantiam contrahens, conſtipansq. quibus conſona ſcripſit Aëtius lib. 2. cap. 74. Oribas. lib. 14. coll. cap. 18. in fine. & confirmant Pauli verba lib. 4. cap. 53. dicentis. Scopus cruſtam generantium medicamentorum erit calor cum adſtrictione, quemadmodum in chalcithide, myſi, & atramento ſutorio habetur. imo Auic. lib. 2. tract. 2. cap. 170. quem ſequutus eſt Arnal. Villanouanus ſpagyricæ artis non ignarus (quantum eius patiebantur tempora) lib. de ſimpl. cap. 7. ad quartum vſque gradum vitrioli caliditatem extendi memoriæ mandauit. quinimo atramentum ſutorium à prædominio calidum, neque etiam negauit Minder. ipſe, quando cap. 12. citati libri, aiebat, inſunt ei plurima refrigerantia, & multo plura calefacientia, & cap. 12. lib. eiuſdem occaſione arrepta exarandi varias facultates vitriolo ineſſe, quas, ſubiecit ille, etiam Gal. ſuſpexit, & admiratus eſt, quando calori vitrioli non leuem adſtrictionem ineſſe faſſus eſt.

Quanquam neque illud eſt condonandum Minder. vt chalcantho ſumma inſit caliditas,

summaq. frigiditas. namq. vti mixtorum nullum actu summas hasce qualitates eodem in tempore sortiri potest, teste Arist. lib. 2. de gener. text. 16. pari pacto neque etiam potentia. quo enim tempore miscibilia inuicem alterantur ad mixtum conficiendum, altera earum qualitatum superet est necesse, vnde sequitur vt illud à predominio magis calidum sit, vel magis frigidum, quamobrem caliditas & frigiditas inesse minime potest in summo mixto iam completo, & elaborato. Itaq. Gal. lib. 1. de temper. cap. 8. cum rerũ omnium temperamenta indagatur, animantium scilicet stirpium, & inanimatorum, octo temperies solas enumerat, in quibus qualitates à predominio excedunt, calidam nempe, vel frigidam siccam, vel humidam: calidam, & siccam, frigidam & humidam, frigidam & siccam; neque inter has reperire est frigidam & calidam in summo, certior factus, mixta qualitates has summas simul copulatas adipisci minime posse. &, quemadmodum octo qualitatum exuperantias ab intemperie prodeuntium morborum causas idem Gal. statuit lib. de causs. morb. cap. 1. inter quas locum non sortitur summa caliditas, & frigiditas summa, que simul morbũ pariant;

ita qualitatum exuperantiæ in medicamento à quorum dominio nomen ſortitur vti lib.4. Meth. cap.2. luculenter Fernel. indicauit; octonarium numerum non excedent neque reperire contigerit quod ſummam habeat caliditatem cum ſumma frigiditate, quemadmodum de vitriolo depredicauit Minder.

Sed eſt inſuper arbitratus Minder. illud efficere ſummam frigiditatem in chalcanto vt illud ipſum ſupercalefactum refrigeret, & ad ſymmetriam, & cõmoderationem iuſtam reduceret. Quæ equidem ſi adeſſet ſymmetria, & iuſta commoderatio, non illi ineſſet ſumma caliditas cum frigiditate ſumma: ſique hæ adeſſent qualitates in ſummo, ad ſymmetriam non eſſet redactum, iuſtamq. commoderationem. Quamquam ſi ex ſecundis qualitatibus de vitrioli temperie ſit ferendum iudicium, ſummè calidum omnino ſtatuendum eſt, quod indicat illius ſapor quem acrem eſſe litteris ſcriptum reliquit Gal. lib. 4. catatop. cap. 4. cum perhibuit, chalcantum quod aſtringẽdo vna cum acredine vehementiſſimum pharmacum exiſtit. cui conſenſit Actuar. lib. 6. Meth. cap. 5. & hoc ſibi voluit Cæſal. lib. 1. de metall. cap. 6. in hunc modum ſcribens. Chalcanthum

cum

cum acerbitate, etiam acrimoniam vehemẽtem habet adiunctam, ideo aquas reddit mordentes, & corrodentes. & enucleatius indicauit Agricola lib. 3. de natura fossil. cap. 16. dum voluit, atramentũ sutorium, quæque sub illius genere complectuntur acria esse omnia. Fert suffragium Minder. ipse qui cap. 1. lib. citati de vitrioli delectu verba faciens, illud à se probari dixit, quod acrius linguam stimulat, aut acore quodam astringente fauces non sine aliquo salsedinis stimulo in ima penetrante conuellit. Iste vero chalcanti sapor acris prædominantis caliditatis certum indicium esse omnino consensiendum videtur, in quam sententiam locutus est Gal. cap. 18. lib. 4. de simpl. cum litteris scriptum reliquit, scire oportet acres sapores omnes summè esse calidos, post illos esse amaros, deinde vero dulces. Igitur cap. 3. lib. eiusdem vbi mixta medicamentis qualitas apparuerit cum acrimonia, caliditatem quoque inesse conijciendum esse, tradidit. à Gal. sentẽtia ne latum vnguem recessit Aet. apud quem cap. 1. lib. 1. scriptum reperitur, ad acrem iam sermonem conuertamus, eosq. primum calidos exacte esse dicamus, deinde erosiuos, vstosios, crustamq. inducentes, &

colli-

colliquatorios forinſecus cuti impoſitos. Sapore ergo acri quoniam præditum eſt chalcantum, ideo ſummè etiam calidum eſſe pronunciatum eſt. & cõfirmat ſumma illius corrodendi potentia, quam illud adeptum eſt, vel ipſo Minder. teſte cap. 3. lib. præallegat. cui enim medicaminum ineſt corrodendi facultas, ſumma quoque ineſt caliditas, quemadmodum indicauit Dinus Florent. & Gentil. Auic. interpretes lib. 2. t. 1. cap. 4. quo in loco de corroſiuis medicamentis differentes, docent omnia calorem fortem (vtque verbis eorum vtar) & acutum participare. & aſtipulatur Arnal. Villanou. lib. de ſimpl. cap. 21. vbi, facto cathalogo corrodentium medicamentorum, in eo vitriolum reponit, eiusq. generis omnia valde calida eſſe affirmat. Enimuero huius claſſis ſunt ea medicamenta, quæ Græci catheretica appellant, quibus eximiam ineſſe calefaciendi facultatem, locupletiſsimus auctor eſt Gal. 5. de ſimpl. med. cap. 15. illiq. ſe ſubſcribit Fernel. lib. 6. Meth. cap. 17. vbi atramentum ſutorium catheriticum medicamentum eſſe affirmat, & catheriticum illud ſtatuit, quod vehementer & iam quarto ordine calidũ eſt.

Quercet. lib. inſcripto peſtis alexicacus cap. 3.

cap.3. circa medium, & Minder. lib. toties repetito cap. 10. hisq. astipulatus Cæsal. lib.1. de metallicis cap.28. posteritati scriptum reliquere, tum chalcanthum tum vero ipsius oleum ad sulphuris naturam, & olei illius propius accedere. apud classicos verò auctores ratum est sulphur calidum esse, calidum quoque atramentum sutorium decernendum est. Calida facultate præditum esse sulphur testes habemus Diosc. lib. 5. cap.33. Gal. lib.9. de simp. lib.3. de compos. med. per genera cap.2. & lib.5. operis eiusdem cap. pariter secundo, quo in loco de emplastro è scylla confecto edisserit, affirmãdo sulphur tanto calore præditum esse, vt vlcus faciat si diutius adheserit. calidam quoque sulphuris facultatem agnouit Auer. lib.5. coll. cum de mineralibus verba facit & Auic. lib.2. tex.2. cap.615. qui adeo calidũ, & siccum esse illud memoriæ mandauit, vt ad quartum gradum perueniat. fauet etiam ratio: quæ enim facile inflammantur, siue igniuntur, ceteris paribus, calidiora semper sunt, vt Gal. affirmauit lib.3. de temperamentis cap.1. quem deinceps sequutus est Auic. fen. proxime deducta tex.1. cap.3. facillime flammam suscipit sulphur, idcirco calidum

lidum illud esse statuendum est. Res combustibiles inquit Auer. lib. mox citato c.26. sunt de necessitate igneæ, sicut sulphur. hac pari ratione motus Arnald. Vill. lib.1. rosarij cap.3. eo quod sulphur (sic ille loquitur) inflammabili substantia constat, & quoniam hoc metallis inest, in caussa est cur illa comburantur. itaque sulphur cum facile inflammetur calefaciendi potentia præditum esse asseuerandum est quanquam aliæ multæ non deessent rationes, si de illo disserere pateretur occasio, quibus facile comprobari posset, illud calidum esse. igitur quia atramentum sutorium parem habet agendi efficaciam, quam sulphur sortitum est, quod apud omnes calidum esse est receptum, calidum quoque chalcantum decernendum est.

Animaduertit hanc difficultatem Querc. lib. cit. cap.4. obseruat. prima quam diluit in hunc modum. Si ea solum de caussa sulphuri calidam inesse qualitatem colligeremus quod ad ignem ardeat & flammas facile concipiat: non dispari, immo vero fortiori argumento camphora callidior concludi debet, quæ nihilominus proprietate frigida donata, à peritioribus asseritur. Eoque magis assertio corroboratur, quod eadem gustui

acerrima, & quaſi corroſiua ſentitur, cum tamen ſulphur plane ſit inſipidum, & nullam palato exhibeat moleſtiam. ſic ille. Cuius argumentatio nullius prorſus momenti eſt, ſiquidem camphora ſuapte natura omnino calida eſt. Credidere Serapio, & Auic. (inquit Matthiol. lib. 1. ad Dioſc. cap. 75.) camphoram tertio abſceſſu, & ſiccare, & refrigerare: quæ tamen, cum vehementer etiam in aqua proiecta conflagret, ſit per quam odorata, & adeò tenuuium partium, vt ſæpe per ſe in auram euaneſcat, illis reclamare videtur. Quo fit, vt quis ſuſpicari poſsit, aut legitimam camphoram ad nos non adheui, aut hoc loco Arabum monumenta (vt in alijs per quam multis) eſſe vitiata. Sed hac de re erudita adeſt Agric. diſſertatio lib. 4. de nat. foſsil. cap. 2. comprobantis calida facultate præditam eſſe camphoram, non illam refrigerare, vti inter Arabes auctores conuenit opinio. & confirmat illius ſententiam Manar. ſuis in annotationibus ad Meſuem, cum diſſeritur de trociſcis, de camphora, ſic perhibens, res noua quam gummi arborum dicunt, & putant valde frigidam, ego eam quæ ad nos defertur, rem factitiam puto, & calidam. Aſtipulatur Vidius Senior lib. 4.

de medic.cap.4. apud quem ſic ſcriptum reperitur; camphora paratur arte, pertinetq. ad bitumen, eandemq. vim habet. nec frigida eſt, vt nonnulli crediderunt, ſed ſecundo gradu calefacit,& ſiccat: nec coercet veneris impetum quod refrigeret, ſed quod (non ſæcus quam mentha) ſemen extinguat ob ſiccandi vim, quam habet, ad quam vigiliæ cauſa quoque eſt. His conſona dixit Fallop. lib. de vlceribus cap. 31. Auic. inquiens, vtitur bolo armena officinarum (de ambuſtis ſermo eſt) & camphora tanquam medicamento refrigerante: ego quoque camphora vtor, & ei multum fido, ſed non vtor tanquam medicamento frigido, ſed calefaciente: credo enim ego camphoram calefacere, licet Auic. oppoſitum ſenſiat. His conſentanea in hunc modum ſcripſit Rondel. lib. de officina pharmacopolarum, in ſua vnguenti citrini enarratione. De eius temperatura certo poſſum affirmare (in tractationem enim inciderat de camphora) calidam eſſe, eo quod odorata ſit, & quodammodo ex aërea ſubſtantia,& tenui ob quam tenuitatem ignem facile concipit etiam in aqua, quod forſan aliquos decepit quod ſemen abſumeret, inde ab effectu colligunt ſummè re-

frigerare. Verum est illa secunda operatio, non prima, per accidens, non per se. nam si quando seminis spiritum dissoluit, ob id venerem extinguit, semine absumpto, vt ruta, agnus, menta sicca, & alia calida. Testem etiam affero Leonardum Iacchinum suis in commentarijs lib. 9. ad Almansor. cap. 4. in hunc modum scribentē. postremum camphora est, quam extimant odore frigidam, & frigidæ temperaturæ. Sed ego puto veteres de alio succo, vel gummi locutos. quam nos modo habemus. neque mirum, sunt enim innumera huiusmodi, quæ sub alieno nomine venduntur; vt assa laseris loco; casia loco cinamomi, & quæ mirrha vocatur, & therebyntina, resina, & sandaraca sandix, chalcites. quod vero me mouet est. quoniam quocunque modo ratione discurras, & examines, calidam inuenies. Odor enim primum acris, & penetrans maxime id mostrat: mox sapor qui admodum acris est, fere piperi æqualis: quæ sanè duo non modò igneum elementum dominari, sed valde dominari significant. Scio equidem frigida quoque odora esse aliqua ob partium diuersitatem, sed odore ignauo, & tenui, non acri, & valido, vt rosa est, & viola; sed sapor multo cer-

tior nuncius: nam ipsa rei substantiam attingit vbi odor solum quasi corticem. Quod si ratione discurras quod maxime & velocissime ignibile est, ignis nature est proximum vt de sulphure naphta patet. At nihil est æque ignibile ac camphura. Vnde ex ea inextinguibilem ferè ignis materiam ad bellum parant. præterea vigilias inducere fatentur, quod non esset si ad tertium frigiditatis ordinem perueniret. Libeat deniq. Costeum audire, in suis notis ad Mesuem, quo loci de diamanna sermo habetur, apud quem sic de camphora proditum reperitur. De huius quoque temperamento dubitare licet. consensiunt omnes tertio ordine esse frigidam, & siccam. nam inflammationibus, ac calidis affectibus, & doloribus ex calore admota confert, quod frigiditatis argumentum præbet. Contra tamen cum odore caput feriat, gustu sit acris, ignem prope admota, facillime concipiat, & retineat (nam & in aquis ardet) ad hæc exposita aëri, aquæ ardentis instar euanescat, cuius rei gratia seruatur in vitro psyllij, aut millij semine obruta inesse illi insigna caloris seminaria persuademur. Quemobrem (quicquid illi sentiant viri grauissimi, quorum ego aucto-

ritatem maximi ſemper faciam) camphoram ſummè eſſe calidam ipſe quidem ſuſpicor. neque tamen frigiditatis producere effectus à ratione alienum puto. Cum enim partium ſuarum tenuitate, & calore meatus corporis citiſſime permeæt, & rarefaciat, vt calidiores difflent vapores, atque ſubeunti frigido aëri locus detur probabile eſt, atque hoc pacto per accidens à calido frigus inducatur. Sed & eodem modo medicamentis adiunctam frigidis (cum enim ſeorſum in refrigerandi vſum adhibetur) præſtare frigiditatis opus exiſtimo. Dum enim ſui tenuitate frigidis viam parat, facitq. vt alte penetrent quid mirum quod calida ipſa refrigerij tamen vſum afferat. hactenus ille. Concluditur ergo camphoıam, ſulphur, & atramentum ſutorium calidum eſſe: neque illis orationibus contrarium demonſtrari poſſe: adeò, vt veterum de chalcanthi facultate opinionem deſeramus.

De chalcanthi aſtringenti, & purganti facultate. Cap. II.

IVre merito, mea ſententia, lib. 9. de ſimpl. med. miratur Gal. quo pacto chalcanthi vehementiſſime aſtrictioni admixta ſit caliditas non ignaua. Sortitum quippe illud eſt aſtringentem facultatem: quemadmodum, & præallegato loco teſtatus eſt Gal. & 4. catatop. cap. 4. & cap. 1. lib. 4. de compoſ. med. per genera, & 3. de ſimpl. med. cap. 16. vbi atramentum ſutorium ſummè aſtringens eſſè perhibuit. cui accedit Dioſc. teſtimonium lib. 5. cap. 74. & Plin. lib. 34. cap. 12. ſcribentis nuper inuentum (de chalcantho dicere orationem aggreſſus erat) vrſorum in arena & Leonum ora aſpergere illo: tantaq. eſt vis in aſtringendo, vt non queant mòrdere. Ineſt etiam chalcantho eximia calefaciendi facultas; vti capite præcedenti comprobauimus fusè. Quamobrem ex his ſtatim oritur dubium, quo nam pacto id contingere queat. Diſerta enim Gal. ſententia eſt lib. 6. de ſimpl. med. cum de balauſtico verba facit aſtringens omne eſſe frigidum, & famulatur Aetius lib. 6. cap. 56. dum

exara-

exarauit, quæ valde aſtringunt omnino etiã frigefacere. Ideo quia in eorum cenſu medicamentorum atramentum ſutorium reponitur, quæ valde aſtringunt, omnino frigefacere illud videtur conſenſiendum: vel conſtituto illud calefacere illud idem non aſtringere.

Sed eſt notandum medicamentis facultates nonnunquam diuerſas, quinimo contrarias, ineſſe aliquando, quemadmodum Gal. memoriæ mandauit non longe ab initio lib. 1 de alimentorum facultatibus, & 3. de ſimpl. cap. 14. & hiſce verbis indicauit Orib. lib. 14. coll. cap. 9. ac ne illud quidem mirum videri debet, in huiuſmodi facultatibus cum vni, & eidem medicamento vim calefaciendi, & refrigerandi ineſſe appareat, aut exiccandi, aut humectandi, aut tenuuium partium, aut craſſarum: ſiquidem niſi primæ hoc modo complicarentur, eæ quæ ex illis ſequuntur neutiquam eſſent ſimiliter complicatæ. Nam quemadmodum (vt Gal. ait citato cap. 16. lib. 3. de ſimpl.) in ijs, quæ nos componimus, ac commiſcemus, iterum ſi ita viſum eſt, plus aſtringentis ſucci indimus: interim plus dulcis, aut amari, aut ſalſi aut acris, aut alterius cuiuſpiam contrariorum:

nonnun-

nonnunquam verò vtroſq. partibus paribus: ita quoque naturam in arboribus, fructibus, animalibus, & in ipſa quoque terra contrarios temperare ſuccos, paribus aut portionibus, aut viribus alienum non eſt: poteſt etiam quandoq. alterum vincentem efficere. Itaq. actiones eorum in mixturis paribus ſimiles euadunt in imparibus autem diuerſe. Quod decreuit ratiocinio Gal. naturæ operibus cõgruum, mixtum ex diuerſis, vel etiam contrarijs partibus nonnunquam cõflari. Quam contrarietatem chalcanthum nactum profiteri eſt, à qua euenit vt cum calidum ſit, etiam aſtringat. Enimuero tametſi Gal. lib. 6. de ſimpl. loco antea deducto, viſus ſit indicaſſe aſtringens omne eſſe frigidum, illud accipiendum eſt de aſtringente, quod tantummodo terreſtre ſit, neque intra ſe alias qualitates, aſtringentibus prorſus conrarias, contineat. Quas comprehendere chalcanthum, ipſa acrimonia docet, quæ caliditatis non ignauæ eſt argumentum, quamuis aſtringenti mixta ſit. Hac ratione motus Gal. lib. 5. de ſimpl. cap. 14. eorum, perhibuit, quæ aperientibus aduerſatur ſubſtantia, cum ſit craſſarum partium, & frigida aſtringentium eſt omnium, quæ quidem ad-

mixtam

mixtam non habeant acrimoniam. Certo ſciens acrimoniam facultatem aſtringenti contrariam omnino arguere, quodq. acrimoniam habet, frigidas partes ſolummodo continere minime poſſe. Vnde eſt vt chalcanthum acre cum ſit, & aſtringens contrarias qualitates in ſe complecti decernendum videatur, & ex his caliditatem non infimum locum habere. Arriſit hæc ſolutio Hyer. Merc. apud quem lib. 1. de compoſ. med. cap. 8. in hunc modum ſcriptum reperitur. Dubitatio eſt de chalcantho de quo Gal. 9. de ſimpl. miratur, quo modo maxime aſtringat, & generoſe calefaciat. Si quid enim eſt medicamentum quod valde obſtruat, & aſtringat, eſt chalcanthum: eſt tamen calidiſſimum, non igitur videtur quod hæc facultas ſequatur frigiditatem, & ſiccitatem: reſpondeo, inquit ille, de chalcantho; id quod nuperrime dixi, eſſe corpus ex contrarijs naturis omnino conflatum, cum enim habeat partes igneas, & terreſtres frigidas, ratione partis terreſtris frigidæ aſtringit valde, ratione vero ignearum valde calefacit. Hactenus ille.

Iam ſatis docui chalcantho aſtringentem facultatem ineſſe, quæ toto cœlo cum ſe opponat

ponat purganti, indagine videtur dignum cur contingat, purgandi quoque facultatem obtinuiſſe illud. de hac enim dubitandum non eſt. Etenim ciere vomitũ teſtis eſt Dioſc. loco antea deducto, & Agric. lib. 1. de natur. foſſil. cap. 12. infernam euacuationem ciere perhibuit. Vidius Senior lib. 4. de med. c. 3. ſcribendo, atramentum ſutorium ſi ad dragmam vnam ex mulſa bibatur aluum laxare: & confirmauit Ludou. Merca lib. 2. de indicat. cap. 4. quo loco cum demonſtraſſet chalcanthum aſtringens eſſe, & calidum, purgandi inſuper facultatem obtinuiſſe, memoriæ mandauit. quæ eadem Agric. ſententia fuit lib. 3. citati operis cap. 17. quibus conſona recenſuit Minder. cap. 1. præallegati lib. de chalcantho, vbi probi, ac laudati vitrioli ſignum hoc eſſe, litteris ſcriptum reliquit, ſi crudum per os exhibitum vehementiſſime tam infernè, quam ſupernè purget. poteſt inſuper facultatum hæc contrarietas ſalis exẽplo demonſtrari, quod planè aſtringens eſſe traditum eſt à Dioſc. lib. 5. cap. 85. & Gal. lib. 9. de ſimpl. med. & nihilominus aluum ciere illud, proditum eſt ab auctoribus huc tendit illud Hipp. lib. de affect. ſalſa, perhibentis, aluum, & vrinam cient, &

lib. 2.

lib. 2. de diæta, salsamenta aluum leuiter mouent; & rursus, vbi soluere aluum quis voluerit, plurimo tempore cibis immorari confert, & acribus, ac salsis & pinguibus ac dulcibus cum cibis, tum potibus vti; pari ratione lib. 3. de alimẽtorum facultatibus cap. 15. de sero dixit Gal. quãto magis optamus aluũ soluere, tantò plus debemus salis addere. quæ omnia cõprobauit Mes. theor. 2. cano. 3. cum protulit. Salsa medicamenta purgantem vim debilem, ac tardam celerant, & perficiunt: ob id salem gemmam, & alias salis species recte agarico miscuerunt, & epithymo, & alijs purgantibus permultis. Quibus liquet sal, & salsa, astringentia, cum sint, aluum deijcere: & vitriolum ipsum pares, simillimasq. facultates sortitum; quorum caussa omnium inquirenda est.

Sed facilis dubij enodatio est, si eorum fuerimus memores, quæ Gal. docuit 3. de simpl. cap. 14. 15. vbi medicamentorum nonnulla ita à natura conflata, memoriæ mandauit, vt cum sistendi facultate, excernendi etiam potentia prædita sint. Et ne à fossilibus discedamus, in æris squama, inquit, sicut duplex qualitas, ita gemina quoque facultas inest: nam & astringit, & mordicat:

quare

quare aſtrictione quidem ſiccatas vlceratarum carnium cicatrice obducit: mordicatione vero præhumidas colliquat. Quod ſi intra corpus ſumatur, purgat quidem ventrem, verum non cohibet; vincitur enim aſtringendi facultas ab acri, purgatoriaq. potentia. Ineſt ſali pars terreſtris, & aſtringens: ineſt & ignea, cum qua eſt acrimonia, quæ eædem inſunt vitriolo facultates, quibus illa ventrem laxant. Quamquam de chalcantho dicere etiam poſſumus venenum illud eſſe, & ideo non tantum acredine, verum etiam tota ſubſtantia calori natiuo aduerſari, vnde cum primum ſuſcipit illud ventriculus mordicat, & venefica vi laceſſit; quo fit vt contra illud inſurgens expultrix facultas, & ad vomendum irritetur, & aluum infernam exonerandam: quo fit vt vomitum cieat, & aluum relaxet, quamuis aſtringens ſit.

Et quoniam vitriolo facultas ineſt ſupernam, infernamq. aluum proritare, ea vi, ac potentia qua lapis lazzuli, ſi Minder. habenda fides eſt, qui cap. 1. lib. de chalcantho hoc memoriæ mandauit, poſſet quiſpiam facile quærere, an chalcantho expurganda ſint corpora. Planè ſi de lapide lazzuli proponatur quæſtio (hic enim vitriolum adæquare cre-

re creditur) non facile esset illam diluere. quandoquidem ex medicis sunt, qui vsum illius respuunt, alij qui admittunt. Ipse vero illi sententiæ libentissime inhereo, vt lapidis lazzuli vsum, ad expurganda corpora omnino reijciendum censeam. Etenim hunc vehementis, & timorosæ purgationis decreuit Auer. 5. coll. cum de mineralibus loquitur, & idipsum de atramento sutorio pronunciandum videtur, quod parem cum illo purgandi potentiam obtinet. Et confirmauit Vid. citato lib. 4. de remed. cap. 3. cum dixit; atramentum sutorium si ad dragmam vnam ex mulsa bibatur aluum laxat, licet non sine periculo excoriationis; quibus adijcio, purgationis vehementiam, & partium contrarietatem, quibus euacuat (supernè enim, & infernè educit) quæ dum efficit medicamentum, & accedit purgationis vehementia, euacuationem reddit suspectam, & periculi plenam. Siquidem in tota tractatione medica illo nullũ salubrius est præceptum, ad praxim spectans, quod ab Hip. fuit traditum 2. aphor. 51. multum, & repente euacuare, & replere perniciosum esse: quodq. paulatim fit, illud tutum. quo theoremate has, & huic simillimas euacuationes damnauit.

Simus memores alibi dictum ab illo, euacuationes multitudine non esse extimandas, sed si talia purgentur qualia purgari oportet. Non enim copiosa, & violenta euacuatio est, quæ morbum extirpat. sed cum votis ita respondet, vt morbifica morbi caussa excernatur. Quibus adde imprudentis medici esse lapide lazzuli, vitriolo, & ceteris huiusce classis velle vti, cum mitiora adsint pharmaca, omni suspicione carentia. Ergo Petrus Forest. lib. 9. obseruat. schol. ad cap. 23. de pilulis è lapide lazzuli dicere sermonem aggressus, has, inquit ille, non ignobiles auctores reijciunt, ab alijs vero, vt dicitur, atro colore notantur. Etenim Leonicenus hunc lapidem non minus venenatũ censuit, quam minium. Atque ego in ea sententia fui semper, eique hærere constitui, nusquam experiri talia (vt hoc tempore nostri medici iuniores qnidam faciunt, ad paracelsica remedia sine ratione sæpe inclinati) cum meliorum copia suppetat. Quod quidem temerarium, & insignis stultitiæ argumentum, in ancipiti medicamine periculum facere, cum id nulla cogat necessitas. sic ille: Par, ni fortè grauius, periculum impendet ex chalcantho, & id circo illud velle propinare ad

expur-

expurganda corpora noxium, & temerarium censeo. Nam, præter quam quod violentam supernè, & infernè euacuationem inritat, hoc non trahendo ducit noxium humorem: sed extimulando, & inritando, quod venenis quam multis est commune, venefica vi euacuationem proritantia; vnde sequitur, vt votis illa non respondeat. qua de caussa vitriolum propinare pro expurgandis corporibus, temerarium, & periculi plenam audaciam ipse opinor.

Chalcanthum vstione an mitius fiat. Cap. III.

SEmetipsum, & nos fefellit Minder. cum lib. de chalcantho cap. 3. memoriæ mandauit, veteres vix vnquam vitriolo crudo vsos fuisse, sed vsto tantummodo, vel prius cremato, ac fermè in cholcotar redacto. Etenim persuasum habeo, cum vsto, tum etiam crudo veteres chalcantho vsos fuisse. Nam Gal. qui frequentissime chalcantum vsurpat in componendis medicamentis, & interdum chalcanthum vstum commemorat, alias chalcanthum solum absque adiectione, vt videre est lib. 5. de compos. med. per ge-

nera cap. 14. & lib. 3. catatop. cap. 3. hoc non inconſulto feciſſe exiſtimandum eſt; ſed vt indicaret cum vſtum, tum vero crudum vſurpatum chalcanthum in conficiendis medicamentis: alias ſi vſto ſemper vſus fuiſſet, fruſtra locis citatis fuiſſet monitum, vſtum nonnunquam admiſcendum chalcanthum. ſed eſt clarius locutus ipſe Gal. 4. catatop. cap.4. vbi in aſtringentium ordine chalcanthum reponit, & multo moderatius reddi, ſubiecit, vſtum, & lotum, vt inſinuaret, & vſtum, & crudum apud illum chalcanthum vſurpari. quod ipſum dilucide eiuſdem oratio demonſtrat lib.4.de compoſ.med.per genera cap. 5. diſtinguentis facultatem chalcanthi ignem non experti, combuſti, & loti, quæ ſane diſtinctio, & animaduerſio inanis fuiſſet, ſi combuſto ſolummodo ſeniores vſi fuiſſent chalcantho. Et accedit Gal. eiuſdem teſtimonium lib.5. meth. cap.4. aſſerentis, ad cruſtam efficiendam chalcanthum vſtum, & crudum valere. Quibus clare inſinuauit crudi vitriolo vſum minime illum abhorruiſſe. pari conſilio Paul. lib. 7. cap. 13. cum de aridis medicamentis orationem exorditur, non longe ab initio, in reprimentium ordine atramentum ſutorium reponit ignem

non

non expertum, & paulo inferius quo loco de medicamento flauo loquitur, ad illud conficiendum inter cætera medicamina, dragmas viginti atramenti ſutorij vſti admiſcendas conſulit. Ex quo certiores reddimur vſtum, & crudum vſurpaſſe veteres chalcanthum, non autem combuſtum ſolum, vt docuit Minder. quibus pugnantia tradidit cap. 6. lib. cit. cum Dioſcor. laudat auctorem, qui vitriolum crudum vſurpauit, apud illum hæc legantur. Dioſcor. vitriolum crudum aſſumptum pro necandis aſcaridibus probat; illudq. commendat his, qui fungis venenatis paſti ſunt. Sic ille. Veritas enim, quæ tractu temporis ſuum ſemper locum ſortitur, compulit virum fateri, crudo etiam veteres vſos fuiſſe chalcantho.

Sed hæc miſſa faciamus, & propoſitam quæſtionem enodandam proſequamur. Porrò ſi ex Minder. quæramus mitius ne fiat, an violentius vitriolum dum comburitur: hic cap. 2. & 6. lib. cit. in eam ſententiam inclinaſſe viſus eſt, vt violentius fiat, quando combuſtione venenum effici notauit, & crudum venenatum adeò non eſſe. Quamquam cap. 10. obijcientibus vitrioli vim, chymica præparatione exaltari, & intendi; reſpondet

nescire illos quædam mineralia vstione mitescere; aliqua vero exasperari, & acria euadere. Quæ argumenti solutio, nullam sortiretur efficaciam, nisi chalcanthum in eorum mineralium numero reponendum concedat, quæ vstione mitescunt. Sed viri huius narrationes silẽtio donemus, & ex Gal. quæstionem profligemus, qui loco proximè citato lib. 4. de compos. med, per genera eam sententiam secutus est, vt atramentum sutorium omnino mitius reddatur vstione. Eius etenim verba hæc traduntur; nulli dubium est mitia pharmaca mihi dici diphringes, sarcocollam chalcitidem vstam, item combustum æs, eruginem, & chalcanthum, quæ ignem non expertia acria omnia sunt: combusta moderata, lota post combustionem leuia, mordicacitatisque fiunt expertia: quibus famulantur, quæ decreuit Auic. lib. 2. tract. 1. cap. 5. cum voluit inter cæteras, eam ob causam medicamentum aduri, vt frangatur acuitas illius. hocq. atramenti exemplo, & colchotaris declarat. quibus vsus est tanquam renotissima, vt chalcanthum adustione mitius reddatur.

At subcrescit dubium quanam id ratione contingere queat. siquidem Dioscor. lib. 5.

cap. 78. expedita tractatione de chalcantho chalcitide, misy, melanteria, & sory subiecit, hæc omnia cruda remissiora esse, combusta vero viribus efficaciora reddi; quibus docuit vstione violentius, non mitius effici chalcanthum: & astipulatur Halliab. lib. 2. pract. cap. 47. vbi in eam opinionem euectus est, vt cholcotaris subtilitas vstione augeatur. & adurendi efficacia fortior fiat. accedit ratio. quoniam vt Arist. auctor est lib. 2. de part. anim. cap. 2. adusta ferè omnia aliquid acquirunt caliditatis: namquè feruore nimio cum exaruerint aliquid caliditatis relictum continent; in quam sententiam est locutus Gal. lib. 2. de compos. med. per genera cap. 2. cum voluit, combusta omnia ignis commercio nonnihil mordacitatis (quæ est caliditatis argumentnm) proseruare. Quibus ex omnibus deducendum videtur, eo quod combusta caliditatis quippiam acquirunt, atramentum quoque sutorium vstione seipso calidius, fieri, & ex consequenti violentius non mitius reddi.

Pendet dubij solutio, ex ijs quæ Gal. habet lib. 9. de simpl. cap. 1. dum asseruit, acria caloris multum amittere adusta; quæq. eiusmodi nō sunt assumere. & confirmauit Aetius

lib.2.cap.1.& 78. de chalcitide in hunc modum edisserens. quæ natura acria sunt, vsta mitiora fiunt; reliqua acriora. Itaque atramentum sutorium in acrium medicamentorum ordine, quoniam locum sortitur, mitius effici rationi consentaneum est. Cæterum aliqua habenda est etiam combustionis distinctio. Nam vt mitius fiat chalcanthum, ad perfectam calcinationem perueniat opus est. Metallica enim dum præparantur ad siccandum sine vllo morsu(Gal.teste 4.de compos.med.per genera cap.6.) coquere diutius oportet. Ex hoc etenim mitiora redduntur. Si vero ita comburantur, vt ad assationem perueniant quam chymici appellant rubefactionem, violentiora fieri necesse est. In quam sententiam loquutum arbitror Diosc. & Halliab. dum voluerunt, illud viribus reddi efficacioribus combustum. quamuis vsta caliditatis aliquid semper acquirant: nihilominus in ijs quæ acria sunt (quale est chalcanthum) calidarum partium plus consumitur, quam ignitionis, seu empireumatis acquiratur. Vnde sequitur, vt ad perfectam calcinationem redacta, & si empireumatis quippiam adipiscantur, mitiora tamen se ipsis reddantur.

Oleum chalcantinum quo artificio fiat, quæq. illud propinandi sit dosis. Cap. IV.

SVblimandi artificium antiquis ignotum, subodoratum fuisse Aristot. 13. publ. 6. opinatus est Merc. suis ad lib. 3. acut. comment. tex. 37. quæ viri assertio vt probatione caret, sic de sublimatione auctores Arabes clarius locutos in confesso est. Etenim Auic. f. 2. p. sum. p. doct. 2. cap. 15. sublimatione, ac destillatione aquas prauas rectificari dixit; & f. 6. 4. t. 2, cap. 2. &, 9. argenti viui, & arsenici sublimati meminit. at clariora apud Mesuem habentur testimonia, quibus in locis de rosa edisserit, deque absynthio, de oleo iuniperi, & philosophorum oleo loquitur. Verum hoc artificium ad culmen perduxere Arabibus posteriores, à quibus oleum vitrioli conficere fuit in ventum, de quo agentes, non omnium placita recensere operam dedimus: sed non nullorum conficiendi modum, tanquam exemplar apponere, vt ex eo artificio facultates illius, quantum destillandi ars, patitur, venari possimus.

Ambrosius Paræus lib. 26. cap. 16. Oleum è vitriolo in hunc modum conficit. Cape vitrioli libras decem, quas in pollinem redactas fictili include, carbonibus candentibus impone, vt calcis consistentiam adipiscatur, quod tum contingit, cum rubescunt: post quinque vel sex horas, cum fictile refrixerit, confringetur: rursumq. chalcanthum in pollinem comminuatur, vt iterum in calcem eat: idque tamdiu, & toties iterabis quoad perfectè calcinatum apparuerit; nempe cum exactè rubuerit: tum igitur denuo in pollinem redigetur, & in retortam figulinam immittetur ei similem ex qua aqua fortis elicitur, addito in singulas chalcanthi in calcem excocti libras signini lateritij quartarium vnum. Hinc retorta excipulo suo instructa imponatur fornaci, reuerberationis igne flammante semper suscitato, ideoq. per spatium quadraginta octo horarũ plus minusuè, pro aquæ stillantis modo, & copia. Destillationem vero tum perfectam intelliges, cum excipulus natiua perspicuitate nitere ceperit, haud iam plenus spiritibus vaporosis, quibus quamdiu humor stillat obsitus est subalbicat. Quod vero ad excipulum attinet, duo tibi sunt notanda, Primum vt magnus

sit &

ſit & valde capax: ne ſcilicet confertim affluentium vaporoſorum, ſpirituum copia diſtendatur, & rumpatur, vt non raro contingit. alterum vt in cupa frigida aqua plenã collocetur, ne ſi nimium incaleſcat diſſoluatur, & diffringatur.

De oleo vitrioli conficiendi artificio inũ hunc modum loquitur Fallop. lib. de cauterijs cap. 4. Vitriolum in olla exuritur in fornace donec rubeum reddatur, tunc refrigeratum molitur in mortario, deinde in cucurbita vel pomo vitreo optime luto ſapientũ incruſtato (hæc ſunt vaſa quibus quandoq. vtuntur Chymiſtæ) in furno chymiſtarum, quem vocant de reuerbero, ponitur. Additur ignis primò lentus, non ex carbonibus; ſed lignis opportunis primò tenuioribus, deinde ſolidioribus, donec omnis humiditas ſiccetur: quod notum erit ſi deterſum gladiolum & ſiccatum ori cucurbitæ appones: nam ſi adhuc humiditas exalat ſuperficies gladioli humida reddetur: ſi ſiccatum erit, ſicca & ipſa permanet: tunc apponatur recipiens vas dictum optimeq. rimæ ſtipentur. Ignis augeatur, vt fumus & ſpiritus ex chalcantho in recipiens tranſmittantur: & cum egredi ceperit ſpiritus, ſtatim recipiens eſt tegen-

dum

dum linteo aqua frigidiſſima madẽte, & cum ſiccatum fuerit replicandum donec egredi deſierit ſpiritus. Poteſt etiam dimitti vſus huius lintei madentis, ſi timemus ne vas recipiens ob tenuitatem frangatur. Quare huius rei loco nos exigemus furnum in loco humido, & ſubdiù, vt ambiens aër ſinè fracturæ periculo illud agat, quod linteum ageret, ac ſpiritus denſet ac cogat. Tunc auferendus eſt ignis, dimittendo omnia, vt refrigerentur: deinde ſumma diligentia diſiungenda ſunt vaſa, & oleum colligendum.

Vidius Senior lib. 8. de med. cap. 12. hanc præſcribit conficiendi illud rationem. Accipito vitrioli Romani quantum volueris, vaſi vitreo luto obducto inditur, ex igne phlegma deſtilletur, deinde illud eximatur, contundaturq. & phlegmate rurſus perfundatur, idemq. euocetur, vt antea vſque dum nihil amplius emanet, & ſpiritus perſiliant, poſtea ab igne remoueatur, & calx rubicundam in puluerem redacta, vel per ſe ſola, vel laterum fruſtulis adiectis, ampullæ incuruatæ, imponatur, & vaſe amplo quod excepit adaptato, commiſſurisq. diligentiſsimè luto obſeratis noctu dieq. luculẽtiſſo igne vrgendo oleũ deſtilletur. Vbi omnia refrixerint, totus li-

quor

quor eximatur, infundaturq. ampullæ vitreæ, vt ex arena calida primum aqua insipida, deinde acida, acrisq. quam oleum appellant, separetur purgeturq. à sedimento.

Operam dedit Querc. docere quo artificio oleum è vitriolo eliciendum sit, in suo sclopetario, circa libri finem, in hunc modum scribendo. Vitriolum contusum imponatur in cucurbitam, & subijciendo ignem secundi gradus exibit aqua acida quæ phlegma vitrioli dicitur. Recipe feces siue caput mortuum quod residet in fundo vasis, quod colcothar dicitur: ipso contuso silices permiscueris igne violentissimo oleum rubicũdum emanabit. Fiet etiam cum simplici colcothere pulso igne violentissimo, trium dierum spatio: ac prodidit oleum feruentissimum, quod dulcificatur circulatione, cum vini spiritu tartarificato.

Libeat denique Minder. audire cap. 9. lib. chalcantho hæc dictantem. Sumito colcotheris ad rubedinem exusti quantum volueris, id in parua frustula diffractum, vel grosso (vt loquuntur) modo puluerizatum. Cæterum si in tenuem pollinem redigatur, non ita prompte succedit negocium) in retortam capacem ac amplam, ex optima terra figuli-

na con-

na confectam, quæ vim ignis sufferre queat, intusq. vitreatam, inde adiectis frustulis coctorum laterum, qui vna cum colcothere hoc igniuntur: cauendum tamen ne retorta vltra tertiam partem repleatur, huic amplissimum vas recipiens applica, luto philosophico, aut pasta hermetica ex albumine oui, calce viua, scoria ferri, bolo armeno, sale, argilla, glutine dissoluto, & simillibus confecta rostro retortæ tenaciter agglutinato: deinde igne aperto à secundo caloris gradu, ad intensissimum vsque, & extremum oleum colcotheris vrge, cauendo ne recipulum rumpatur, aut fissum dissiliat, ignis hunc intensum gradum largo tempore protrahe, vsque dum nihil amplius olei stillare, vel fumosi vaporis in excipulum euomi notaueris. Tum vero in vtre vasis recipientis oleum habebis vitrioli perfectum, illudq. acidissimum, quod, vt à fecibus repurgetur, cucurbitæ inditum ex arena calente per alembicum pellatur, & sic reddatur prius: quod enim in fundo remanet chymicis magis vsibus ad metallorum opera deseruit, tu nobile illud quod alembicum transcendit in vsum medicum reserua, ac eo fidenter vtere.

Hos, & simillimos tradunt auctores oleũ

ex chal-

ex chalcantho conficiendi modos, illudque cum deuorandum censent, à tribus, ad sex vsque guttas propinant. Pondere, quam mensuram definjt Claudin. lib. 2. de ingressu ad infirmos sect. 2. cap. 19. vbi scrupulum illius medium præberi dixit, & adiecit dosim augendam pro maiori,& minori materiæ lesione: vnde cap. 28. sect. eiusdem à scrupulo medio, vsque ad scrupulum integrum præbendum dixit. A quo non recessit Mercatus, cum lib. 3. de morbis inter cap. 16. ileo laborantibus vsque ad scrupulum vnum propinari posse asseuerauit.

Oleum chalcanthinum an sit calidum. Cap. V.

ADeo figmentis inuoluere Chymici oleũ chalcanthinũ, vt ad frigidam tandem temperiem perduxerint, acriter contendendo non illud calefacere, sed omnino refrigerare. Inter quos est Querc. in suo pestis alexicaco cap. 3. Minder. vero lib. de chalcanto cap. 10. causticum quidem, & summe calidum esse profitetur, attamen diuersimode accommodatum, & debite correctum maximopere refrigerare: quippe qui paulo ante tradiderat refrigerare cum infrigidantibus,

& cum

& cum calefacientibus calefacere. Qua in parte Ioannem Cratonem secutus videtur, qui, vt loco præallegato Querc. memorat, illam sententiam secutus est, vt oleum vitrioli cum refrigidantibus datum refrigeret, cum calefacientibus calorem augeat. Sed rectius, me iudice, ij locuti sunt, qui oleum chalcanthinum calidum esse decreuerunt. Cui sententiæ inhæsisse Manardum opinor, dum lib. 18. Epist. 2. in oleo vitrioli vim igneam inesse, arbitratus est, qua procul dubio careret, ni illud esset calidum. Confirmat hanc opinionẽ Vidius Senior de cur. gener. part. 2. lib. 12. cap. 10. cum inter septica medicamẽta, pro debellandis strumis, oleum atramenti sutorij reponit. Septica vero, seu putrefacientia medicamenta in calore excedere, testis est idem Vidius lib. 1. de med. cap. 15. quare, cum septicum faciat oleum chalcantinum, illud quoque calidum esse omnino profitetur. Qnibus cohærent quæ idem auctor perhibuit, cum lib. 12. de morb. gener. cap. 3. adurens medicamentũ esse illud confessus est necnon adurentia medicamenta vehementer calida testatus est lib. 15. cit. operis cap. 11. adeo vt, quia adurens est medicamentum, calidum quoque esse, ex illius senten-

ententia decernendum sit. Fert suffragium Hyer. Capiuac. lib. 1. meth. cur. corp. affect. cap. 43. vbi nactus occasionem de causticis dicere, quæ calida esse comprobat, in ea classe oleum chalcanthinum reponit. Astipulatur Mercur. lib. 1. de compos. med. c. 20. quo in loco oleum vitrioli, adeò calidum esse affirmat, vt etiam exurat. Ab hac sententia ne latum vnguem recessit Fallop. cum lib. de cauterijs cap. 3. oleum sulphuris dixit, & vitrioli vehementissime igniuntur, & comburunt. & cap. 11. eiusdem lib. in cathalogo medicamentorum calidissimorum, idem oleum reponit, vt compræhendamus non tantum calidum illud esse. sed summe calidum. & suam hanc sententiam repetit lib. de vlceribus cap. 13. de causticis medicamentis verba faciens, quæ calida statuit in quarto gradu, eaque distinguit in escharotica, septica, & chateretica: & de scharoticis rursus orationem exorsus, vitrioli oleum collocat, certo sciens illud summe calidum esse. ad hęc Card. interpres aphor. illius postremi, quæcunque medicamenta non sanant, ea ferrum sanat: quæ ferrum non sanat, ea ignis sanat: quæ ignis non sanat, incurabilia existimare oportet. Ignis nomine, vel ignem ipsum interpre-

terpretatus eſt, vel quod igneam habeat caliditatem: cumq. ea recenſet medicamina, quæ potentia caliditatem igneam ſortiuntur, oleum vitriolum commemorat, vt ſignificet caliditate ignea illud præditum eſſe, & calidum eſſe, idem auctor teſtatus eſt, dicitur primo de venenis cap. 19. chalcanthinum oleum calidum venenum eſſe arbitratus eſt. Opinionis eiuſdem auctorem laudare eſt Ludouicum Mercat. quando operum ſuorum tract. 1. lib. part. & claſſ. 3. quæſt. 211. olea recenſebat, quæ thoracem calefaciunt, & in eo cenſu vitrioli oleum connumerat. & lib. 1. de morb. inter cap. 13. apopleticis vtilia afferens præſidia, cum ad eam partem peruenit, quæ adimpletur vi pollentibus calefaciendi, & exiccandi, vitrioli oleum affert, & lib. 3. operis eiuſdem cap. 16. inter cætera, oleum vitrioli præſidium cenſuit, quo pituita diſſecari poſſit. quæ quia caloris opus ſunt omnia, & chalcanthino oleo perfici poſſe opinio eſt, argumentum præbent, illud calidum eſſe. Claud. denique lib. 2. de ingreſſu ad infirmos ſect. 2. cap. 27. vbi decreuit eſcharotica calidiſſima eſſe medicamenta, & finem quarti gradus attingere, in eorum ordine ſulphuris oleum, & chalcanthi reponi, dixit.

dixit. adeo vt, nobilium medicorum testimonio fulti, vitrioli oleum calidum esse, affirmare possimus.

Ratio etiam non ignaua demonstrat, chalcanti oleum calidum esse. Enimuero citra controuersiam istud causticum est, quæ calori soli debetur facultas. In quam sententiam sect. vlt. cantices num. 46. dixit Auic. omnis medicina vstica est magni, & fortis caloris, & vltimæ grossitiei: & astipulatur Halliab. lib. 2. pratt. cap. 17. conburentia medicamina, inquiens, sunt quorum est in vltimo caloris cōplexio. & famulatur Auerr. 5. coll. cum de causticis verba facit, istæ, perhibens, medicinæ debent esse in fine caliditatis cum grossitie, & tunc facient opus, qui facit carbo. Igitur Mesues dans præcepta theor. 1. quibus medicaminum temperiem dignoscere posimus, vbi ad summe calida peruenit, hæc, inflammatione, & vstione cauterij modo discerni, memoriæ mādauit: adeo vt compertum sit, ex auctorum iam deductorum sententia, quæ caustica sunt medicamina, quale est chalcanthinum oleum, eadem summe calida esse. Quam sententiam Gal. ipsum secutum persuasum habeo, dum lib. 5. de simpl. med. cap. 15. vrentia, à non vren-

tibus medicamentis, caloris exceſſu diſtinguit: & confirmauit vſtionem caloris opus eſſe lib. 4. operis eiuſdem cap. 19. quando ſcribebat. Ad acres orationem vertamus, ac primum exacte ipſos calidos dicimus, deinde exedentes, vrentes, cruſtam molientes, ac denique etiam colliquantes. eoſq. omnes, vel cuti impoſitos eſſe huiuſmodi. Quibus conſona poſteritati ſcripta reliquit Aetius lib. & cap. 1. vbi gradus calefacientium medicamentorum recitans, tertium, inquit, qui fortiter calefaciat, non dum tamen vrat. Poſt hunc quartum, & vltimum, qui vſterius eſt. & paulo inferius; rurſus, ait, in calidis anhetum fœnu græcum primo ordine ponamus, in ſecundo, quæ ſecunda apparent, ita & tertia, & quarta, donec ad vſtiora deueniamus. Annuens cum ad vſtiora ventum eſt, vltimum caloris gradum aſſecuta, medicamenta. Quam ſuam ſententiam repetijt lib. 2. cap. 119. cum dixit, omnia, quæ cauſtica appellantur, quarto ordine calefacere. Ergo illius opinionem non facile admiſerim, qui docere conatus eſt exiccantis facultatis opus eſſe, combuſtionem, quæq. potentia vſtiora ſunt ſiccitate ſola, quemadmodum, quæ actu, vt ignis, comburere.

namq.

namq. vti probatum est medicamina caloris vi comburere; ita quæ energia comburunt, vt ignis, vi calefacientis qualitatis exurere; testem affero Arist. qui lib. 2. de ortu & interitu t. 21. scribebat, est ignis caloris excessus, veluti glacies frigoris. nam congelatio & vstio excessus sunt quidem frigoris, ille vero caloris. & comprobat hanc veritatem Arist. eiusdē elocutio prima problematū 56. dilucide asserentis calorem ambusta facere. itaq. lib. 2. de part. animalium cap. 2. ex multis distinctionibus quas affert ad declarandum, quo pacto vna res, alia calidior dicatur, inter cæteras hanc affert, vt amplius vrat, quod per se calidum est, vt flamma, quam aqua feruens. quibus consentiunt, quæ memoriæ mandauit 3. probl. 25. cum exarauit, nihil prohibere rem eandem ex contrarijs caussis effici, dummodo eodem modo nō agant; sed diuerse, vt e. g. inquit ille, vritur à gelu, & à calore. Quo in loco prætermittendum non est, monitum ab Arist. diuersimode à frigore, & calore effici vstionem: quoniam ipse calor primo & per se adurit; frigus vero methaphoricè & impropriè, quod inter ceteros indicauit Cagnat. lib. 1. variar. obser. cap. 6. dum scribebat. Vti herbas à

frigore dixerim non propriè (eſſet enim proprie ſi à circumſtante frigore calor augeretur) ſed translatione propter euentus ſimilitudinem: quoniam vel alimento tranſitum prohibendo (quamobrem neceſſum eſt calorem marceſcere) vel calorem ipſum extinguendo frigus ita herbas arefacit, ſicut ignis auctor vſtionis proprius conſueuit. Neque Ariſtotelicæ ſententiæ ſe opponit Gal. 1. de ſimpl. cap. 18. quaſi voluerit eſcaræ generationem non effici à calore ignis ſed ab alia facultate; quæ non eſt niſi exiccans: adeo vt adurendi potentia à ſiccitate pendeat, non à calore. Gal. ipſius verba hæc traduntur. Neque ſanè ignis ex ſua ratione, aut quod calefaciet ipſum ſiſtere poteſt: verum idcirco, quia cum vrat, quæ contigerit quod exuſtione reliquum eſt operculum ſubiectis partibus relinquat, id quod Græcis appellari conſueuit eſcara. Hæc ille. qua oratione minime ſubſtulit vſtionem à calore ignis: ſed explanauit caloris opus non eſſe ſanguinem ſiſtere, qua de re illi ſermo erat, ſed cruſtæ, ſeu eſcaræ ab vſtione prouenientis, quę operculi inſtar ſanguinem fluentem reprimit. Liquet ergo ex his calore nō ſiccitate ignem adurere: Enimuero vt Halliab. tradebat loco an-

co antea deducto, ignis si semel obuiet corpori vrit fortitudine sui caloris. quæ omnia cōfirmauit Iacob. de part. f. 2. 1. sum 2. doct. 2. cap. 1. cum protulit, adustio fit à sola extrinseca vehementi caliditate, & ideo est motus nerè violentus. Hoc sibi voluit Petrus Aponensis conciliatoris sui differ. 15. cū adurere caloris opus esse dixit. Igitur medici de cauterijs agentes, vstionem calori referunt, non siccitati. Hoc indicauit Vgo Senens. f. 4. 1. cap. 29. apud quem scriptum reperitur. cauterizatio, quæ non est aliud quam vehementia calidi, est duplex. quædam fit à cauterio actuali, quædam potentiali. Vnde cum Petrus Aponen. citati operis diff. 208. decreuit cauterium fieri ex medicamentis potentia vstorijs calidis, & siccis in quarto maxime gradu, adurens facultas non exiccanti qualitati referenda est, sed calori ipsi, cui exiccans facultas copulata sit. Hoc visus est indicasse Gal. 5. meth. cap. 3. cum perhibuit, escaram efficiunt tum ignis ipse, tum quædam medicamenta, quibus vis ignea inest. at ignea vis non siccitate sola, nec calore solo efficitur, sed ambabus simul copulatis qualitatibus, quamuis adurendi efficacia à calore potissimum pendeat, cuius actionem

contemplati auctores, ab hac proficisci adustionem protulerunt, siccitate omissa. & quãquam Gal. lib. 5. de simpl. cap. postremo quæ summe siccantia sunt medicamina adurere dixit, sic perhibens. nullum inuenire est quod quarto ordine exiccet, quod non etiam vrat. Attamen locus ille hunc sortitur intellectum, vt calefacientibus medicaminibus in quarto gradu nonnunquam copuletur siccitas summa, & in gradu quarto pariter, aliàs remissior, & in gradu tertio: cumque calori iungitur siccitas summa, & in gradu quarto adurere illud sit necesse; vbi vero hanc remissiorem obtinet, necessario istud non contingere. quod sensisse Gal. admonet Iacob de part. f. 2. 1. sum. 1. doct. 2. cap. 15. hæc scribendo. Inter medicinas siccas nulla reperitur sicca in quarto, nisi sua siccitas coniuncta fuerit caliditati adurenti, sed in tertio gradu siccæ plures inueniuntur non adusticæ. iuxta illud Gal. vbi supra, caput enim istud Gal. quod præ manibus examinandum habemus, supra attulerat.

Verum obijciunt nobis acetum, de quo Archigenes apud Gal. 8. de compos. med. secundum loc. cap. 4. sic scriptum reliquit, spongiam acerrimo aceto imbutam pedibus, ac brac-

ac bracchijs imponito, vsque quo bullæ excitentur, præcipue si cibos reiectent. Excitat enim bullas acetum (deinceps adijcitur) non vt acre, sed vt acidum, immo vt siccum: sapor enim solum gustum mouet. Explanare scilicet operam dederunt, acetum dum bullas efficit non alia qualitate, quàm exiccante illas excitare: quamobrem iure optimo ad siccitatem vstio referenda est, non ad calorem. At notabam ipse de Galen. sententia mixtas in se partes acetum continere, quarum nonnullæ frigæfaciunt, calfaciunt aliæ. Et quemadmodum mixtas partes ex calefacientibus, & refrigerantibus sortitum est: pari ratione compositum habet saporem ex acido, & acri conflatum, vt Gal. ipse insinuauit 4. de simpl. med. cap. 3. dum tradebat, acetum ad vnguem vnum non est, neque tantum acidum, sed alium quendam saporem acrem admixtum habet. Qui eo quod caloris soboles est, vbi is inest, acris sapor, coniectandum est, caliditatem quoque inesse, quemadmodum Gal. ipse affirmauit in calce cap. cit. in hunc modum scribens. porrò vbi mixta tibi qualitas appareat cum acrimonia, coniectãdum est caliditatem quoque inesse: vnde, cum Gal. in aceto acrimoniam

esse fateatur, calida facultate etiam prædi-
tum apud illum in confesso est. Et hoc ipsum
asseuerabat clarius cap. 3. lib. 4. de simpl. cũ
dictabat, aceto acrimoniam quandam ex ca-
lefacientem inesse. & 2. catatop. quo loco de
ijs sermocinatur, quæ Apollon. proponebat
ad capitis dolorem ex ebrietate, eo nomine
aquoso magis, quam acerrimo aceto opus
esse significabat, quoniam quod acerrimum
est caliditatem aliquam in se complectitur.
His adde, posse acrimoniam aceti adeò au-
geri, vt maiorem caliditatis quam frigidita-
tis gradum complectatur. Quod appositè
expressit Matthiol. lib. 5. in Diosc. cap. 13.
cum perhibuit, fieri potest vt reperiatur ace-
tum adeo vetustate acerrimum. vt plus ha-
beat caliditatis, quam frigiditatis. Agno-
uit, vt opinor, etiam Arist. frigiditate maio-
rem caliditatis gradum sortiri posse acetum,
vbi 33. probl. 5. memoriæ mandauit, singul-
tum idcirco sedari aceto, quia humor circum-
stans, ac prohibens eructandi licentiam in
spiritum, per vim aceti calefactoriam exte-
nuatur. Et clarius expressit probl. 17. sect.
eiusdem, cum dixit; Vis aceti calefactoria
est. Acetum ergo quamuis partes sortitum
sit, frigefaciendi potentia præditas, calefa-
ciendi

ciendi etiam facultate fultum est, & cum acido acrem saporem admixtum habet. Quæ verò acria sunt illa adurere, testem affero Gal. 4. de simpl. cap. 18. vbi cum declarasset, acres sapores omnes summè esse calidos, subiecit, terminum saporis acris esse combustionem. & perbelle confirmauit lib. 9. de simpl. chalcithis exemplo, quæ & si astringendi vim admixtam habet cum acredine, nihilominus quia illud, quod inest acerrimi superat, merito etiam comburit, escharamq. efficit. Itaq. si acerrimi facultates aceti contemplemur, quo opus esse dicebat Archigenes ad ampullas efficiendas, caliditatem exuperantem compræhendemus: quæ, vbi acrimoniam habet adiunctam (qua sanè non caret acetum, & si acidum sit) cum partium tenuitate, pustulas inducere valet: quarum efflorescentia non in siccitatem est referenda, sed eius caliditatem, tenuitati partium copulatam.

Caustica igitur vis quæ chalcantino oleo inest, illius demonstrat summa calefaciendi potentiam. & rursus eam declarat si perscrutati fuerimus secerni illud in destillatione (quod est commune oleis quam multis arte Chymica elaboratis ex mixti parte calidiore, &

re, &

re, & magis ignea. Quam veritatem nos docuit Vidius lib. 3. de med. cap. 8. dum fatur. in ijs quæ crassiora sunt (de destillatione loquitur) exijt primo humor aquosus, qui in superfice versatur, deinde oleum quod valde glutinosum requiritur ad connectendum, colligandumq. partes terrenas plurimas, in quo versantur calidæ partes, atque igneæ, quas par est vnà effluere. Hinc Ponsettus p. 2. suæ philosophiæ lib. & tract. 4. cap. 8. cum de metallis edisserebat, querens, quamobrem ex quouis corpore extrahi potest oleũ, nitrum, & aurum: vt rationem reddat; oleum idcirco extrahi subiecit, quoniam in vnoquoque reperitur pars vntuosa, & pinguis, quæ in destillatione liquefacta exit sub forma olei. Planè calidiorem mixti partem secerni in oleum chymica arte elaboratum, eaque de caussa illud summe calidum effici, testem habemus Manar. in suis notis ad Mesu. quo loco de oleo philosophorum verba faciens, illud sentire se profitetur, vt olea omnia arte chymica elicita, adeo excalfaciant, vt ignem ipsum adæquent, & superent. quod pronunciandum de oleo chalcantino ex eo deducitur, quod vis ignea illi insit, vti ex illius sententia antea retulimus. Et latè comprobatur

ex eo

ex eo quod cum secernatur illud ex chalcantho; quod admodum calidum est, etiam chalcinatum argumentum præbet, oleum vitriolo ipso esse calidius, & feruentius.

De olei Chalcanthini sapore. Cap. VI.

VT varia auctorũ est opinio de olei chalcanthini facultate, pari ratione ad propriam comprobandam sententiam de illius sapore, varias sententias in medium attulere. Enimuero Lusit. enarrat. 74. ad Diosc. lib. 5. vitrioli, inquit, olei gutta in aquis cordialibus mersa acetosas reddit, cum quadam stipticitate. quo significauit acidum omnino saporem inesse illi. quibus consentanea memoriæ mandauit Querc. de med. spagyrica præpar. cap. 9. vbi acerbe in eos inuehitur, qui acrem illi saporem inesse arbitrati sunt, cum potius acidus ille sit. in quam sententiam est locutus Mercur. lib. 1. de compos. med. cap. 17. & 20. dum liquorem acidissimum eum esse testatus est, quem vitrioli oleum appellant. Econtrario noua litterarum commendatione nuper exaratum inuenimus, neque vitriolũ, neque eius oleum aciditatem habere, sed acrimoniam, eamq.

non vulgarem. cui consentit Cæsalp. lib. 1. de metallicis cap. 22. cum perhibuit, hodie per destillationem extrahunt liquorem acerrimum, quod oleum vitrioli appellant: à quo non discessit Card. cũ lib. 1. de venenis c. 19. acri sapore oleum chalcanthinum, vti alia nonnulla venena discerni, posteritati scriptũ reliquit. Alij denique mixtum illi saporem inesse arbitrati sunt ex acri, acidoq. conflatum. quod indicauit Vidius lib. 8. de med. cap. postremo, quo loco acidam acremque aquam illud esse testatus est, cui vitrioli olei nomen inditum est. à quà sententia, ni fallor, minime secessit Minder. apud quem prædictos sapores vitrioli oleum sortitum, hisce verbis cap. 9. lib. de chalcantho expositum inuenitur. Duo sunt quæ olei vitrioli vsum in pulmonis, ac pectoris vitijs dissuadent. Primum est acrimonia his locis infensa; Secundum est acetositas ijsdem partibus inimica. & confirmauit cap. 10. lib. eiusdem dum scribebat: quid quæso est quod potentius putredinẽ corrigat quam oleum vitrioli? quod non vna, sed diuersis qualitatibus eidem resistit, aciditate nimirum, salsedine, acrimonia, aperiendi, ac penetrationis virtute. aciditate, namq. suam bilem domat, ac reprimit.

mit. acrimonia incidit, terget, attenuat. ſic ille. Ipſe vero ita ſenſio, vt vitrioli oleo acidus ſapor inſit acri copulatus. hic vero priore multo obſcurior ſit. ſed ſtatim iſtud emergit dubium. acidus ſapor frigidæ temperiei eſt indicium, quem vitrioli oleum cum nactum ſit acri euidentiorem, rationem exhibet, illud à prædominio frigidum, non calidum eſſe. quibus pugnantia paulo ante decreuimus. Argumenti huius hæc eſt profligatio; nouiſſe expedit, abſurdum non eſſe, quin imo rebus ipſis conſentaneum, nonnulla reperiri, quæ acido ſapore prædita calida etiam ſint. hoc demonſtrauit Auic.lib.2.t.1. cap.3.quo loco cum explanaſſet, quam temperiem vnuſquiſque ſapor conſequatur: errorem interdum hac in re contingere ſubiecit; adeo vt reperiri queat mixtum frigidæ temperiei, cuius ſapor caliditatem indicet: vti è conuerſo, aliud reperiri, cuius temperies calida ſit, & nihilominus eo ſapore præditum, qui frigiditatem indicet. quamquam hoc rarius contingat: vnde concludit, vt plurimum euenire, vt ea quæ acida ſunt frigida ſint. contrarium vero, licet rarius, contingere etiam. rationem attulit Auer. 5. coll. cum de ſaporibus loquitur quo in loco qui-

dam

dam ſapores ſunt, inquit ille, qui non ſignificant perfectam ſignificationem ſuper natura rei: & hoc poteſt eſſe in vna medicina compoſita ex pluribus partibus, quarũ quædam ſunt ſaporabiles, quædam inſaporabiles. proptereaq. non eſt neceſſe, vt vnumquodque mixtum ſit ſaporitum, vt probatum eſt in naturali philoſophia. Etſi homo vellet iudicare totalitatem medicinæ, non poſſet iudicare per ſaporem ſuper ipſam totam: ſic videmus multa ex gemmis quæ ſunt inſipida, & tamen calida. exarare nempe voluit Auer. eo quod non omnibus mixti partibus ſapor inditus eſt eorum nonnulla reperiri de quorum temperie ex ſapore iudicium ferri nequit, eam ob causã, quoniam, exẽpli gratia inſipida cũ ſint calida etiam ſunt, quæ eadẽ ratio aptari poteſt cæteris ſaporibus: adeo vt nonnulla extent interdum, quæ acido ſapore prædita calida etiam ſunt. quod ipſum affirmandum eſſe de chalcanthino oleo nos docuit Merc. cit. cap. 20. cum perhibuit. mirum non eſt quo modo in chalcanthi oleo, & ſulphuris ſit maxima illa aciditas, cum tamen conſtet hæc corpora vrere, adeò calida ſunt. puto ego acorem in ſulphure, & chalcantho innatum eſſe; ſed, vt dicebam, non perci-

rcipitur huiusmodi acor, nisi quando per
nem separatæ sunt partes terrestres, à suc-
lentis; quo tempore acor ille, cum sit cupu-
tus materiæ acri? quamquam non sit mul-
s, appareat tamen multis. Exemplum: si
eto addatur piper, proculdubio aciditas
aior est, non alia ratione, nisi quia acrimo-
a illa piperis magis prodit, & magis ma-
festat aciditatem, hactenus ille. his adde
ri sapore non omnino destitutum oleum
alcanthinum, qui, quamuis acido obscu-
or sit, nihilominus calidarum partium ad-
ixtionem arguit, & ex his calorem effectus
si adeò validum, & multum demonstrant,
cæteras facultates efficacia longe magis
tecellat. Vnde fit vt cum acido acriq. sa-
re calefaciendi potentiam obtineat, & hæc
nnes superet.

n chalcanthum, & illius oleum sint venena. Cap. VII.

CHalcanthum iure merito inter venena
collocandum, non ignobilis ratio ex
al. deducitur, quando 13. meth. cap. 20.
rruptrice facultate præditum esse testatus
, in hunc modum scribens; Neque abso-
lutè,

lutè, si astringere incipientem phlegmonem est opus, quodlibet adstringens in ijs, quæ deuoranda sunt, adhibemus, sed ea, quibus nulla corruptrix admixta vis est. nam chalcanthus inter præcipua astringit, sicut etiam mysi, & sory, & chalcitis, & dyphringes, & æs vstum, & squama æris, & flos. Verum hæc medicamenta deuorata noxia. quo circa sthomaticis ea admiscere tutum non est defluit namq. ex his aliquid ad ventriculum hactenus ille. Hanc noxiam chalcanthi facultatem exactè contemplati illo posteriores medici, apertis verbis inter venena locum dedere illi. In quam classem venit Arnaldus Villanou.& Antonius Guain.eorum libris de venenis, quo loco de vitriolo edisserunt; & Ponzet. lib.2. de venenis cap. & t.4. quibus in locis veneficam illius vim declarant, effectus & medelam. & confirmat hanc opinionem Forest. lib.3. obseruat. cap.40. vbi propria, & Amati Lusitani obseruatione eorum qui perierunt, vel ingentem ex chalcanthi accepere noxam, veneficam illius vim demonstrat. Cui non dissimili facultate pollere vitrioli oleum, deprehenditur ex Schenkio dum lib. 7. obseru. 218. exitialem illi facultatem inesse memorat, illudq. inter venena

repo-

eponit. Et famulantur quæ in hunc modum erhibuit Card. lib. 1. de venenis cap. 19. venenum calidum percipitur plerumq. sapore cri, vt si sit euphorbium, & siliqua inda ubra, antequam maturescat, & chalcanthi leum, & pleraq. ex his. quinimo eodem ap. cum subiecit venena omnia elaborata gne calida fieri, & metallica in naturam gnis abire, intelligitur chalcanti oleum ipso tramento sutorio violentius reddi, & ex onsequenti illo validius esse venenum. castiganda ergo illorum opinio est, qui à chalantho veneficam facultatem adimunt, leibus rationibus, vt opinor, suasi.

Sed his prætermissis. subcrescit dubium, an chalcantum illiusq. oleum excessu primarum qualitatum exitiale sit, an potius (vt medici loquuntur) tota substantia. non ignoro apud illos magna altercatione quæri, an cuncta venena totius substantiæ dissidio venefica sint, an potius qualitatum excessu: in qua decernenda, illorum arrisit magis opinio, quorum sententia est, à proprietate, & tota substantia venefica esse, & qualitatum exuberantiam illorum vim acuere, non ipsa sola veneficam facultatem constituere. Nam & si Auic. f. 6. 4. t. 1. cap. 2. venenorum spe-

cies diſtinxit in ea, quæ efficiunt (ita ille loquitur) operationem ſuam cum qualitate, quæ eſt in ipſis, & efficientia cum forma ſua, & tota ſubſtantia: nihilominus Gentilis loci huius interpres, arbitratus eſt Auic. in ampliore ſignificatione de venenis locutum, prout includit omne quod poteſt interitum afferre, cuiuſmodi eſt, exempli gratia, aqua frigida, vinum meracum, & huic ſimilia, cum proprie venena tota ſubſtantia agant, & ſi manifeſtas qualitates habeant adiunctas. ſuadet hoc ratio. Etenim venena alimentis contraria ſunt: quod enim mutatur à corpore, & in illud conuertitur alimentum eſt, quodque à corpore nullo modo mutatur, & ipſum mutat venenum eſt, quemadmodum latè teſtatus eſt Auic. f. 2. 1. ſum. 1. doct. 2. cap. 15. cæterum alimenta nobiſcum tota ſubſtantia conueniunt, & alito tota ſubſtantia ſimillima ſunt, vt ex Auerr. colligitur 5. coll. cap. 24. ergo venena tota ſubſtantia aduerſantur, & perniciem afferunt. docet hoc etiam curandi ratio. ſiquidem omni veneno ſua eſt anthidotus: quodq. magis eſt anthidotus vna cuiuſmodi eſt, exempli gratia, theriaca venenis cunctis aduerſatur, quod non niſi totius ſubſtantiæ diſſidio continge-

re po-

e potest. vnde, quia venenis aduersantur, quæ tota substantia agunt,& ipsam tota substantia agere, argumento est. Astipulatur alia ratio, qua obseruamus proprietate hac, & totius substantiæ agendi potentia nonnunquam spoliari venena, integra remanente actione, quæ pendet à primis qualitatibus. sic persicam arborem obseruamus apud Persas noxiam esse, & venenatam; in Aegyptum translatam æsculenta fieri, quemadmodum testati sunt Plin. lib. 15. cap. 13. Diosc. lib. 1. cap. penultimo, & Gal. lib. 4. de alimentorum facult. cap. 36. pari quoq. ratione scorpiones, vti memorat Arist. lib. 8. hist. anim. cap. 29. in pharo, locisq. nonnullis minime lædunt, in Scytia multi & magni, & nocui sunt. quibus ex omnibus argumentum efficitur, illæsis facultatibus, quæ pendent à qualitatibus primis, sola agendi potentia, quæ à tota substantia proficiscitur spoliatis venenis, veneficam facultatē exuere. & ideo apparet non nisi tota substantia exitialia esse. Itaq. Auic. lib. 2. t. 1. cap. 4. venenum, ait, est medicina quæ corrumpit complexionem non cum contrarietate tantum; sed cum proprietate quæ est in ipso. & lib. de viribus cordis t. 2. cap. 1. in fine, medicina, inquit,

 quæ

quæ propriè appellatur venenum, eſt illa, quæ corrumpit complexionem ſpiritus per contrarietatem ſubſtantiæ ſpeciei ſuæ, ad ſubſtantias, & ſpeciem ſpiritus. Non dubito quin hoc ſenſerit Halliab. lib. 2. theor. c. 24. cum eorum, quæ comeduntur nonnulla reperiri dixit, quæ læthifera ſunt medicamina, quæq. corpus immutant, & ſuperant, neque corpus immutat illa, illiq. totalitate ſubſtantiæ contraria exiſtunt. Guainer. ergo lib. de venenis cap. 1. noſtram confirmando ſententiam, ijs, quæ poſſent ex Auic. obijci, in hunc modum reſpondet. Si Auic. & plurimi auctores de venenis tractantes dixerũt, opiũ, & euphorbium, & plurima alia venena operari à qualitate manifeſta. Sciendum quod Auic. & alij ſic ponentes, conſiderauerunt venenum quantum ad ſpecificam formam, qua vna ſpecies differt ab alia. & ſecundum hanc conſiderationem dixerunt, quod venenorum quoddam operatur, non quod calidum, aut frigidum: ſed quod tale habens, ſcilicet virtutẽ humanæ vitæ, & ſanitati contrariam. Aliud eſt, quod etſi à virtute, ſeu à proprietate agat contra hoc etiam agit, quod frigidum, aut calidum, &c. vt opium, Euphorbium, & ſimilia. Et propter hoc or-
ta eſt

a est talis venenorum distinctio; hoc est venenorum quoddam operatur à qualitate manifesta, & quoddam ab occulta: cum qua tamen stat, vt patet, quod omne venenum agat à proprietate. Et latè eidem dubio respōdet Mercur. lib. 1. de venenis cap. 8. apud quem scriptum reperitur, quod porrò diceatur ex Auic. venena aliqua operari qualitate, aliqua proprietate, id sano modo intelligendum est: siquidem hoc perpetuum debet esse fundamentum, omnia venena operari per proprietatem hanc, & formam specificam: veruntamen interdum contingere, vt hæc forma vtatur qualitatibus euidentibus tanquam organis: interdum vero illis non vtatur, aut saltem obscuro modo, & illud venenum esse hoc vno exemplo liceat intelligere. quia si solæ qualitates nimirum caliditas, aut frigiditas possent absque proprietate specifica naturam euertere, proculdubio id efficerent corpora calidissima, & frigidissima. Vnde cum aqua sit primum frigidorum: cum piper sit corpus calidissimum, necessarium esse, vt interimerent tanquam venena, sed cum hoc minime faciant proculdubio existimandum est, huiusmodi qualitates non posse solas venenum facere: sed ne-

cessarium est, vt sequantur alteram formam, & proprietatem. Id quod intelligere voluit Auer. lib. de theriaca, loquens de venenis calidis, & frigidis (quod etiam ponderatum fuit à Gentile loco antea deducto) dixit, hæc interimere cum frigiditate, & caliditate mirabili, quasi non sola caliditas, aut frigiditas; sed mirabilis caliditas, idest iuncta admirabili virtuti, hoc efficiat. Ita vt constitutum esse debeat, huiusmodi naturam, naturæ nostræ inimicam, esse vim superiorem ipsis elementis. sic ille. Decreuere ergo Mercur. & Guainer. inter cæteros, venena tota substantia agere. qui ijdem auctores cum reponant chalcanthum inter venena, vt prior indicauit citato lib. 1. de venenis cap. 13. & Guainer. præallegato lib. de venenis, quo capite de ære viride, & speciebus atramenti edisserit, fateri igitur opus est, voluisse illos chalcanthum tota substantia veneficum esse. quod ipsum disertis verbis promulgauit Fernel. lib. 2. de abditis rer. caus. cap. 15. qui cum tradidisset, inter cætera metallica, atramentum sutorium venenum esse, adiecit. insuper. hæc putant nonnulli sola qaalitatum exuperantia, priora quidem caustica, vel septica, idest vrente, vel putrefaciente vi, posteriora

teriora vero aſtringente, & præfocante no-
is infenſa. proinde non ſimpliciter venena,
ed venenata medicamenta appellari. At
uanquã manifeſtis omnia qualitatibus ob-
unt, totius tamen ſubſtantiæ diſſidio nonni-
il etiam veneni reconditum habeant. huc-
ſque Fernel. Liquet ergo venenum eſſe
halcanthum, illudq. tota ſubſtantia infen-
um eſſe. quo cum violentius exiſtat illius
leum, ipſum inter venena collocandum aſ-
euerare eſt.

Admixtione aquarum refrigerantium, vel cæterorum liquorum an chalcanthini olei vis refringatur. Cap. VIII.

PRopoſita quæſtio iſthæc à doctiſſimis viris in hunc modum definitur. Oleum chalcanthi nõ niſi guſtu refringi poſſe aqua, vel ſimplicium decoctis, ſuccis, ſyrupiſq. admixtis. Non enim proportio eſt inter aquã, & hoc acetum minerale (ita appellant liquorem quem oleum vitrioli nomenclantur alij) vt fiat actio, & paſſio, & reactio, quæ requiritur ad perfectam mixtionem, & vnionem:

quo fit, vt oleum vitrioli agere non posſit in aquam, aliumuè liquorem, & illum in ſuam naturam vertere: & è contrario aqua ipſa vitrioli oleum vnquam vertere in aqueam humiditatem. Manebunt igitur ſimul ſine mutua paſsione, & actione, cum ſint inuicem impatibilia. Quibus indicatur in caſſum aquis, ſuccis, ſyrupis, alijſque his ſimilibus chalcanthinum oleum admiſceri, vt malefica & noxia vis illius refringatur, atque hebetetur. Cæterum, ſi libeat inquirere quid faciant reliqui medicinæ auctores famæ non contemnendæ, inuenire eſt minime reprobaſſe aquarum hanc admixtionem, atque prædictorum liquorum oleum chalcāthinum propinaturi vulgari ratione ducti, vt opinor, vim illius aliqua ex parte refringi, adeò vt minus noxium reddatur. Hinc Amat. Luſit. enar. 74. ad lib. 5. Dioſc. cum cordialibus aquis exhibet illud. & centur. 2. curat. 27. bibendum porrigit illud cum aqua acetoſæ, & borraginis. Capiuac. lib. 2. meth. curandor. corporis affect. cap. 6. ſanguinem expuentibus dat cum aqua plātaginis, & cap. 7. lib. eiuſdem cum roſacea aqua propinat tabidis, & plantaginis ſicco, modico ſaccaro addito, ad penetrationem augendam. Cæ-

ſalp.

alp. lib. 1. de metallicis cap. 22. morbos pe-
ilentes aqua hausta cum eius gutta corrigi
redidit. Hyer. Merc. lib. 2. de cognoscen. &
uran. humani corp. affect. cap. 3. in sputo
anguinis cum plantaginis aqua, siue rosacea
ropinandum laudat. Heur. lib. de feb. c. 19.
 pestilentium febrium curatione tum cum
yrupis, tum vero cum refrigerantibus aquis
lud hauriendum porrigit. In immensum
resceret oratio, commemorando omnes
uos, consulto omittens, rationes perpenden-
as assumo: quibus nullo pacto factum erit
atis, ni illa diluta fuerit quæstio, quæ con-
inet, an venenorum actio aliaqua ex par-
e refringi posit. Planè, si à medicamen-
s ad venena ratio verti potest, omni procul
ubio istud contingere affirmandum est. Hoc
bi voluit Mesu. theor. 2. cano. 3. cum per-
ibuit. medieamenti purgantis temperiem
nmodice calidam, vel frigidam, vel humi-
am, vel siccam, vel harum coniugatione
liqua noxiam, contrario aliquo valentiori,
nbecilliore, æquali pro scopis, & indicatio-
ibus varijs permutamus. & Gal. 3. de tem-
er. cap. 3. cum declarasset ex medicamen-
is, quæ initio sumuntur, nonnulla esse, quæ
isi fuerint admixta ijs, quæ vim retundunt,
lædere,

lædere, nihil miri esse, subiecit, medicamen aliquod adeò calidum esse potestate, vt, si multum sumatur, & in vacuum, corpus erodat prorsus, vratq. si vero exiguum assumatur, cum ijs quæ vehementiam retundunt, non modo nihil incommodi afferre, verum etiam calefaciendo iuuare. quo indicasse visus est eorum medicaminum quibus facultas inest erodendi, retundi, refringiq. posse. Sed, ne à venenis discedamus, quorum facultatem agendiq. robur retundi, hæbetariq. posse alexipharmaca declarant, dum venenatis morbis medentur, quorum vim manifesta, & occulta qualitate refringunt, & domant. Dinus ergo Florent. lib. 2. t. 1. cap.4. quo loco Auic. ex bezaarticis medicamentis nocumentum venenorum expelli, dixit; ille & manifesta, & occulta qualitate hoc fieri, interpretatus est, quibus bezaartica venenis contrariantur. & clarius patet ex ijs, quæ ipse Auic. t.3. cantices num.51. in hunc modum scripsit. bezaar confert cum superat, aut ratione qualitatis conuertentis, & immutantis, aut ex sui propria natura. cuius libri, & loci interpres Auer. nec non 5. coll. cap. 23. apertis verbis testatus est, hæc medicamina venenis aduersari, aut ratione

prima-

rimarum qualitatum, vt calidi, frigidi, & is similium; vel specifica proprietate, quam otam substantiam appellant. In quam sen- entiam ante omnes locutus est Gal. 5. de impl. med. cap. 18. vbi late disputat alexi- harmaca aduersus venena adiumentum af- erre, aut alterando vna, vel duarum quali- atum coniugatione, vel tota substantia. quibus apparet venenorum actionem refrin- gi, atque corrigi posse.

Hæc, quæ hucusq. diximus nemo profectò ane mentis inficiabitur. Verum contendet hac potestate refrigerantes aquas, aliosq. li- quores haud præditos, vt chalcanthino oleo dmixti, illius vim refringant. Cæterum è conuerso cogitanti mihi Gal. 2. acut. 12. dum nterpretatur illa verba, quibus decernit Hip. cum quis medicamentum ebiberit protinus ptisanam sorbendam, memoriæ mandasse, llud commodi præstare ptisanam vt qualita- em medicamenti tum contemperet, tum permutet, posse æquali ratione refrigerantes quas, succos, & cætera huic similia chal- canthini olei qualitates, tum contempera- e, tum vero permutare, si admixta simul as- umantur, quod est vim illius refringi ac re- undi posse. Sed in promptu est obiectio:

vegeta-

vegetabilium, ac mineralium parem non esse rationem. Cui obuiam itur primo in medicamentorum purgantium ordine non nulla existere, quæ vegetabilia nõ sunt, & nihilominus vniuerse pronunciauit Gal. ptisanã medicamentorũ vim permutare, atque contemperare. Secunda responsio est ijs, quæ mineralia sunt, deuoratis pari remediorum genere succurri: quibus negatum est mineralium facultates non refringi. sic Diosc. lib. 5. cap. 70. potato argento viuo remedio esse, litteris scriptum reliquit, vinum cum absinthio, aut apij decoctum. & cap. 29. lib. 6. quo tempore calx, sandaracha, aut auri pigmentum deuoratum fuerit, cuncta præbenda esse præcepit, quæ suo admixtu illorum acrimoniam hebetent, ac solutam & facilem lubricamq. aluum reddant. quæ, protinus describens medicamina, cuiusmodi est, adiecit, ibisci aut maluæ succus. dandum, pergit, decoctum seminis lini, vel semen tragi herbæ, vel orizæ lacq. cum aqua mulsa copiosum, iura pinguia, & boni succi. pari argumento Petrus Apponen. lib. de venenis cap. 8. cui propinata fuerit potanda æris scoria, succurri tradidit, cum alijs remedijs, tum vero in potu exhibito succo menthæ: & bezoar il-

lius

us esse, dixit acori succus 3.11. pondere
um vino austus. Et cap.14. lib. eiusdem
enissæ bezoar esse, memoriæ mandauit vini
bi prope ebrietatem austus. Et ipsi chal-
antho deuorato, nonne pari remediorum
enere opem ferimus? Ponzettus loco antea
educto curationem traditurus, quæ chal-
antho debetur, cum deuoratum fuerit, ra-
one siccitatis, dixit ille, debent dari humi-
a permixta solutiuis, & in quantum acuta
inguia. & licet (sic deinceps adiecit) om-
ibus speciebus conferat Mirrha cum pulue-
e cancrorum fluuialium, & vino potenti: dum
amen percipiuntur punctiones, debent con-
inuè dari, lac, butyrum, & brodium, & si
uidam dent in potu sanguinem fasiani. Ha-
enus ille. Quibus ex omnibus docemur mi-
eralia, quæq. ex mineralibus conflantur,
ccis aquis & his similibus refringi, obtundi,
tque hebetari: alias hæc quæ hucusq. attu-
mus remedia morbis, quæ ex illis pendent
uamen non afferrent. quod ipsum chalcan-
hino oleo contingere aquis succis, & classis
iusdem alijs admixto, quibus refrigendi il-
us efficaciam vis inest, affirmandum est.
tsi emergat difficultas, refrigerantia cale-
aciendi vim dumtaxat reprimere, quæ chal-
canthi-

canthino oleo ineſt maxima, non tamen, quæ à forma ſpecifica nocumenta eueniunt, caſtigare: & proinde hæc, quæ retulimus, minime videntur ſatis ad refringendam olei chalcanthini malitiam. Planè ſi cui perſuaſum eſt omnia nocumenta corrigi olei chalcanthini, adeo vt ex admixtione corrigentium reddatur, innoxium longè latèq. ab experientia aberrat. Verum aliqua ex parte eius malitiam retundi, non eſt omnino negandum. & quanquam ea, quibus admiſcetur caliditatem ſolummodo corrigant, non autem nocumenta quæ pendent à forma ſpecifica. nihilominus ſciendum eſt vti ex Auer. notauit Mercur. lib. 2. de compoſ. med. c. 11. formas ſpecificas conſequi proprias temperaturas, & propterea vbi retunduntur temperaturæ propriæ, diminuitur etiam facultas formæ ſpecificæ. Vnde compertum fit quamuis calefaciendi potentia chalcanthini olei caſtigetur, aliqua ex parte agendi vis reprimitur, quæ pendet à tota ſubſtantia.

Obijcienti, inter oleum vitrioli, & corrigentia, nullam conſequi actionem, & proinde neque refringi illius malitiam, dixerim, hanc diſtinguendam eſſe rationem: poteſt enim ſortiri ſenſum vt cõtingat actio ijs admixtis,

ante-

tequam assumantur: vel ijs admixtis, & uoratis: quo posteriori modo vt contingit io: ita nunquam priori. non enim inter edicamenta consequitur actio, nisi illorum alitates ad actum redactæ fuerint, cuius cuationis opifex natiuus calor solus existit; ideo iam ingestis mutua fit actio, non autē tequam illa assumantur. Quo circa non tile admiserim nouæ formæ inductionem, am ex fœrmentatione resultare profiten- r non pauci. Medico enim philosopho in- gna vox est, vt asseueret, ex non vera ad- xtione, mixti formam resultare, & in ag- egato per accidens, (vti contingit, dum edicamenta conficiuntur) aliam resultare rmam ab ea, quam suapte natura habent xta, ex quibus conflatur aggregatum. q. Auer. lib. 5. coll. cap. postremo, eorum inionem redarguit, quorum sententia est, eriacæ operationes prodire ex toto com- sito, eaque de caussa illi nihil addendum e. Hanc enim ex eo reijcit opinionem, ia multa arbitratus est illi adijci posse me- camina, quorum vnumquodq. suam effi- t operationem. Igitur si medicamento- m vnumquodq. operationem suam efficit, endi facultas ascribenda non est toto com-

posito, & formæ illius per fermentationem acquisitæ. Sed hoc clarius expressit Halliab. lib. 10. pract. cap. 5. vbi explanatis iam commodis theriacæ, quibusque prosit morbis, ex eo insuper, dixit, multa iuuamina contingere: quoniam ex medicamentis multis conflatur. Annuere quippe voluit, ipsis medicaminibus, quæ theriacæ compositionem ingrediuntur ascribendam agendi facultatē, non autem opinatæ formæ mixti totius. quibus luculenter astipulatur Gal. lib. 1. de anthidotis cap. 5. vbi compositorum medicaminum virtutem ex simplicium vigore consurgere, dixit. Ex simplicium quippe vigore, quandoquidem ea sunt, quæ operantur in composito, non autem forma quam ex illo resultare prædicant. Ratum sit ergò, nouam formam ex fermentatione nullo pacto sortiri medicamenta. & quam efficiunt inter se actionem, & reactionem non suscitari nisi reactis ad actum qualitatibus à calore natiuo,& ideo optima ratione concludi, non, nisi deuorato chalcanthino oleo, corrigentibus admixto, consequi actionem, & refractionem. Non quidem adeò ingentem, vt tutius vsurpetur illud, quam saccarum, & manna: quemadmodum promulgauit Minder. c. 10.

lib. ci-

b. citati. sed vt aliqua ex parte minus violentum sit, quam si assumatur solum.

Oleum chalcanthinum, an medicamentorum omnium vires intendat. Cap. IX.

APerte medicamentorum omnium vires augere, ac intendere chalcãthi oleum promulgauit Minder. cap. 10. sui libri de chalcantho, cum protulit, oleum chalcanthi omnium medicamentorum vires, ac facultates intendit, vigorat, & expẽdit. & rursus. Oleum vitrioli, inquit, est omnium medicamentorum stimulus, acetositatem habens, & acredinem penetratiuam, aliorum medicamentorum vires ad loca destinata deducentem, eorundemq. energias intendentem, vigorantem, ac deniq. proficientem, quæ alioquin mira fatuitate inania deprehenderentur. Sed de chalcantho ipso eedem cap. 9. deprædicantur dotes, in quo dicitur, cum vitriolum omnium aliorum remediorum auxilia non modo intendat, augeat, vigoret, ac perficiat, quæ huius beneficio destituta vanescunt, aut languent, aut segnia torpescunt. Quo ex Minder. deprahenditur duplicem sortitum præ-

cipuam facultatem oleum chalcanthinum, medicamentorum nempe facultates augere, intendere : nec non qua ſumma pollet penetrandi potentia remedia ad loca deſtinata perducere. atque hæc duæ ſeorſum perpendendæ veniunt dubitationes.

Medicamentorum facultates omnium hoc oleo non intendi, illa manifeſta docet ratio, qua communiter decernunt medici, ſimillibus augeri medicaminum vires : quod ſentit Auic. lib. 5. cap. 1. cum exarauit ſtipticitatem medicamenti corroborari alio medicamento, facultate eadem prædito, ſicuti & quod calefacit medicamen, alio calefaciẽte acui. Ratio eſt etenim quemadmodum medicamenti facultas frangitur aduerſario, vti Halliab. teſtatus eſt lib. 10. pratt. cap. 1. pari ratione eiuſdem facultas augetur, atque intenditur à ſimili. Sed eſt clarius locutus Auuer. lib. 5. coll. cap. antepenultimo. cum perhibuit, ſi quando volumus fortificare, non fiet hoc niſi vna via, hoc eſt, vt miſceatur cum ea medicina ſuæ ſpeciei, & ſit fortior ea. qua diſſertatione decreuit Auer. medicamentorũ vires ſimillimis, eiuſdemq. facultatis præditis augeri, ac intendi. Quamobrem quia chalcanthi oleum ſimillimam non ſortitur

poten-

otentiam, qua cætera medicamenta, non
ſt cur vires illorum intendere queat, cum
otius facultates eorum, quibus eſt contra-
ium, remittat, retundatq. Verum vti ea quæ
iximus manifeſtò elucent in medicamento-
um facultatibus primi ordinis, ſic euidentius
pparent in ſecundis, tertijs, & quartis eo-
undẽ facultatibus. Nam quis dixerit exem-
li gratia medicamentorum vires, quæ lac
ignunt, & exiccant intendi chalcanthino
leo, quemadmodum & eorum quæ vrinam
itent, & ſupprimunt, & illorum omnium de-
ique quorum à tota ſubſtantia agendi facul-
as pendet? Sed hæc condonanda veniunt
Minder. qui orantis more chalcanthini olei
ires extulit, philoſophicis diſſimulatis ra-
ionibus.

An verò (quod erat ſecundum dubium)
leum vitrioli, penetrando, cæterorum me-
licaminum vires introducat: aceti exemplo
viris doctiſſimis hoc explanatum inuenio:
ui etſi facultas inſit penetrandi, nihilomi-
us ijdem prodidere in affectibus frigidis re-
quiri penetratiuum calidũ, in calis verò fri-
gidum, quale eſt acetũ, quippe qui frigidum
llud eſſe decreuerant. Verum hanc ratio-
nem ab aceto petitam ſubdiſtinguendam

censeo, & seorsum querendum, vtrum acetum cum medicaminibus deuoratum, tam in calidis, quam frigidis morborum caussis debellandis conducat ad penetrationem: & an illud ipsum exterius appositum in morbis, à causa calida, vel frigida oriundis, alijs remedijs admixtum augeat penetrationem. Planè si consulamus, quæ passim ab auctoribus pronunciantur, reperiemus, tam in morbis à caussa calida, quam frigida originem ducentibus, acetum alijs remedijs admixtum, & deuoratum penetradi vim intendere. Testem afferre libeat Mesuem qui, cum pronunciasset syrupum acetatum simplicem (quo loco de illo illi sermo est) materias calidas, nec non crassas, & glutinosas ad expulsionem apparare, subiecit etiam, partibus remotis assentiæ suæ tenuitate alia medicaméta conuehere. quod de aceto accipiendum esse notauit Costeus loci eiusdem Interpres, adeò vt illud remedijs, tum pro crassa, & glutinosa materia, quibus calefacientia conducunt, tum etiam pro calida, quibus refrigerantia opem afferunt, admixtum penetrationem intendat, & acuat. Confirmant hanc opinionem quæ in hunc modum f.1.3.t.1.c.19. memoriæ mandauit Auic. dico, quod acetum
est

commune omnibus materijs. Eius enim
rigidatio poſſibile eſt, vt leui cauſa franga-
: amplius remanet profundatio eius cum
edicinis, & ipſius inciſio. Hoc quidem eſt
m adminiſtratur in medicinis frigidis. In
aturatione autem materierum calidarum
n eligatur ſuper ipſum. Quo loco Auic.
terpretes, quemadmodum & ij, qui Me-
es locum citatum explanant, admonent,
edicaminibus tam calidis, quam frigidis
etum admixtum, penetrationem augere, &
loca deſtinata illa conuehere.

At, ſi contingat acetum exterius appo-
ndum, alijs remedium admixtum tum ca-
is, tum vero huic oppoſitis; augere pene-
tionem, & ex arte eſſe illis illud admiſce-
compertum eſt. In refrigerantium ordi-
nulla dubitatio eſt. quando xirodinis re-
llentibus dictis medicaminibus, paſſim
ijcitur ad illorum augendam penetratio-
m. Calidis verò medicaminibus, ex arte
ud admiſceri, ex eo liquet, quod curantes
edici capitis dolores à frigida cauſſa oriun-
s aceti vſum non aborrent: immo illud non
ò adijcitur. Hinc Auic. f.1.3.t.2.cap.12.
capitis dolore ex intemperie frigida epi-
ema conficit ex cinere & aceto & cap.13.

t. citati pharmaca multa deſcribit calefaciẽtia in capitis dolore à cauſa frigida, quibus admiſcet acetum. Et hoc ipſum videre eſt apud Meſ. ſum.3. cap.3. t. de ægritudinibus capitis, vbi calefacientibus medicaminibus acetum admiſcet. Et illud tum alijs nominibus præfati auctores addunt, tum verò ad augendam penetrationem. Nam acetum ſuapte natura obeſt potius, cum caput dolet, quam iuuamen afferat. quod ſibi voluit Gal. lib.2. catatop. cum exarauit, maxime contrarium inflammationibus acetum eſſe, & capitis doloribus vehemẽtioribus: vtpote quod neque mitigandi, neque leniendi vim aliquã in ſe complectatur. Igitur eo conſilio illud admiſceri credere reliquum eſt, ſcilicet vt cætera medicamina in profundũ ducat, acuatq. penetrationem. Quare, cum medici acetum admiſcent etiam calefacientibus medicamẽtis ad capitis dolorem, à frigida cauſſa oriundum curandum, hoc ea de cauſa effici conſenſiendum eſt, vt penetrandi facultatem adaugeat. Et, quamuis Gal. ipſe loco præallegato lib.2. de compoſ. med. ſec. loc. ita curationem dirigendam præceperit, vt, cum frigefaciendum ſit, acetum admiſcendum veniat, cum verò calefaciundum, euphorbium;

ſum : hæc illius ſententia ita interpretanda
t, vt in capitis dolore, cum optamus me-
camentis augeri penetrationem, acetum,
lum veniat admiſcendum; vbi verò & pe-
trandi vim, & calefaciendi potentiam, eu-
orbium. vtpote quod munus vtrumque
regiè exercere queat, quod in calefacien-
potentia non tam manifeſtè operatur ace-
m. Sed de aceto plus ſatis. Redeamus
m ad chalcanthinum oleum, de quo dum
oponitur quæſtio, an medicamentis ad-
ixtum, & deuoratum, illa acuat penetran-
o; hæc facile tollitur, ſi memores erimus,
nquam illud ſalubriter propinari ad inter-
os morbos tollendos. proinde, neque etiam
ærendam ex illo penetrandi facultatem.
um vero fit quæſtio an medicamentis ex-
rius apponendis chalcanthinum oleum
dmixtum illa vigoret, & introducat pene-
ando omnia. facile hæc quoque profliga-
r quæſtio, ſi immemores non erimus mor-
s quam multis aduerſari illud, & propterea
illo petendam non eſſe penetrandi poten-
am. Enimuero quia validum adeò eſt me-
camentum, quibus morbis aduerſatur ſen-
ile adeò afferret detrimentum, vt expeti-
penetrandi facultas obſcuraretur. Secun-

do intelligitur ex arte non esse ab oleo chalcanthino expetere penetrandi facultatem; quandoquidem causticum cũ sit cutem densabit potius crustam inducendo, quam partem laxabit, adeo vt medicamentorum potentia acuatur. Et ex his depræhenditur oleum chalcanthinum admiscendum non esse, vt cæterorum medicaminum vires introducat, acuatq. illa penetrando.

Oleum chalcanthinum, an propinandum sit febricitantibus. Cap. X.

TRita opinio est, & multorum sane vulgata sententia pestilentibus febribus chalcanthinum oleum mederi, illisq. iuuamen non contemnendum afferre. immo illuc deuenit dicendi libido, vt de illo protulerit Minder. cap. 9. lib. de chalcantho. inest oleo vitrioli plena facultas omnis generis febres curandi, & exterminandi. Sane innata multorum cupiditas cunctos antecellere, & cæteris plus sapere, effecit, vt tanquam arcanum depredicauerint remedium, & spem etiam ingentem conceperint illud daturi. sed tractu temporis experientia, iudex eorum, quæ rectè, vel improbè fiunt, indicauit, satis infi-

nfidam ſpem eſſe, quæ illi præbetur in me-
endis febribus. Etenim quid ſibi vult illa
dmonitio, quam paſſim inſinuant, per ſe
olum, & in mixtum nocuum, & forte vene-
atum eſſe? & addunt alij. magnum iſtud
ſſe præſidium, &, niſi prudenter, & oppor-
unè adhibeatur, ſæpe pernicioſum atque
tiam exitioſum euadere. iſta inquam ad-
nonitio nos dubios, ſeu potius certiores red-
it; perniciem latitare in illo, & exitium.
Cur obſecro infido præſidio ſalus commit-
enda eſt, cum tot medicaminum medica
ppellectilis diues ſit? ſi illa medici prima
ura eſt, vt tuto curet, iuuet, & nequicquam
edat, quomodo ſancitum iſtud adimplebitur
lei chalcanthini vſu, cuius ſola adminiſtra-
o ſuſpecta eſt? ſed age, vires illius perpen-
amus vt iudicium afferre poſſimus quale
diumentum febricitantibus afferre quæat.
neſt oleo chalcantino calefaciendi facultas,
xiccandi, aſtringendiq. indita illi potentia
ſt, quibus omnibus obeſt potius, quam pro-
t febri laborantibus. Vtq. à calefaciendi fa-
ultate exordiar. hæc in oleo chalcanthino
lum gradum adepta eſt, vt, ſi conferamus
um ijs, quæ in pari gradu calefaciunt, com-
erimus, accendere non extirpare febrem.
Auic.

Auic. f. 3.3. t.vnico cap.7. castorei potu, & assæ fœtidæ febrem accendi arbitratus est, vt conuulsione detentis opem afferat: cæterum Auic. eodem auctore lib.2.t.2. cap.53. assa fœtida calida est in principio quarti gradus, & castoreum calidum est in fine tertij gradus vsque ad quartum cap. 126. t. citat. his non infimum calefaciendi gradum sortitum est oleum chalcanthinum, ergo pari passu febrem accendere valet. Et cõfirmat hanc opinionem Arnal. Villanon. lib. de simpl. cap. 7. vbi, facto cathalogo eorum medicaminum, quæ in quarto gradu calefacere arbitratus est (in quo collocauit etiam vitriolum; cui incalefaciendi potentia non cedit illius oleum) adiecit, istis medicamentis prouocari febres, nec non morbos ab intemperie simplici, vel cum materia admodum frigida curari. Vnde est (vt persuasum habeo ex hoc capite) non illud quod conducit moliri, qui oleum chalcanthi febricitantibus propinant, sed illud machinari, quod maxime obest.

Inest rursus chalcanthino oleo astringendi facultas. quo ex capite quantum obsit febricitantibus probari facile potest. illo prius sublato scrupulo, quem iniecit Minder. qui

suo

[...]io libro de chalcantho cap. 10. illud astringendi facultate spoliare operam dedit. Sed [q]uam rectè sensiat, testem audire est Querc. [c]um libro suo pestis alexycacus inscripto c. 3. [i]sdem viribus vitrioli spiritus pollere dixit, [q]uæ de vitriolo tradidere veteres: quorum [o]pinio fuit, astringendi vi præditum esse atra[m]entum sutorium, & ex consequenti, illi pa[r]es obtinere facultates illius spiritus. & fert [s]uffragium Mercur. lib. 2. de cur. hum. corp. [a]ffect. cap. 5. qui eo nomine expuentibus sanguinem oleum vitrioli propinari dixit, quo[n]iam Gal. sentẽtia est, chalcanthum in astringentium nemero repositũ esse. quibus signi[f]icare voluit, ea de caussa oleum illius exhi[b]eri, quia pares cum illo obtinet astringendi [f]acultates. & enucleatius hoc declarauit Ma[n]ard. lib. 18. epist. 2. vbi apertis verbis astri[c]toriam facultatem oleo vitrioli inditam te[s]tatus est. Astipulatur idem Minder. cap. 9. [c]itati libri dum inter cæteras causas, quæ olei vitrioli vsum dissuadent in vitijs pectoris, ac pulmonum, illam reddit. quod astrictio illius enumeratas partes exasperat. & rursus eodem loco diarrhæas conceptis verbis astringere confessus est. cum quibus non stat, vt astringendi facultate spoliatum sit.

Ex isto ergo capite formatur ratio, obesse febricitantibus chalcanthinum oleum. atque hæc desumitur ex Gal. 1. acut. comm. 18. quo loco cum ptisane laudes recitasset ex Hipp. ille in hunc modum scribit. Non astringere autem quibusdam maxime bonum existit. nemo siquidem astringentibus vtitur cibis, nisi vel propter symptoma, quod animi deliquium inducat, vel propter immoderatum ventris profluuium: cogunt siquidem, constringuntq. corpora vi absque tum distributionis tum alimoniæ, tum eius quæ foras fit perspirationis conniuere faciunt: quas reclusas apertasque esse conducit. Qua oratione decreuit Gal. astringentia febricitantibus noxia, nisi ad occurrendum alicui symptomati ijs opus sit. Quam sententiam secutum Auic. affirmare non dubitauerim, quando f. 1. 4. t. 2. cap. 7. perhibuit. cum tamen infrigidas de istis febribus, tunc non infrigides eam cum eo in quo sunt stipticitas, & exiccatio. Quæ ratio magis militat contra eos, qui oleum vitrioli frigidum faciunt astringens, & siccans. quamquam, & si calidum statuatur, eo quod suapte natura etiam astringit, ideo reijciendum est à putridarum febrium curatione. hisce enim febribus quæ

astrin-

stringunt aduersantur omnino. Hoc sibi vo-
lit Massaria Auic. citati loci interpres libro
io de febribus cap. 13. apud quem scriptum
reperitur. velim vos memoriæ tenere, & ob-
seruare, vt, in curandis omnibus febribus
putridis, ab omni re astringente perpetuo
abstineatis: vt quæ possint augere prohibi-
tam traspirationem, & obstructiones, cum
quibus febres putridæ nunquam possunt au-
ferri. hæc ille satis apposite memoriæ man-
dauit. quamuis præceptum istud seueræ ni-
mis perstrinxerit, cum voluit etiam acida reij-
cere à putridarum febrium curatione. quo in
errore versatur etiam Leonard. Iacch. lib. de
acut. morb. curat. quo capite astringentia fe-
bricitantibus inimica esse disputat alijq. nō-
nulli cum illo. Etenim tantum abest acida
astringere, vt potius incidant extenuent, &
diuidant Gal. auctore lib. 5. de simpl. cap. 26.
qua de caussa conducunt non noxia sunt fe-
bricitantibus, vt appositæ confirmauit Ar-
genter. lib. de feb. quo loco de ratione nu-
triendi in febribus verba facit, & de qua agi-
tur proposita sibi quæstione in hunc modum
respondet. si Gal. legamus 4. de simpl. &
penultimo scilicet vbi de acido sapore agit,
inueniemus huiusmodi saporē aperiendi in-
ciden-

cidendiq. facultatem habere: idq. ſine calore. propterea miror quo nam modo illi aſtringere dicant. quod ſi prædicta dicant non ſolo ſapore acido eſſe prædita, ſed etiam auſteritatem aliquam habere adiunctam, vt negari poteſt, quando mala granata pura reperiuntur purè acida, tamen, ſi id etiam concedatur, tantum abeſt, vt obſit ea leuis adſtrictio, vt etiam plurimum proſit ad obſtructiones tollendas, vt Gal. eſt auctor lib. 5. de ſimpl. cap. 11. quoniam aſtrictoria ea vis roborat internos meatus, & propellit acidam aperientemq. facultatem: quod oſtendit etiã vſus. nam limones dicti tantam habent incidendi aperiendiq. vim, vt etiam calculos rerum frangere dicantur, & ipſos renes obſtructos aperiendi. quare non oberit acidorum vſus in febribus præſertim calidis, quibus nõ obeſt acidorum frigiditas: nam, vbi craſsi viſcidiq. ſunt humores, requirimus aperientia, quæ vna etiam calefaciant: in bilioſis vero, & acutis febribus nihil commodius inuenias acidis. ſic ille. quæ de vegetabilium acidis ſuccis accipienda ſunt: ſiquidem mineralium alia cõditio eſt. namq. ipſi oleo chalcanthino vehemẽs adeò aſtringendi facultas copulata eſt, vt omnem aciditatis actionem obſcuret.

Verum

Verum redarguit Minder. hanc diſſerta-
onem exemplo eorum, quæ licet aſtringãt,
eatus tamen aperiunt. Rhabarbarum enim
ait ille) aperit & aſtringit,itemq. abſinthiũ,
uod eodem modo operatur,& acetum,quod
otenter incidit, ac penetrat: ac interim
uãdoque vehementer aſtringit ac cohibet.
ari ratione contrarios effectus parit oleum
itrioli in quo quia maior eſt aperiendi vis,
deobſtruendi, quam ſit aſtringendi, ideo
hoc capite nullo modo videtur reijcien-
um in febrium curatione. Iſtud argumen-
m vt diluatur, notandum eſt priore loco,
tioni & medicorum teſtimonio non omni-
conſentaneum, acetum aſtringere: qua-
re audiamus Fernel. lib.4. meth. cap.3.
centem. Acetum experimur & fluxiones
pellere,& omnem ſanguinis è naribus eru-
ionem, atque dyſenteriam, tum vapore ſu-
tato, tum etiam fotu cohibere, ipſaſque
orrohidas, & immodicas vteri purgatio-
s ſuffitu inſeſſuq. ſiſtere, omnemq. ſangui-
reiectionem potum vel per ſe vel admixta
ua promptiſſime cohibere. neque idcirco
er aſtringentia numerandum. Longe
im ab his natura diſtat; ſed vnius frigoris
è ſubeuntis beneficio fluxiones repellit,
ſiccita-

ſiccitate verò, quæ planè valida eſt, eas atque ſanguinis eruptiones ſiſtit ac cohibet. Hucusq. Fernel. quanquam illam, quam aceto donant auctores facultatem vndequaq. fluẽtem ſanguinem ſiſtere, non omnino recipiat Paræus operum ſuorum lib. 10. cap. 13. cum potius, exemplo vulnerum, contrarium contingere affirmet. qua de re quicquid decernendum ſit, ſatis eſto, illud non aſtringere, quæ Gal. opinio fuit lib. aduerſus Lycum cap. 4. vbi Lycum ipſum eo vſque ignarum demiratur, vt exiſtimauerit aſtringentem aceto ineſſe facultatem. Et, licet paſſim aſtringere aſſerant auctores, rationi huic reſpondet Fallop. lib. de vulner. cap. 7. arrepta enim eo loci hac, de qua agitur, quæſtione diſputando, ſic ediſſerit. Nonne acetum incidit, aperitq. obſtructiones? quomodo ergo aſtringit? Dico, inquit ille, quod acetum non aſtringit per ſe, quia per ſe re vera aperit obſtructiones, ſed aſtringit per accidens, quatenus ſcilicet ſiccat exaſperatq. partibus autem exiccatis conſtringuntur: & hoc modo intelligatis quando reperietis apud Aetium, & apud alios auctores acetum aſtringere: intelligatis inquam ipſum id facere non per ſe, ſed per accidens.

Nota-

Notabam secundo loco rhabarbaro astringendi quidem inesse facultatem: & hac de causa ijs morbis, quibus nocumento est obstructio, improbatum ab auctoribus è quorũ numero est Capiuac. qui lib. 3. metho. curan. morb. cap. 20. in hepatis obstructione vsum eius reijecit, eò quod illam adaugeat, & vasa hepatis magis obstruantur. Etsi non ignoro persuasum multis secutis Mesuem lib. de simpl. cap. 4. maceratione segregari rhabarbari facultates, adeo vt astringens cum substantia ipsius remaneat: purgatrix vero deobstruendiq. facultas cum eo, in quo maceratur, succo siue aqua. vnde factum est, vt in curandis febribus, de quibus præcipue est sermo, vt infusionem illius approbarunt nonnulli, sic illud, in substantia (vt aiunt) datum reiecerunt. Hoc est secutus consilium Rondel. lib. de feb. cap. de causo sic perhibens. vulgus medicorum temere rheum, & myrabolanos vsurpat cum hæc biliosis morbis sint aduersissima nisi vi astrictoria, quam habent spolientur: vt si coquatur rhabarbarum in aqua endiuiæ, vel in eadem maceretur, & leuiter exprimatur, misceaturq. alijs detergentibus, ac lenientibus; & sic præparato non incommode licebit vti. Hæc ille. Non

tamen defuit Maſſar. lib. de feb. cap. 17. qui aduerſus eos diſputat quorum ſententia fuit, rhabarbarum exhibendum in tertiana exquiſita facta, vt aiunt, infuſione. eoſq. redarguit tum alijs rationibus, tum vero quia quoquo modo datum aſtringit. Perſpicuum fit ergo ſuſpectam in febribus rhabarbari aſtringendi facultatem: & ideo pari ratione oleum chalcanthi ſuſpectum eſſe magis, quod illo valentius aſtringit, neque aliquo artificio, dum propinatur, ea ſpoliari poteſt facultate.

Supereſt vt de abſinthio, quod eſt tertio loco notandum, verba faciamus. Cui & ſi aliqua inſit aſtringendi facultas, illudq. cum mellicrato & oximelite dare Gal. non dubitauerit ad tertianam exquiſitam, & notham curandam, primo ad Glauc. cap. 9. & 10. attamen à Gal. non inconſultò factum exiſtimandum eſt. Quoniam, licet aſtringentia aduerſentur febribus ab humoribus putreſcẽtibus oriundis, nihilominus ſymptomatis alicuius ratione illa præberi poſſunt. qua ratione fretus Gal. abſinthij vſum præſcripſit in febribus, ſcilicet ad ventriculi vitia corrigenda. quod ipſe clarè indicauit, cum de tertiana exquiſita verba faciebat. quo loco, cum affirmaſſet, apparentibus concoctionis ſignis abſin-

ſinthium cum fiducia exhiberi, decreti ra-
nem afferens, ſummum remedium eſſe di-
mordicationum ſthomachi à bile proue-
ntium. Et luculentius lib. eodem cap. 14.
arando affectus, qui ſtomachi vitio febri-
s copulantur, declarat quantum adiumen-
afferat abſinthij vſus. Quaſi non alia ra-
ne illud præſcribatur, quam ad occurren-
m ſtomachi vitijs, cuius labores quo tem-
re febricitãtes affligũt abſinthio, & aſtrin-
ntibus vti non dedecet. nam à principio
Gal. ſententia 1. acut. 18. decreuimus
mpthomatis alicuius ratione aſtringenti-
s vti, dum febres curamus, incongruum
n eſſe. Cæterun non hanc ſortitur facul-
tem oleum vitrioli, quæ abſinthio compa-
ri queat. nam illud, vti aſtringendo febrici-
ntibus obeſt, ſic nulli ſympthomati occur-
ndo fert opem. Et propterea ex hoc capi-
omnino reijciẽdum eſt à febriũ curatione.
Ineſt poſtremo exiccãdi facultas chalcan-
ino oleo. qua pari de cauſſa vſus illius re-
robatur in curandis febribus. Trita enim
ratio eſt, quæ exiccant febribus aduerſari:
um potius humectantia exiccantibus con-
aria preſcribenda ſint febricitantibus. hoc
bi voluit Gal. 1. de tu. Val. cap. 7. 1. aphor.
 16. &

16. & 1. acut. 18. cum perhibuit. Si contraria contrariorum remedia existunt, sane febris peculiare remedium vt virtute tum refrigerante, tum humectante sit oportet: id namque febris naturæ, quæ calida & sicca est, contrarium erit: talis siquidem naturæ est ignis. ad hæc in febre tria sunt: contra quæ potissimum dirigitur curatio. Intemperies nimirum calida, & sicca; putredo; & succus putrescens. Intemperiei febrili inimica sunt quæ exiccant, tum quia ipsa febris calida, & sicca affectio est; tum verò, quia siccitas calorem acuit; quoniam illa, vt fertur, lima caloris est.

Putredini, & putrescenti humori exiccantia non occurrere, neque mederi, conijcere est ex eo, quod humores in febribus forte fortuna minime putrescunt. nam, si, quid ipsa putredo sit, contemplemur, reperiemus illa non affici humores, cum earum febrium causas subeunt, quas putridas appellant. De putredine sic memoriæ mandauit Arist. 4. Metheor. vulgato cap. 2. Putrefactio est corruptio eius, quæ in vnoquoque humido propriè & secundum naturam caliditatis ab aliena caliditate. Hæc autem est quæ ambientis. Et Gal. 11. Metho. cap. 8. Putredinis

natu-

aturam in eo consistere dixit, vt sit mutatio
utrescentis corporis substantiæ ad corrupte-
m à calido externo. quibus definitionibus
epræhendimus quæ putrescunt corrumpi,
mutationem substantialem suscipere. quod
sum contingere putrescentibus succis, cum
brium caussas subeunt, indicauit Aetius
b. 5. cap. 73. sic scribens. præter naturam
lor exoriens humores quidem primo, qui
umidi sunt, putrefacit, & corrumpit: progres-
verò temporis, & adipem & carnes, soli-
aq. ipsa corpora incendit. Putredo autem
t totius substantiæ putrescentis corporis ad
rruptionem mutatio à calore præter natu-
m illata. Cæterum mihi persuasum est non
anc mutationem quoad substantiam susci-
ere humores, cum fiunt caussæ febrium: sed
calescere tantummodo. Hoc sibi voluit
ip. lib. 1. de morb. quando scribebat. Fe-
is porrò ab his fit, cum bilis ac pituita cale-
cta fuerit, totum reliquum corpus ab his
lescit, & vocatur hæc febris, scilicet signifi-
re voluit, humores incalescere, cum febris
ussæ fiunt, non autem putrescere. Et con-
mauit eiusmodi illius verba libro eodem,
m de ardenti febre loquitur. Febris ardens
rripit magis biliosos: corripit item pitui-

tosos: corripit autem hoc modo. Cum bilis commota fuerit per corpus, & contigerit vt venæ, & sanguis attrahant bilem, eamq. plurimam ex carnibus & ventriculo, ad eum qui prius inest: vtpote cum etiam natura calidissimus sanguis in corpore existat: cum itaq. percaluerit ex carnibus, & ventriculo supra eum qui iam inest, adhuc magis à bile percalefacit etiam reliquum corpus. Hactenus ille à quo nulla fit putredinis mentio sed incalescentis humoris solummodo. pari quoque elocutione Arist. vbi de febribus orationem aggressus est, succos dumtaxat incalescere perhibuit, nõ illos putrescere supra probl. 20. humores incalescentes, protulit, febres accendunt. Superans enim caliditas totius corporis febris est. Forte fortuna Gal. ipse aliquando indicauit, putredine minimè labefactari humores ad efficiendas febres, sed incalescere solummodo: quando primo Epid. sect. 2. t. 73. in tertianis, ardentibusq. febribus bilem accendi, & efferuescere notauit. & clariora illius verba sunt 4. aphor. 59. tertiana febris ab ea, quæ ardens nominatur, humore faciente non differt: vtraque enim à flaua bile fit: differunt autem, quoniam febris ardens in venis vna cũ sanguine flauam
bilem

lem redundantem, & ebullientem habet.
tertiana verò in toto delatam, ac motam.
bulliunt igitur, seu feruent humores cum
bres accendunt. non ergò putrescunt. cum
nim feruent humores ad efficiendas febres,
on idem est, quos eosdem putrescere, con-
ijs feruescentiam distingui à putredine.
oc colligo ex Aetio lib. 5. cap. 69. qui cum
eclarasset synochum, de qua erat illi sermo,
onsistere in calidi sanguinis nondum putre-
facti copia, caussas latius explanando, subie-
t. causa, quæ has febres incendit, multi-
do feruorq. sanguinis est. Sanguinis in-
uam feruor est, quoniam hic non putrescit
l illam synochum efficiendum. Sed est cla-
us locutus Paul. lib. 2. cap. 28. dum syno-
os effici protulit ex sanguine nunc effer-
escente, nunc putrefacto. Voluit nimirum
utridam à non putrida synocho distingue-
: & in postrema sanguinem efferuescere,
priori putrescere dixit. vt indicaret, suc-
os efferuescentes nō putrescere, dum febres
ccendunt. quamobrem, vbi Gal. in arden-
, & tertiana febre bilem efferuescere con-
ssus est, putredinem substulisse affirmasse
sus est, & indicasse succos verè non putre-
ere, quo tempore febrium caussas subeunt:

ſed hæc vetus fuit opinio,quam retulit Alexander lib.12. cap. 2. de qua ſuo loco fuſius diſſeremus. hac igitur recepta opinione,quo bono conſilio vitrioli oleum ſummè calefaciens, exiccans febricitantibus propinatur? morbo alioquin detentis calido, & ſicco, & ab humoribus efferueſcentibus ſuſcitato. quibus tantum abeſt, vt afferat medelam oleum vitrioli, vt potius morbificam cauſam acuat magis ſiccitate, & caliditate accendat.

Sed demus aduerſarijs, humores putreſcere in febribus, ne rationes illorum aufugere velle videamur. nihilominus inutilia ſunt febricitantibus quæ exiccant. Nam, vt inquit Aetius lib.5.cap.74. ſeptem res occurrunt in febribus putridis præter naturam, à quibus indicationes colligimus: humorum nempe copia, craſſities, lentor, obſtructio, tranſpirationis detentio, putredo, & febris. Quibus indicationibus exiccantibus non ſatisfacimus, neque ipſi putredini occurrunt quæ exiccant. Enimuero hæ à putredine ſumuntur indicationes Gal. teſte. 2. meth.cap.10. vt quod iam factum eſt ſanet, quod in generatione eſt ſiſtat, medicus: hos ſcopos adimplemus euacuatione, & concoctione. quod ſibi voluit Gal. lib. artis med. cap.89. & pri-

mo

mò acut. 18. cum decreuit, putredinem sanari, & euacuatione, & concoctione. Euacuatio efficitur sanguinis missione, purgatione, lotij prouocatione, & his similibus. quo vero tẽpore has molimur euacuationes, tantum abest prodesse ea, quæ exiccant, vt potius eligamus illa, quæ, quantum fieri potest, minime exiccent. vt cit. lib. meth. cap. 9. apertis verbis Gal. memoriæ mandauit. Concoctio naturæ opus est: ad quam efficiendam, iuuamen non afferunt, quæ exiccant. Dices, cum fit putredo, lædit obstructio. fateor: proinde iuuat deobstructio; obstruit visciditas: ideo fert opem, quod incidit. adfert noxam crassities: iuuat ergò attenuare. hæc omnia vera sunt. Cæterum istud opus non molitur quod exiccat. exiccantia ergò nullo modo conferunt, cum febris adest ex putredine orta.

Obijcient forte nobis pestilentes febres, quibus exiccantia prodesse deprædicatur ab oppidò quam multis. Gal. fortè ductis testimonio, qui primo de differ. feb. cap. 4. cum obseruasset summam eorum, quæ concurrunt ad efficiendas febres pestilentes, in putredine consistere, illi vt occurreret, eo artificio vsus est, vt statim quæ corpora humida

obser-

obſeruabat,exiccaret ab initio; quæ verò ſicciora, antiquum habitum conſeruaret. Et videtur famulari Auic.quando f.1.4.t.4.c.3. ſtatim ab initio capitis peſtilentium febrium curationis ſummam eſſe dixit exiccationem, quaſi hæc præcipuum locum habeat in curatione, & ſumma cura illa inducenda ſit, ad quam efficiendam exiccantibus opus eſſe videtur. Verum obſeruanti mihi in peſtilenti febre (ſi communiorem ſententiam ſequi velimus) duo reperiri, contra quæ præcipue dirigitur curatio,quorum primum eſt putredo, alterum pernicioſa, & praua qualitas. Putredo peſtilentium febrium nihil magis indicat in peſtilenti febre, quam in cæteris febribus à putredine oriundis. quibus,vti non conducunt exiccantia, ſic minimè opem afferunt in peſtilentibus. pernicioſa, & praua qualitas anthidotis curatur, quarum agendi facultas potiſſimum pendet à tota ſubſtãtia, cui ſuapte natura minime opitulantur, quæ exiccant: quemadmodũ neque ijs,quorum actio proficiſcitur à primis qualitatibus hæc inquam penſitans veni in ſententiam, nec ipſis peſtilentibus febribus iuuamen afferre, quæ exiccant. Vnde loco Auic. nuper citato in quo videtur decerni vt exiccan-

di

ti præcipua ratio habeatur in hisce febribus.
Respondendum est, de ea illum locutum
exiccatione quæ euacuatione efficitur, non
autem exiccantibus medicamentis. Expres-
se hoc indicant illius verba isthæc. Summa
curationis earum est exiccatio, & illud cum
phlebothomia, & solutione ventris. voluit di-
cere. omni cura enitendum statim a princi-
pio corpus euacuare pharmaco, vel venæ se-
ctione. Assolet enim Auic. prædictas euacua-
tiones exiccationes appellare. Astipulatur
idem auctor f. citata t. 5. cap. 7. dum scribe-
bat phlebotometur quantitate, qua exiccet.
Et hæc confirmant verba illius f. eiusdem t. 2.
cap. 7. oportet vt tu occuperis in digestione,
& euacuatione, quæ non est secundum semi-
tam minerationis, & exiccationis. Hinc Gen-
til. omnibus citatis in locis interpres arbitra-
tus est, exiccationis nomine accipiendum
minoratiuam, quam vocant, euacuationem,
quippe qui illud consilium est secutus, eua-
cuationum nonnullas minoratiuas esse, alias
radicatiuas: & priores exiccationes nomine
complecti. Aperit solutio hæc sensum ver-
bis Gal. citati lib. de differ. feb. vbi ad præ-
cauendum corpora à peste, quæcunque
humida obseruabat omni via exiccare cona-
batur.

batur. nam recepto, vt verè ſe res habet, verba facere illum de præſeruatiua curatione, aduertendum eſt, qua via exiccabat corpora Gal. opinandum non eſſe factum exiccantibus medicamentis:ſed qua via ſana corpora exiccari mos eſt: ſcilicet exercitationibus, laboribus, frictionibus, potu, ciboq. parciori, & alijs his ſimillibus: quibus exiccari corpora libris de diæta teſtatus eſt Hipp. &, ſi quis eſt, cuius opinio ſit, hoc factum exiccantibus medicamentis, toto cœlo illum aberrare opinor. Concludamus igitur, exiccantia, aſtringentia, quæq. nimium calefaciunt, obeſſe febricitantibus: & has dotes cunctas nactum chalcanthinum oleum. ideò iuſtis de cauſſis vſum illius reprobatum in febrium curatione. quemadmodum ab Vrbanis etiam medicis optimè notatum,& memorie traditum fuit; inter quos optimum laudare eſt inſignem virum Vincentium Alzarium à Cruce S.D.N.D.PP.Gregorij XV.& Principis Illuſtriſs.Ludouici Ludouiſij Card. Camerarij, Medicum: nec non etiam in Almo Vrbis Gymnaſio medicinæ practicæ profeſſorem eximium; de quo cum contigerit ſemper honorificè loquar. qui in ipſius diſputationibus de chalcātho eiuſq. oleo, ean-

em conclusionem certis argumentis patro-
natus fuit: quæ breuitati consulentes, con-
ltò omittimus.

leum chalcanthinum, an prosit tabidis, & sanguinem expuentibus. Cap. XI.

TAmetsi Gal. 7. aphor. 16. phtisim de-
finierit totius corporis extenuationem
 vlcere pulmonum insanabili; nihilominus
ud frequentissime contingere accipiendum
. quando, etiam absque pulmonis vlcere
tisim procreari posse, certis argumentis
nstat, & aperte insinuauit Areteus lib. 1.
rd. pass. cap. 8. sic scribens. Quin etiam
ibuscunque quidem vlceratus pulmo non
erit nihilominus tamen diuturnis febribus
nsumpti sunt, sæpiusq. duriter, & absque
ectu vllo tussientes nihil reijciunt: hos quo-
e phtisicos haud ita multum improprie
minarunt. simul verò, & his adest pectoris
uitas: pulmo enim infirmus est. Quæ ve-
sit hæc pulmonis infirmitas, docet Salius
. 2. de morb. t. 106. cum explanauit, talem,
qua Hipp. sermo fuerat, non ex vlcere
lmonis prodire, sed ex illius putrescentia,

ex qua tabem consequi affirmauit. Et hanc opinionem confirmauit Hier. Fracas. lib. 2. de morb. contag. cap. 9. cum perhibuit. Illam quoque possimus phtisim satis propriè appellare, quæ corruptis putrefactisq. pituitis ita pulmonem affecit, vt, si non vlceratus est, at flaccidus tamen, & putridus iam reddatur. Quippe factis dissectionibus quorundam, vidimus interdum partem pulmonis sinceram, & nullatenùs vitiatam, partem nondum exactè putridam, nondumq. vlceratam, sed tamen flaccidam, mollemq. atque in marcorem tendentem, quandoq. & totum pulmonem, & talem vidimus; quare, cum marcor ille in pulmonem serpit, phtisicum appellare merito hominem possimus. sic ille. Quæ ea de caussa innotuisse volui, vt liqueat, infida ratione admitti oleum chalcanthinum ad curanda phtisis vlcera, cum iam satis compertum sit, omnem phtisim cum pulmonis vlcere non effici, quanquam omni phtisi peculiari ratione obesse illud persuasum habeo: & proinde ad medelam illius nullo pacto vsurpandum. Etenim, si à chalcantho ad illius oleum ratio formari potest, (similis quippe ambobus natura inest) illud, vt lib. de venen. Arnald. testatus est, & exiccando pulmones,

eosq.

osq. corrodendo necat, & tussim affert, quæ
d phtisim perducit, quo fit, vt chalcanthum,
: oleum illius obsit, non prosit tabidis. Sed
e oleo ipso pręcipuè notatur à Schenk. lib. 7.
bseruat. 218. inter cætera detrimenta illud
num afferre, vt pulmones exulceret; vnde
antum abest, vt opem afferat propinatum
abidis, vt morbum potius augeat, & inte-
tum acceleret. &, quemadmodum emacia-
arcendi sunt ab vsu vitrioli, quibus præci-
uè infestum est, & noxium vti ex Rasi lib. 8.
d Almansorem cap. 47. recepta sententia,
t, pari quoque ratione tabidi (non enim
t tabes absque corporis macie) ab oleo vi-
ioli arcendi sunt, eo quod istud cum vitrio-
parem, vel potius maiorem obtinet nocen-
potentiam.

Non est perquirendum hoc loco qua ra-
one oleum chalcanthinũ obesse possit phti-
cis alijsq. pulmonis morbis potatum etiam
um ijs, quæ malitiam illius aliquo modo
tundunt, eò quod iam satis constat, potum
d pulmonem non ferri: quemadmodum
. 4. de morb. fusè disputat Hipp. & Arist.
. & cap. 3. de part. animal. sed à ventri-
lo illum suscipi. quod sibi voluit Hipp. lib.
alimento, cum dixit, principium alimen-
ti hu-

ti humidi, & ſicci os, gula, & venter, & lib. de oſsibus, potus per fauces, & gulam. nam hoc non obſtat. quin ea, quæ potu hauriuntur, aliquo modo pulmonem non adeant, ob conſenſum, & affinitatem magnam, quæ inter potum accedit, & pulmonem. hoc ſibi voluit Aret. lib. 2. acut. paſſ. curan. qui de peripneumonia ediſſerens primo capite nullum ex ijs medicamentis. quæ ore ſumuntur, deſpiciendum dixit. quoniam ea natura pulmonis eſt, vt, ſiue rectè valeat, ſiue ægrotet, ad ſe ſemper humorem alliciat. Et rurſus exarando. modicum potum aſſumendum, ideo conſilio efficiendum mandauit, quòd madefactio pulmoni inimica eſt, quam à gula & ventriculo ille trahit. Pari conſilio Hip. lib. 3. de morb. de pleuritide illa verba faciens, quam ipſe dorſalem appellat, in potu vinum dulce exhibendum eſſe decreuit, illudq. non frigidum, ea de cauſſa, vt pulmo humidior factus facilius, & citius reddat ſputum. his conſentanea ſunt quæ idem memoriæ mandauit. 3. acut. de mellicrato, cum text. 10. minus ſiticuloſum eſſe voluit quam vinum dulce, eo quod pulmonem mollit, & ſputum mediocriter educit, & tuſſes mitigat. ad hæc t. 13. mulſa, inquit, quæ aquoſior eſt

ſputum

ıtum educit magis, pulmonemq. mollit.
de lib. 2. prædictio. vniuerse dixit, qui ni-
ıum poti sunt difficilem habent respiratio-
m. quibus ex omnibus comprobatur, ea,
ıæ pro potu assumuntur, aliqua ex parte
ılmones adire. & enucleatius istud confir-
atur ex pulmonis morbis quos potus effi-
t. quamobrem lib, 2. de morb. Hipp. ex
orietate erisypelas in pulmone nasci testa-
ıs est. & lib. de inter. affect. ex vinolentia
parte eadem inflammationem oriri. quo
tato libro hydropem ex eo potissimum fie-
scribit, cum aliquis æstiuo tempore sitiens
quam multam potatus fuerit, fueritq. ex-
letus pulmo. simillima igitur ratione, ex
lei vitrioli, cum aquis, vel etiam refrige-
antibus, alijsq. his similibus, ingurgitatio-
e ea quæ illi inest, vis corrodendi, pulmo-
es exulcerari verisimile est. ex quo sequi-
ur nullum adiumentum afferre illud posse
abidis. Sed est hac in re laudandus Minder.
um cap. 9. lib. de chalcantho in pulmonis
ectorisq. morbis chalcanthinũ oleum pror-
us reprobat; neque ijs accommodatum vlla
atione censet. Itaq. ex ipsis Spagyricis cõ-
tat, phtisi, alijsq. pectoris vitijs reproban-
ium vitrioli olei vsum.

In ſanguinis ſputo non me latet arriſiſſe nonnullis olei chalcanthini vſum. attamen ex Orib. notabam ipſe lib. 10. coll. cap. 22. Quinque generibus præſidiorum ſanguinis ſputum cohiberi ſcilicet refrigerantibus, agglutinantibus, ſiccantibus, & adurentibus: vt myſi, calcitide, atramento ſutorio, quæ in adurentium numero reponuntur. cuius facultates cũ emuletur oleum chalcanthinum, & ipſum in adurentium numero collocandum eſt. Cæterum adurentia duplici nomine reijcientur in ſanguinis ſputo, primò quia illud agglutinãtibus cohibendum eſt eodem Orib. teſte præallegat. loco & hinc factum eſt, vt exiccantia, & adurentia (quale eſt oleum chalcanthinum) reprobauerit ille. Secundò quia idem auctor ex agglutinantibus ſuſpectum habuit gypſum, cæruſſam, dyphringes, & cadmiam, quæ veneni vim habent. qua pari ratione reijciendum eſt oleum chalcanthinum, quod veneni ſuſpicione non caret. Dicet quiſpiam, ideo vitrioli oleum vſurpandum in ſputo ſanguinis, quoniam vehementer aſtringit, & exiccat: quibus medicaminibus ſanguinis reiectionem compeſci in confeſſo eſt. Huic obuiam eundum eſt, eò, quòd eximie illud aſtringit, &

exic-

xiccat, euitandũ in ſanguinis ſputo. Etenim
gienda ſunt (inquit Aetius lib. 8. cap. 63.)
n omnibus ſanguine expuentibus vehemen-
er aſtringentia, & excellenter inſpiſſantia.
t exiccantium, dixit Aret. lib. 2. acut. paſſ.
ur. cap. 2. aut craſſarum mediocritates con-
ectura aſſequi oportet id genus namq. tuſ-
im mouent, ſiccitatis quoque excellentia,
onnullis venas lacerauit. quæ allati aucto-
es tradidere præcepta, vt diſcamus, vehe-
nenter aſtringentia, & exiccantia reijcien-
la in ſputi ſanguinis curatione. Quam fa-
cultatem quoniam chalcanthinum oleum aſ-
ecutum eſt, ideo reprobandum illud eſt in
llius curatione.

Oleum chalcanthinum, an cardiacum ſit medicamentum. Cap. XII.

QVemadmodum medicamentorũ non-
nulla ſunt, quæ propria dote hanc,
vel illam corporis partem præcipuè lædunt,
illiq. inimica ſunt: pari ratione ex ijs non-
nulla extant, quæ ſuapte natura, teſte Gal.
lib. 5. de ſimpl. cap. 24. & lib. de theriaca
ad Pyſ. cap. 4. membra nonnulla iuuant, ex
quo etiam iuuamine cognominationem ſu-
H 2 ſcepere

ſcepere adeo vt hæc cæphalica, exempli gratia dicantur, cardiaca illa. & ſic de ſingulis. & cauſam aſſignantes, medici, referunt illam in cognationem,& ſimilitudinem,quæ inter medicamenta eſt, & partes noſtri corporis. His facultatibus non omnino ſpoliatum oleum chalcanthinum deprædicatur: quando inter cæteras dotes, hæc vna tribuitur illi, vt cardiacum ſit medicamentum. Hoc inſinuauit Minder.dum lib.de chalcantho cap.9.ſcribebat. hic eſt rubus ille Iudæus cordis vires reparans,cuius dotes innumeræ, ac facultates inſignes nullo ſunt volumine compræhendendæ. & rurſus eodem capite ſic de illo diſſerit. cum ſyrupo florum borraginis,ac bugloſſæ; item cum ſyrupo florum tunicæ, ac rubi Iudæi, vel violata ex foliolis cor recreat,& infirmas eius vires reparat. Quinimo chalcantho ipſo ea facultas donatur, vt cordi, alijs medicamentis admixtum, & ſuper poſitum, peſtem auertat, corporaq. præcaueat. Quam ſententiam ſecutus Heur. medicamen huic vſui accommodatum in hunc modum conficit lib.de peſte cap.8.Accipe adipem ſerpentum, adde theriacam, & parum vitrioli, & cum ſucco citriorum illine regioni cordis, & arteriarum. eſt ſanè,

inquit

inquit ille, excelſum remedium.

Veruntamen veritati ſuus detur locus, nulla vi, nullaq. facultate adeò inſignitum chalcanthinum oleum exiſtimo, vt cardiacum ſit medicamen. nam, ſi Gentili habenda fides eſt, hic f. 11. 3. t. 1. cap. 8. duo neceſſaria voluit ad efficiendum cardiacum medicamentum, ſcilicet vt peculiari dote cor roboret, & temperatæ, vel parum excedentis ſit temperiei. Medicina, inquit ille, vere cordialis confortat cor, & æqualis eſt cōplexionis, vel parum excedentis. Itaque pari conſenſu Lud. Merc. tom. 1. lib. 3. par. 3. quæſt. 213. art. 3. & Capiuac. lib. 2. meth. curan. human, corp. affect. cap. 8. in omni cordis morbo euitanda decreuerunt vehementer calefacientia, vel refrigerantia, & vehementer aſtringentia. eo quod calefacientibus virtutis ſubſtantia diſſoluitur, refrigerantibus qualitas immutatur ad frigidū, aſtringentibus cohibentur excrementa; harum priores igitur facultates concurrunt ad conſtituendum cardiacum medicamentū, & poſteriores reluctantur: hiſce prioribus carere, & nonnullarum pollere ex poſterioribus oleum chalcanthinum in confeſſo eſt. nam peculiaris illi non ineſt facultas roborandi

cor, cum potius aduersetur illi. proprium enim venenorum est, vt peculiari dote cordi detrimentum afferant. Venenum quippe est oleum chalcanthinum. quamobrem ex hoc capite reijcitur ab ordine cardiacorum medicaminum. Rursus quia causticum illud est medicamentum, summe quoque calidum est. &, quoniam vehementer astringit, sequitur illud minime assecutum cardiaci medicamenti facultates: sed potius qua pollet venefica potentia cordi aduersari, nec, tanquam cardiacum medicamentum opitulari.

Reliquum est pauca addere de chalcãtho: illud nimirum cordi suppositum alijs etiam medicaminibus admixtum non ita tueri cor, vt hominem præseruet à peste. pro qua euidentius definienda quæstione animaduertendum arbitror, arrisisse multis consilium ad præseruandũ hominem à peste eiusq. contagio, vt arsenici crystallini portio gestetur super cordis regionem, à quo tueri hominem à pestis labe fama est. qua in re exequenda monitum fuit à Vidio Seniore lib. 6. de feb. cap. 5. vt arsenicum inclusum gestiatur sericio sacculo: eo nempe consilio, ne partem nudam cõtingat, & fuit ab eodem adiectum, quo tempore gestetur illud, declinandas om-

nes occasiones, quæ sudorem excitare possint: ne, rarefactis cutis poris, venenosi vapores cum vitæ discrimine cor infestent. at verò Augen. t. 1. epist. lib. 9. epist. 1. late disputat, nec pro curanda pestilenti febre, neque etiam pro homine præseruando ab illius incursu quicquam opis afferre crystallinum arsenicum gestatur. Pari quoque ratione de chalcantho affirmare auserim, neque manifestis, neque occultis qualitatibus cor ita munire, vt hominem tueatur à peste. quin imo venefica, atque eximiè calefacienti facultate cordi infensum esse, & inimicum. & tunc præcipuè, cum nudam carnem attingit: adeo vt detrimentum afferat cordi, alijs etiam medicaminibus admixtum, & illinitum, quam iuuamen, aut commodum. Vnde non mediocri carent culpa, qui calidissima medicamenta, inter quæ reponitur chalcanthum, cordi apponunt, cum febrem pestilentem curare dant operam: eoq. eximie hæc calefaciendo, febrem acuunt, calefacto cordi calorem addunt, & febrem ipsam adaugent. ex quo nullum iuuamen consequitur ex laudatissimo, & celebratissimo medicamento.

Oleum chalcanthinum, an vesicæ lapidem frangat. Cap. XIII.

NOn tãtum Minder. cap. 10. lib. de chalcantho, verum etiam alij nonnulli sensere, oleum chalcantinum ea facultate præditum esse, vt, deuoratum, vessicæ lapidem confringat. quod an recta ratione traditum sit, assequi non est facile, nisi prius inquisiuerimus qua facultate sint prædita medicamina, si quæ sunt, lapidem atterentia. horum facultates nos docuit Gal. 10. catatop. cap. 1. cum dixit quæ calculosis auxiliantur vnica facultate indigent, quæ secare, & abstergere cũ manifesta caliditate possunt, sunt autem ferè omnia amara. Attamen caliditatis gradum non summum, sed valde remissum illa sortiri in confesso est: quando Gal. lib. de renum affect. cap. 4. tepido calore prædita memoriæ mandauit, dum scribebat. Si post hæc omnia, quæ diximus, lapis adhuc firmiter resistat, vtendum est medicaminibus, quibus conteratur, quæ tepidam facultatem habent: Nam calida vrinam prouocantia indurant lapidem; quæ vero tepidam virtutem habẽt, paulatim comminuunt lapidem,

dem, nec eum duriorem reddunt. Non dubito quin hoc senserit Auic. f.18.3.tract. postremo cap.19.cum non admodum calida esse voluit medicamina lapidem atterentia; & idipsum voluisse sibi Auerr. 5. coll. cap. 20. cum calorem in illis suauem optandum esse decreuit, nec admodum calida illa expetenda esse. siquidem, quæ valde calefaciunt, calculosis dari nullo modo conuenit Gal. teste 6. de tuen. valet. cap.11. Itaq. (sæpe sæpius constituto chalcanthinum oleum summe calidum esse) decernendum est, non illum caloris gradum assecutum, eamq. nactum facultatem, qua lapidem confringere quæat, quinimo, illo potato, ingens potius detrimentum consequi quod est commune omnibus summe calefacientibus: quemadmodum indicauit Fernel.lib.5.meth.cap.25. in hunc modum scribens. Solidiores verosq. calculos, quæ propriè comminuere traduntur, attenuant, incíduntq. nullo calore, nullaq. siccitate insigni: nimius enim calor concretum calculum magis excoquit, & obdurat, obiterq. quæcunque medijs vijs obhærescunt superuacanea secum in renes deducit, vnde vrina aliàs supprimitur, aliàs tenuis perlucida præterfluit.

Quinimo

Quinimo pensitando quæ calculus efficientem caussam habeat, inueniemus, oleum chalcanthinum non parum conducere ad illum efficiendum, & augendum. Quandoquidem Gal. calculi efficientem causam recitando, illam opinatus est calorem esse, eundemq. interdum non ignauum. hoc declarauit ille 3. aphor. 26. vbi, inter cæteras causas, quamobrem calculi fiunt pueris, caloris vehementiã arbitratus est. vnde 3. de aliment. facult. cap. 17. in ijs corporibus calculos nasci memoriæ mandauit, in quibus succorum crassities cum igneo calore coniuncta est. hanc sententiam sequitur Auic. f. 18. 3. t. postremo cap. 17. cum vesicæ, ac renum calculi caussam efficientem esse perhibuit caliditatem ab æqualitate sua, vt ille loquitur, egressam. Galeno famulatur Paul. lib. 3. c. 15. & Aetius lib. 2. cap. 4. quorum prior igneam caliditatem, posterior ardorem esse in causa, quamobrẽ concrescat lapis, posteritati scriptum reliquere. Sed ante omnes Hipp. ipse ita de calculi efficiente caussa locutus est, vt omnino consensiendum videatur, calorem etiam non ignauum illius caussam efficientem constituendum esse. Itaq. lib. 2. de nat. hum. text. 2. pueris calculos in vesica fieri

docuit,

docuit, & ob partis illius, &, ob corporis totius caliditatem. hinc lib. 4. de morb. dum explicarat qua de caussa pueris concrescant lapides in vesica, comparat generationi ferri illorum procreationem; quod vi ignis ex lapidibus, ac terra separatur, agglutinaturq. qua pari ratione, inquit ille, quod est feculentum in vesica, ferri instar, densatur, solidumq. fit. at vi ignea ferrũ conficitur. ignea ergo caliditate calculus in vesica agglutinatur, densaturq. in vesicæ pariter caliditatem causam refert Hipp. lib. de aëre, aquis & locis, quare potatoribus aquarum magnorum fluminum, & pueris lac impurum sugentibus fiunt calculi. qua vnanimi clasicorum auctorum sententia liquet, efficientem calculi causam decernendum esse calorem, eundemq. interdum non ignauum, siuè partium proprius, siue ascititius sit.

Non ignoro, dubitari posse, an vere dictum sit, ab vrenti calore posse effici lapidẽ. etenim Hier. Merc. lib. 2. variar. lect. cap. 11. & lib. 3. de curan. human. corp. malis c. 33. à caliditate satis moderata, quam teporem appellat, tanquam à caussa efficiente, lapidem formari testatus est. Quinimo, & à frigida causa cogi lapidem, ex eo videtur probari,

bari, quoniam idẽ Merc. loco allegato lib. 2. var. lect. de Gal. sententia substinet, quem inibi etiam repræhendit, lapidem vesicæ in pueris ob frigiditatem gigni. Card. etiam 4. aphor. 79. frigus tanquam calculi efficientem caussam admittit, sic perhibens. materia multa, crassa, ac terrea cogitur in vnum in vessica, primum quidem ad quantitatem ciceris, aut fabæ, cuius pars intima concrescit: &, quoniam eijci non potest, tandem calore, ac frigore parte tenui consumpta, in lapillum coalescit. fauet huic sententiæ Alex. 2. probl. 45. dum exposuit, senibus ideo calculos fieri quoniam frigidiores sunt. & famulantur quæ in hunc modum scripsit Areth. lib. 2. tard. pass. cap. 3. concretionis caussæ geminæ sunt: in senibus frigidum corpus & crassus sanguis. frigidum verò crassas materias celerius cogit. indicio sunt aquarum natura calidarum fontes: hæ namq. refrigeratæ in tophaceum lapidem condensantur. sed postremæ huius sententiæ vanitatem, nempe calculum minime cogi à frigida causa claram effecit Arist. 10. pobl. 42. vbi querens cur nullum animal, nisi homo, calculum patiatur, inter cæteras caussas loci caliditatem affert in qua fit calculus: annuens calorem

solum

olum illius esse causam. quæ eadem Alex.
uit opinio primo probl. 110. cum affirmauit
alculum calorem consistere tum pueris, tum
enibus. At clarior multo Gal. sententia est
b. de renum affect. cap. 2. affirmantis fie-
non posse, vt viuente homine, tantum
igus augeatur, quo lapis cōcrescere valeat.
Card. ipse contrariæ opinionis sectator
b. de alim. lect. 41. renum, & vessicæ lapi-
is non aliud agnoscit agens, præter calo-
em. Itaq. Merc. Gal. sententiam non asse-
utum affirmandum est, dum voluit, illum
onstituere auctorem, vt senserit, à frigore
pidem cōspissari, dum 3. in 6. epid. com. 15.
o vessicæ frigiditatem lapidem concrescere
ixit. Scitum enim sit oportet, vessicæ cal-
ulum ab vrenti quidem calore coalescere.
eritati tamen non repugnare, effici illum
onnunquam etiam à moderato. vt Gal. in-
nuauit citato nuper commentario, cum tra-
idit, à calore etiam mediocri materiam la-
idis conspissari: ex industria equidem ap-
osita est particula, etiam, scilicet vt indi-
aretur à vehementi etiam calore, vti & à
nediocri ad lapidem procreandum mate-
iam illius cogi. at clariora multo sunt ver-
a illius lib. de renum affect. loco antea cita-
to,

to, vbi, cum aſſeueraſſet, tantum frigoris in homine non exiſtere, qui ſatis ſit ad lapidem afficiendum, ſubiecit. à calore, vel vehementi, vel tepido illum conſpiſſari. ex hoc ergo compertum ſit, amplectendam non eſſe eiuſdem Merc. ſententiam, qua conſtitum voluit, à moderato tantum calore lapidem veſſicæ effici, vehementiore reiecto. Siquidem præallegata Gal. teſtimonia contrarium ſuadent: & Merc. ipſe lib. 2. de morb. puer. cap. 21. dum lapidis veſſicæ cauſam efficientem caloris magnitudinem conſtituere non dubitauit: adeò vt, ex ſententia illius, calor etiam vehemens minime reijciendus ſit ab efficiente lapidis cauſa. Vnde dum Gal. veſſicæ frigiditate materiam ad ſe tranſmiſſam cogere & conſpiſſare protulit, frigiditatis nomine intelligenda minime venit ipſa frigiditas, ſed imbecillis calor veſſicæ, quem ſatis eſſe arbitratus eſt ad lapidem condenſandū. Comparatiue enim ad partes calidiores, veſſicam, aut particulas nonnullas imbecilliore calore præditas, frigidas appellare conſueuit Gal. facilis quoq. ſolutio eſt Alex. probl. vbi viſus eſt conſtituiſſe ſenes, eò quod frigidiores ſunt, calculoſos fieri ſolutio enim hæc eſt, inibi minime verba fieri de cauſa lapidem

effi-

iciente. ſed de cauſa quamobrem multa
lligantur excrementa, ex quibus ſenibus
pides fiunt. perhibuit ergò, cur ſenes, &
ueri magis, quam, qui ætate ſunt firmiore,
lculoſi ſunt? pueri vt ædaciores, ſenes vt
igidiores, & imbecilliores multa per crudi-
tem colligunt excrementa, quæ calculum
lligunt. Arethei denique auctoritas, vel
ſerenda eſt, vel ita interprætanda, vt
i ſenibus naturalis frigiditas in cauſa ſit
uamobrẽ craſſiores humores procreentur,
llectiq. inſpiſſentur in lapidem adeo vt non
cauſa efficiente proxima, ſed efficiente
ateriam ſermo potiſſimum ſit. & hanc con-
tuat non poſitiuam frigiditatem, ſed fri-
dum corporis temperamentum, cuius ca-
rem ſatis remiſſum, & debiliorem cenſeat
nducere ad materiam procreandam, ex
a lapis fiat. Igitur, vt cœptum ſermonem
oſequar, quia iam ſatis coſtat, calorem
am non ignauum veſſicæ lapidis efficien-
m cauſam eſſe, & hunc acui, augeriq. poſ-
chalcanthini olei vſu, hinc ſequitur, vt
orſus illud reijciendnm ſit ad illius mede-
m.

Dicet fortè quiſpiam, aciditate, ac tenui-
te partium chalcanthi oleum lapidem con-

fringere,

frangere, vel etiam propria ſua dote, quæ à tota ſubſtantia pendet. ex Auer. enim loco antea deducto ſatis compertum eſt, ſaſsifraga nonnulla exiſtere, quæ à proprietate, quam totam ſubſtantiam dicunt, hoc opus moliuntur. Aciditate verò idipſum poſſe efficere oleum chalcanthinum, argumentum deduci facile poteſt ab aceto, quod Aetio teſte lib. & cap. 2. calculoſis omnibus hac de cauſſa exhibendum eſt. & confirmatur Vitruuij diſſertatione cap. 3. lib. 8. comprobantis, acidas aquas ſimilibus rationibus petitis ab aceto lapides confringere. quibus, oleum chalcanthinum, & ſi acre ſit, aciditate potentius eſſe cum conſtet, efficacioriq. potentia præditum cum ſit, facilè rationi conuincimur, & illud lapidem veſsicæ atterere. Sed his obuiam itur, ſanationis exempla deſiderare nos, vt fateamur oleum è chalcantho ſuapte natura veſsicæ lapidem confringere. Verum hac in parte ignorandum non eſt, detrimentum inferre poſſe illud, certis argumentis aſſequi nos. quod verò lapidem atterat probare velle, hoc opus hic labor eſt. Nos enim alio opere docuimus, veſsicæ lapidem grandiorem factum crudum eſſe morbum, hoc eſt curationi rebellem, & contu-

macem:

nacem: adeo vt nullis cedat remedijs. & idcirco omnem curationem ab illis expetitam temerariam esse, & inanem. Vnde est, vt rectè censeam dictum à Capiuac. lib. 3. meth. curan. morb. cap. 28. nescire se remedia, quæ calculũ in vessica frangere quæant. Rationes ergo deductæ ex Victruuio diluuntur; parem nullo modo sortiri efficaciam remedia exterius apposita, & vsurpata, cum deuoratis ad confringendum lapidem. Etenim quo tempore optamus quidpiam aceto dissolui, atque conteri (à quo par ratio cæterorum acidorum desumitur) illud immergendo nullis rebus admixtum, acetoq. ipso nulla passo alteratione pro sua efficacia acetum operatur, & forte, quæ optamus, dissoluit. at non sic contingit, cum ingestum est ad lapidem conterendum, siquidem viarum longitudine, & concoctionibus immutatur, alteratur, ac penè corrumpitur antequam vessicam adeat: vnde est, vt suæ efficaciæ tantum amittat, vt votis non respondeat sanatio. quam rationi deductæ ex aquis acidis dici possit has sua potentia lapides vessicæ nullo modo confringere, siq. experimento acquiescendum est, hoc ipsum experimento comprobare non esset difficile. Sed de aquis

acidis differere, in magis opportunum locum relinquo.

Oleum vitrioli, an melancholicis conueniat: & vtrum phlegma illius, illiusq. oleum morbis vteri dari possit. Cap. XIV.

LAudo doctissimi viri conatum, dum aduersus Minder. operam dedit demonstrare, melancholiæ hippocondriacæ vitrioli spiritus non conducere: nec non phlegma vitrioli, illiusq. oleum aduersum. Sed deductas ad hæc probanda rationes satis inefficaces censeo. Siquidem melancholiæ, ideo oleum vitrioli, vel eius spiritus contrariari promulgatur, quoniam Hipp. 3. acut. 38. acetum melancholicis minime conuenire dixit, quia fermentat atrum humorem. Vterinis vero affectionibus phlegma vitrioli, vel oleum idcirco aduersari dicitur, quoniam Hipp. sententia est citati lib. 3. acut. 39. mulieribus longe magis quam viris aduersari acetum, eò quod vterum dolore afficit. Si ergo acetum, ita subijcitur, vt acidum vtero aduersatur,

[...]atur, vitrioli phlegma, vtpote in aciditate [p]otentius, magis aduersabitur; maximè verò, & extremè vitrioli oleum acidissimum.

Quas ab aceto depromptas rationes non tanti faciendas existimo, vt illis persuasum habeam melancholicis, & vterinis affectionibus minime opem afferre oleum vitrioli, vel eius phlegma. Nam & si Hipp. quæ de aceto deprædicata sunt, protulerit, non tamen testimonia desunt quibus demonstratur melancholicis (vt ab illis exordiar) opem afferre ipsum acetum. Pro qua re euidentius declaranda ignorandum non est, ea de caussa aceti commoda, & detrimenta præcipuè exarasse Hipp. citato lib. 3. acut. vt quibus obesse, vel prodesse possit oximel depræhendamus, ex cuius admixtione illud conficitur. Quare, vti ex aceti cognitione, & viribus illius, oximelitis facultates intelligimus, prout aceti admixtio patitur, pari ratione ex oximelitis viribus de aceto philosophamur. Cæterum oximel melancholicis cum iuuamine propinari indicasse visus est Oribas. lib. 5. coll. cap. 24. vbi oximel omni ætati, & naturæ ad tuendam valetudinem vtilissimum esse promulgauit. At melancholicos eos dicimus, qui vel natura sunt melancholici, vel

morbo ex melancholia exorto laborant. Ergo, quoniam oximel conducit omni naturæ, melancholicis etiam prodesse cõsentiendum est. Cæterum melancholicis nonnunquam oximel, vel acetum ipsum conducere duo satis insignes affectiones exprimunt, melancholicus scilicet morbus, & quartana febris: quibus in curandis affectionibus, quas ab humore melancholico effici communis opinio tuetur, nonnunquam acetum alias oximel, siue syrupum acetosum proponunt medici, eaq. suadent propinanda.

Pro quartana febre curãda nonnunquam acetum, vel medicamina ex aceto conflata vsurpare medicos testem laudare est Celsum lib. 3. cap. 16. qui in quartana duplici calefacientia ante accessionem sorbenda mandauit, vel aceti cyatos duos. Sanè Gal. 1. ad Glauc. cap. 5. admonuit, non rarò quartanam splenæ male affecto gigni: quo patiente viscere, curationem illius nullo pacto negligendam ratio suadet, vt quartana rite curetur: lieni vero acetum, vel acetum mulsum satis accommodatũ Gal. ipse perhibuit lib. 9. de compos. med. sec. loc. cap. 2. adeo vt hanc saltẽ ob causam, dum viscus illud patitur quod melancholici succi est receptaculum,

um; acetum à quartanæ febris curatione mi-
nimè reijciendum videatur. Hanc euiden-
ius confirmat conclusionem Auerr. 7. coll.
cap.14. quo loco, documenta traditurus ad
febrem quartanam exactè curandam, ea me-
dicamenta prçcipuè commendauit, quæ sple-
ni consulunt: eaq. propinanda dixit cum sy-
rupo squizibin, vel (vt alij legunt) squingi-
bin facto ex vuis passis. Et enucleatius locu-
us est Halliab. lib.3. pract. cap.14. vbi non
arò quartanarij squinzibin proponit exhi-
bendum. Est autem squinzibin apud Ara-
bes (vti Simeon Ianuensis interpraetatus est
n suo libro inscripto clauis sanationis, ver-
bo oximel) vox, quæ apud illos syrupum
acetosum ex melle, vel ex saccaro comple-
ctitur. hoc est, vox ista squinzibin apud Ara-
bes tam syrupum acetosum, quam oximel
exprimit. Hinc Auëzoarris Interpretes lib.2.
ract. 4. cap. 1. vocem, squinzibin, oximel
vertunt: & Andreas Beluensis in sua Arabi-
corum nominum interpretatione dictionem
llam, squinzibin, sasauseli syrupum vertit
acetosum de cidonijs. Quo perspicuum fit
hac, vna voce, squinzibin, syrupum aceto-
um complecti Arabes. Distinguunt verò
nonnunquam hasce compositiones, quod sy-

rupum acetoſum ſquinzibin ſaccari appellant, oximel verò, ſquinzibin mellis: vt videre eſt apud Halliab. lib.10. pract. cap.20. ad febrem quartanam curandam præſcripſiſſe exhibendum eſſe ſquinzibin (quæ vox exprimit, vel ſyrupum acetoſum, vel oximel) medicamina ex aceto conflata non abhorruiſſe viſi ſunt. Quare non immeritò Auic. f.1. 3.t. 1. cap. 29. acetum commune digeſtiuum eſſe dixit omnibus materijs. Qua in ratione humorem etiam malencholicum cõplexum inibi teſtatur Gentilis. adeò vt neque à quartanæ febris medela, neque in morbi ipſius melancholici reijciendum, quin potius vſurpandum videatur. Hinc factum cenſeo, vt Petrus Apponen. conciliatoris ſui differ. 170. & Iacob. de part. f.1. 4.t.2.cap.9. in fine, ſyrupum acetoſum omni materiæ cõducere affirmarunt, tametſi melancholicus ſuccus illa ſit. Ex quibus non ignobilis etiam ratio deducitur, melancholico morbo oppreſsis ſyrupo acetoſo, vel aceto ipſo opitulari interdum. Quod clarius confirmauit Paul. lib. 3. cap.14. cum, melancholico, dixit, aceti quam acerrimi modicum ſorbitioni datur ſomnum inituro. His conſentanea locutus eſt Aetius lib. 6. cap.10. apud quem

poſte-

posteritati scriptum reperitur. placet præter hæc omnia (de melancholico quippe morbo illi sermo est) vt aceti acerrimi, quantum est cocleare, post cenam bibat, vbi dormitum accedit. Forte fortuna hanc sententiam reijcere conatus est Auic.f.1.3.t.4.cap.20. dum recitauit, extitisse nonnullos, qui laudarunt, vt in qualibet nocte melancholici acetum sorbeant: quorum sententiam idcirco suspectam habuit, quoniam aceti malitia illi timorem dedit huic morbo aduersa. Quanquam in morbo genito ex cholera adusta; vel male affecto liene, acetum conducere affirmare non dubitauit; Et, cum alibi dixerit, vti paulo ante retulimus, acetum esse commune digestiuum omnibus materijs, neque etiam in ipso morbo melancholico, à qua vis caussa genito, reijciendum videtur: vti nec reijciendum est acetum scylliticum, si Diosc. habenda fides est cap. 17. lib. 5. tradentis vtiliter melancholicis illud dari. Quibus ex omnibus colligo melancholicis non ita aduersum acetum, & medicamina ex illo concinnata, vt omnino veniat respuendum: quinimo salubriter interdum vsurpari.

In vterinis affectionibus (quod erat secundum disputationis caput) acetum, vel ex ace-

to pharmaca concinnata minimè reformidanda illa ſuadet ratio, quoniam Hipp. idcirco mulieribus, magis quam viris, acetum infenſum dixit, quòd vteri dolores afferat: & nihilominus idem Hipp. hac depoſita formidine, acetum ipſum in vterum immittere non dubitauit. quemadmodũ videre eſt apud illum lib. de nat. mul. quando de vteri inflammatione ſermone inſtituto, ſcribebat. Vteros eluito pari menſura aceti ad aquam admixta. & de proceſſu vteri ad coxam verba faciens, aiebat. Poſt, fomento ad vteros adhibito ex vino, medicamenta cum lauro præparata immittito, & apponito, quæ non mordent admixto aceto. Et rurſus ediſſerens de acetabulis pituita plenis, hæc memoriæ mandabat. poſt ſubdititia appoſita, pari menſura aceti ad aquam admixta eluito. Quibus addo Auenzo. loco præallegato, qui perbelle diſputat, vterum ab aceto ledi, & oximelite: modica tamen in quantitate illa ſe vſurpare, affirmare non dubitauit. Et Gal. 9. de compoſ. med. ſec. loc. cap. 10. cui conſenſit Auic. f. 21. 3. t. 4. cap. 18. in vteri ſtrangulatu acetum ſcylliticum ad ſorbendum dandum eſſe cenſuere. Ab hac ſententia longinqua non ſunt, quæ nonnulli ex proba-

tis

tis auctoribus tradidere. Siquidem Aetius lib. 16. cap. 66. nimium fluentibus mensibus poscam propinat. & Paul. lib. 3. cap. 62. in eadem affectione sesamum in aceto maceratum edendum suadet. Hinc Auic. f. proximè citata, t. & cap. 3. in eadem affectione curanda, præterquam quod citrij acredinem commendauit, quoddam suum medicamentum cum aceto forti,& acuto (vt verbis illius vtar) conficiendum mandauit: & cibaria ex lentibus aceto condiri decreuit. Vnde liquidò apparet non adeò reformidandum acetũ,quęque aceto admixto conficiuntur pharmaca, in muliebribus morbis, vt interdum etiam vsurpanda non sint.

Quæ tamen omnia non eo consilio attuli, quasi velim contra Hipp. decreta sentire, & illius opinionem insectari. Enimuero isthæc omnia illius sententiæ maximè consona censeo. Is enim dum acetum, oximel, & alia his similia muliebribus infensa, & noxia esse testatus est; de aceto, & alijs eiusdem ordinis locutus est quo tempore ijs solis potionis loco nutriuntur mulieres: vel etiam dum in maxima assumuntur quantitate. non autem dum in moderata, vel parca quantitate sorbentur medicamenti loco. Illæq. alijs

etiam

etiam medicamentis ſunt enutritæ. Hoc ſibi voluiſſe Hipp. inter cæteros ſatis appoſitè indicauit Trincauel. ſuis comment. lib. 1. ad Glauc. cap. 14. lect. 96. qui, hac, de qua gitur, propoſita ſibi quæſtione, multiſq. allatis rationibus, quibus demonſtratur, acetum, vel oximel non omnino interdicendum fœminis, illam in hunc modum diluit. Conſiderandum eſt quòd alia ratio oximelitis eſt, cum eo ſolo vtimur loco alimenti, & potus, vt conſueuerant antiqui medici in peracutis morbis, in quibus ſolo potu alebant ægrotantes. Potus autem erat, aut oximel, aut mulſa, aut apomeli. alia vero eſt, cum vſus eius eſt in morbis minus acutis, vbi, præter potum, vtebantur, & ſorbitione. vt hordei cremore, aut ptiſſana. alia etiam ratio, cum eo dumtaxat tanquam medicamento vtimur, vt cum eo, vel cum alijs medicinalibus decoctis, vel ſyrupis vtimur. Nam cum eo ſolo ſine alia ſorbitione vtimur, magis acetum imprimit, & in inteſtina, & alias neruoſas partes; cum nudas eas, aut nullo munimento defenſas, inueniat. At, ſi alius præceſſerit cibus, vel ſorbitio, illiniuntur interim illo partes, per quas eſt illi tranſitus: vt neque deinde illis infingi, & eas abradere, ita

faci-

facile possit: & quoquo modo obtunditur eius acrimonia. & quo longinquior est via, eò magis obtunditur. Hoc autem loco, si rem rectè perpendas, de eius vsu sermo est, quando eo solo, tam cibi, quam potus vice vtimur: neque tamen tollitur, quo minus possimus tanquã medicamento vbi & cum alijs mixto; vt illis addat vim maiorem secandi, & detergendi. Cui etiam accedit, quod, si oximel parum acre fuerit, nempe ex modico aceto, parum admodum habet (vt ibidem ambo docuere) quod possit nocere, plurimum verò quod prodesse. hactenus Trincauell.

Hæc eadem solutio locum sortitur, cum de melancholicis sermo est, & illam loco prius citato indicauit Iacob. de part. scilicet acetum noxium melancholicis, vel oximel loco cibi, aut potus exhibita: non autem medicamenti loco, moderata etiam in quantitate propinata, & alijs admixta. Quanquã Pauli locum & Aetij aliter conciliare operam dederunt ex Neotericis viri doctissimi: quorum sententias non tanquam recõditas, sed vniuerso orbi patentes audire libeat proprijs de melancholia disputationibus exaratas. Et prior Donato ab Altomari detur locus in hunc modum scribenti. Ab Aetio, &

Paulo

Paulo extollitur aceti ſorbitio quam acerrimi poſt omnem cibum, vbi iam dormire velit æger: idq. modicum eſſe debet, & voluit Paulus, & cochleari menſura, vt placuit Aetio. fortè quoniam attenuat, ac melancholicum ſuccũ diſcutit: vel quod aſſumptorum ciborum vapores humidos confeſtim ad caput deferat, ſomnumq. propterea conciliet, illud probarunt. Qua de re, ſiue iam dictis rationibus promoti, ſiue alijs fuerint, abſonum non erit eo vti, cum & tanti viri ipſum approbarint. Hanc Altimari rationem, ni fallor, caſtigauit Lud. Mercat. & ſuam in medium attulit, ſic perhibens. Ab aliquibus in melancholia morbo poſt cœnam eius potio commendatur, id tamen non vt attenuet humores, quia erroneum eſſet à cibo ipſum porrigere, neque vt ſomnum conciliet, vt alij falſo autumant, ſed vt melancholiæ vapores, & fuligines cerebrum aſcendere prohibeat. Hæc enim omnia coërcet. & ſuam hanc opinionem alibi repetijt, de quartana febre diſputatione ſuſcepta. Excogitauit etiã Mercur. quandam ſolutionem. quam in hunc modum ediſſerens expreſſit. Paulus velle videtur quod detur acetum bibendum poſt aſſumptionem ſucci abſinthij, deinde dor-

miatur: quia absinthium, quod est remedium melancholiæ accommodatissimum, vt magis penetret, attenuet, & euacuet, opus habet vehiculo, cuiusmodi est acetum. Secundò dico, acetum posse concedi in melancholia ex adustione non in naturali. quo in casu etiam laudat Auic. vel vbi caussa morbi sit lienis vitium. est enim sententia Auerr. 7. coll. 31. acetum in liene maxime conuenire: quoniam morbi lienis à crassis humoribus oriuntur: vnde opus habent extenuatione. Accedit etiam quòd, vt dicit Auerr. eodem loco, viscus hoc proprietate quadam naturæ delectatur aceto propter saporem acidum similem melancholiæ, qua nutritur. Has & simillimas tradunt Medici dubij solutiones. qui tametsi in ratione assignanda non consentiant, conuenit nihilominus inter eos opinio, iurè optimo à Paulo melancholicis acetum propinari. ad quam eliminandam opinionem (melancholicis nempè acetum non exhibendum) laborauit vir doctissimus. Itaq. vt cœptum sermonem prosequar, ratio ab aceto deprompta inutilis est ad declarandum, pari ratione oleum vitrioli, seu spiritus illius melancholicis noxios, vt phlegma, & oleum, in morbis muliebribus.

Quo-

Quoniam iam ſatis coſtat, acetum tutò interdum melancholicis, & muliebribus exhiberi poſſe. qua pari ratione oleum chalcanthinum exhiberi poſſet, eò quod aceto ipſo in minori porrigitur menſura, eaq. ſatis notabili, & inſigni. Quare, hac ſpreta inani argumentatione melius dictum cenſendum eſt. melancholicis ideo illud porrigendum non eſſe, quoniam, ſiccißimum cum ſit, melancholico humori ſicco inimicum eſt. & addendum videtur tum melancholiæ, tum morbis mulierum ideo nec oleum, neque etiam reliquos ex chalchanthi elaboratos liquores porrigendos eſſe, quòd ſuaptè natura morbis internis nullo pacto conducere, non infida ſuadet ratio; potius venefica vi, qua pollent, obeſſe, & maxima inferre detrimenta.

An oleum chalcanthinum ſedet ſitim.
Cap. XV.

TVm ad potandum, tum epotum ineptum ad ſedandam ſitim vitrioli oleũ exiſtimo quamquam de illo promulgauit Minder. toties repetito libro de calcantho cap. 9. hic eſt ille creſpinus ſitim ſedans, ac vna criſpa oris tollens amaritudinem. Enimuero,

uero, qui parem cum aceto efficaciam oleum vitrioli ſortitum arbitrantur, memores ſint oportet memoriæ traditum à Gal. 1. de ſimpl. cap. 29. in calce, ab aceto epoto interim ſedari, interim verò augeri ſitim. Cui ſi parem contendunt oleum vitrioli ſortitum efficaciam omnino concedant oportet, quandoque illud augere ſitim: neque rectè pronunciatum, abſque vlla diſtinctione, chalcanthi oleum ſitim mulcere. Sed rem ipſam intimius perſcrutemur. Sitis, de Gal. ſententia 1. de ſimpl. cap. 30. 6. de loc. affect. cap. 3. 4. aphor. 19. & 1. de ſympto. cauſſ. cap. 7. quem, paucis exceptis, ſequuntur, omnes, ex intemperie proficiſcetur, vel calida, vel ſicca, vel etiam calida & ſicca ſimul copulatis: quas ſanari par eſt ab ijs potionibus, quæ potentia frigidæ ſunt, & humidæ. Quibus contrarijs oleum vitrioli pollere facultatibus ſæpe ſæpius iudicaui eo quod iſtud exiccat, & calefacit. Quibus facultatibus ineptum redditur ad ſitim tollendam: cum potius illam augeat.

At argumenti ſolutio eſt, non ſolum propinari oleum è chalcantho, ſed alijs admixtum ſolum enim ineptum eſt ad potandum: & liquor iſte ſolus exhibitus ventriculo noceret,

ceret, vt Querc. eſt auctor lib. de med. miner. ſpagyr. prepar. cap. 9. quare ſpagyricam ſectantes doctrinam varios excogitarunt modos, variaſque potiones, quibus oleum è chalcanto admixtum ſitim ſedare contendunt. Et exemplum, & rationem adiecit vir doctiſſimus, inquiens. Quod autem ſitim ſedet poſca mineralis (quippe qui oleum è chalcanto aquæ mixtum ſedare ſitim profitetur) vti vegetabilis, vel etiam à calido, & ſicco, experientia ipſa docet chalcanthomaſtygicis haud nota. Et quidem vtile oleum vitrioli non purum, quia ſicciſſimum, ſed cum aqua frigida, & actu humida, à quà olei ſiccitas retunditur, frigiditaſque combinatur: & ita ſitis ſedatur, quæ poſtulat non potentia frigida, & humida, ſed actu talia. In qua diſſertatione notabam primo loco latè exaratum, olei vitrioli ſiccitatem retundi ab aquæ humiditate; alibi verò acriter diſputatum, inter aquam, & oleum vitrioli vti econuerſo actionem non conſequi, qua ſublata, neceſſario infertur, vitrioli olei ſiccitatem non retundi ab aquæ humiditate. ſi quæ retundi dicatur, admittenda omnino eſt inter eos actio, & reactio.

Notabam ſecundo loco, oleum vitrioli

ſuapte

ſuapte natura ſitim non tollere, cum opus habeat aqua frigida, quæ ſua humiditate olei ſiccitatem retundat, aliàs ineptum eſſet ad tollendam ſitim. Quamquam non hac ſola ratione aqua oleo chalcanthi admixta ſitim mulcet, verum etiam, quia illius ſummam infringit calefaciendi potentiam. Neque ex eo, quod ſitim extinguat aquæ admixtum, illud calidum non eſſe, affirmandum eſt: vt alibi viſus eſt indicaſſe vir doctiſſimus, quando dictabat. Aquæ mixtum refrigerat, & ſitim tollit potum, ad extra cuti impoſitum ante dilutũ nullum producit calorem. vbi eſt igitur hæc caliditas olei vitrioli? namque multa libet afferre exempla eorum, quæ, licet calida ſint, nihilominus aquæ, vel alijs liquoribus, quæ ſitim mulcere valeant, admixta ſitim mulcent. Vinum equidem calidum eſt. & nihiloſecius aqua dilutum, aqua ipſa efficacius ſitim tollere hiſce verbis demonſtrauit. Gal. lib. 1. de ſimpl. cap. 29. ſi cum vino bibatur aqua ſitim efficacius extinguit. vino ſcilicet ipſam ad diſtributionem promouente: itaq. refrigerationem ſitiſq. ſedationem ab aqua prouenire, vt quæ frigidæ naturæ ſit, & humidæ cæterum adminiculo eſſe, ac velut alas illi ad

omnes corporis partes permeandas addere tum vinum, tum acetum, quæ ipsa nequaquam frigida ſunt,& humida, hæc Gal. fœniculum tam vehementer excalfacere lib. 7. de ſimpl. memoriæ mandauit Gal. vt tertij ordinis calefacientium cenſeri poſſit. & tamen ex aqua frigida potum ſthomachi feruorem ſectare ſcripſit Dioſc. lib. 3. cap. 67. aniſum quoque excalfacit teſtibus Gal. lib. 6. de ſimpl. & Dioſc. præallegato lib. 3. cap. 56. & nihilominus potum, ſubiecit Dioſc. ſitim extinguit. Eruum calfacere, affirmare non dubitauit Gal. lib. 8. de ſimpl. & nihiloſecius ad conficiendam refrigerantem potionem, quæque ſitim extinguat, illo vtimur. Hipp. lib. 3. de morb. apud quem ſic notatum reperitur. Eruum in aqua præcoquito, deinde ollam nouam in maiorem ollam aqua plenam ponito, & alia aqua eruo affuſa ad modicum tempus coquito. Poſtea, vbi coctum fuerit eruum, tertiam aquæ partem reliquam excolatam bibendam dato: ita vt ad ſingulos cyatos, & cucumeris, & erui pollinem inſpergas, hoc conſtanter ſitim ſedat. ſic ille. pari igitur ratione, quamuis donetur aduerſarijs, oleum chalcanthinum aquæ mixtũ, & potum ſitim tollere, non hinc ſequitur, il-

ad frigidum esse; dum alijs etiam argumen-
tis calidum esse compertum habetur.
Notabam tertio loco, audacter pronun-
tiatum, postulare sitim, vt sedetur, non po-
tentia frigida, & humida, sed actu talia.
Vnde etiam subijcitur, quandoque purum
vinum non dilutum, quod actu frigidum, &
humidum fuerit, sitim sedauit: quamuis po-
tentia calidum, siccumq. Qua in parte, si
Gal. sequi velimus auctorem, falsum reperie-
mus, vinum non dilutum sitim sedare: cum
potius illam augeat. Apparet (inquit ille
præallegato cap. 29. lib. 1. de simpl.) à vino
homini semper sitim increscere. vnde 4. acut.
comm. 1. in hunc sensũ scribebat. Scio equi-
dem, me, aliquando ex æstiuo itinere siticu-
losum redditum, bibisse vini veteris paulò
syncerioris calicem vnum, atque ex eo sitim
magis auxisse non placasse. itaq. Hipp. lib.
de salub. diæta tex. 31. vinum dilutum po-
tandum esse voluit, non syncerum, ad tol-
lendam sitim, quando dictabat. Quos sitis
infestat, cibos hi, & labores minuant, & vi-
num dilutum bibant, idq. quam frigidissi-
mum. licet si de morbosa siti loqui velimus
(de qua præcipuè disputatio est) non omni-
no veritati respondet, vt ad sedandam sitim
 sussi-

ſufficiant actu frigida, & humida: nec requirantur potentia talia. Quandoquidem pro cauſarum diuerſitate aliàs actu frigidis, aliàs calidis actu opus eſt ad tollendam ſitim. Audiamus Auic.f.13.3.t.4. cap.21. in hunc modum ſcribentem. In ſthomaco quidem calido, & ſicco addit aqua frigida ſitim: ſimiliter in ſthomaco ſalſi humoris: & aqua calida ſedat ſitim eius multotiens. & famulatur Ioannes Valeſcus lib.4. cap.10. vbi Auic. hac recitata ſententia, quæ ille memorat, experientia ſe compertum habuiſſe teſtatus eſt. Sed enucleatius viri doctiſsimi opinionem exploſit Arculanus lib.9. ad Almanſ. cap. 90. cum tradebat, in mala complexione calida, & ſicca (ſic ille loquitur) ebibita debent eſſe frigida actu, & potentia. Sed, vbi adſit materia colerica, & ſalſa, aut alterius generis, potius conuenire actu calida. Sed de his plus ſatis. quanquam vtilius fuiſſet quæſitum, an potu, qui admixtum habeat oleum chalcanthinum tolleranda veniat ſitis, præſertim morboſa. quod ipſe prorſus improbo: tum ob qualitates, quas ipſum oleum habet ad ſitim tollendam prorſus contrarias, tum verò ob veneficam, noxiamq. facultatem, qua præditum eſt. qui-

bus

bus quoniam obeſt, non eſt cur illius cum admixtione conficiendus ſit potus ad tollendam ſitim.

Oleum chalcanthinum, an morbis internis deuoratum conducat. Cap. XVI.

INutilis prima fronte videtur inquiſitio, an chalchanti oleum deuoratum morbis internis opem afferat, conſcijs patronos illius ſyderũ tenus vſum eius extuliſſe, imo, quod fortè admiratione non caret, morbis tam calidis, quam frigidis affirmaſſe conducere. In quam ſententiam apertè locutus eſt inter cæteros Vidius lib. 8. de med. cap. poſtremo, apud quem hæc notata reperiuntur. oleum vitrioli valens eſt ad apoplexiam, paralyſim, epylepſiam, febres ardentes, ac peſtilentes: ad hæc ad ſitim, ad ſthomacum bile æſtuantem, ad morbos vterinos, alioſq. innumeros ex humore idoneo epotum. Adeſt inſuper Minder. diſſertatio cap. 9. & 10. lib. de chalcantho; vbi cathalogum efficit morborum, quibus adiumento eſſe iſtud oleum deprædicauit: & pari paſſu, morbis quam multis, tametſi à diuerſa, & contraria cauſſa oriundis,

efficaci potentia prodesse, affirmare non dubitauit. Vulgata sententia hæc rationem suscipere posse videtur ex eo, quod non contemnendæ famæ, & auctoritatis scriptores chalcanthum ipsum porrigere pro debellandis morbis non dubitarunt. Astipulatur Plin. & post illũ Diosc. auctorem eundem sequuti, vt opinor, quorum prior lib. 34. cap. 12. sic memoriæ mandauit, sumitur ad pellenda ventris animalia drachmæ pondere cũ melle. Diosc. verò lib. 5. cap. 74. hæc verba tradantur. latas ventris tineas necat drachmæ pondere deuoratum, aut cum melle linctum. quibus adiecit vomitus ciet. aduersus hausta fungorum venena ex aqua potum auxiliatur. hæ spagyricorum rationes, quæ mea sententia (eorum venia dictum sit) nullius momenti existunt. Etenim iactum istud fundamentum, vt veteres chalcanthum ipsum deuorandum dare non dubitauerint, ex eo corruit, quod Gal. & cæterorum admodum quam multi auctorum, inter quos spagyrici ipsi accesserunt, vsum illius prorsus reprobarunt. Gal. vulgata sententia est 13. meth. cap. 20. in hunc modum scribentis. neque absolutè, si astringere incipientem flegmonem est opus, quodlibet astringens, in ijs,

quæ

quæ deuoranda sunt, adhibemus: sed ea, quibus nulla corruptrix admixta vis est. Nam chalcanthus inter præcipua astringit: vti etiã & mysi, sory, & chalcitis, & dyphrynges, & æs vstum, & squama eius, & flos. Verum hæc medicamenta deuorata noxia sunt. Quocirca sthomaticis ea admiscere tutum non est: defluit namq. interdum ex his aliquid in ventriculum. Quare auctorum nonnulli animaduertentes in theriacæ compositione calciditis loco vitriolum vstum apponi, illud tanquam noxium reijciendum censuere: inter quos Plantius apud Fernel. sic edisserit. quod de calcitide, idest vitriolo vsto huic compositioni non admiscendo Valerij Cordi imitatione monet, id quidem in primis consentaneum videtur. cum enim medicamentum id, præsertim vstum, summè causticum sit, excharoticum, & internis visceribus infensissimum, nihilq. ad vllum interiorem affectum conferre proditum sit, non est cur tãto incommodo, & saporis insuauitate in hanc compositionem admitti debeat. Si, vt quibusdam videtur, compositionem totam nigriorem reddit, non debet in vnam coloris gratiam sapore, & viribus tantopere corpori incommodare. eo substracto, compositio

tota vtilior, minus acris, & calida, & ſuauior euadet. Quinimò Mercur. Heur. & Querc. qui à chalcanthini olei vſu non omnino abhorruerunt, chalcanthum ipſum deuorandum porrigere potius recuſarunt. Querc. ergo libro de pharmacopea dogmatica reſtituta, occaſionem nactus de theriaca dicere, in qua conficienda cum explanaſſet chalcanthum loco chalcitidis apponi, ſubiecit, deinceps, non mereri illud, vt in ea compoſitione admiſceatur. quandoquidem plus detrimenti, quam inde boni proficiſcitur. Sed de exuſto vitriolo hæc dicta accipienda ſunt ex Querc. & Plantio. Crudum verò atramentum ſutorium nullo pacto deuorandum pro ſanandis morbis; Querc. ipſe aſtipulatur libro inſcripto peſtis alexicacus loco antea deducto. vbi cum retuliſſet Dioſcor. vitriolum deuorandum porrigere (de crudo quippe Dioſcor. ſermo eſt) hoc à me Deus auertat, adiecit ille, vt aliquando tale remedium ſine vlla præparatione adhibeam: tunc enim, præter quod plurimum lædit ſthomacum, vt vomitus indicat, quem nedum ad pondus drachmæ, ſed etiam in paucis granis datum excitat, atque producit, adeo guſtui eſt ingratum, vt nunquam à medico quouis in ea ſenten-

ſententia præſcribatur, ſicut nullum præterea infirmum eſſe mihi perſuadeo, qui tam infeſta vti velit potione. hæc ille. Accedit inſuper Mercur. teſtimonium lib. 1. de morb. curan. cap. 6. ſic tradentis. Scribit Raſis 25. continent. cap. 24. ſe babuiſſe amicum quendam, qui potata chalcanthi, ſiue vitrioli drachma, vna prope nocte abiecit omnes pilos albos. Scio hoc genus remedij maxime apud multos eſſe commendatum: ſed ſemper mihi Gal. conſilium placuit, qui in medicamentis, quæ per os aſſumuntur, damnat chalcanthi vſum. hoc ſibi voluit Heur. cap. 4. lib. de morb. capitis, cum protulit. Galenus chalcanthi vſum per os damnat. nos etiam. & ita damnat Petrus Foreſt. lib. 3. obſeruat. ſchol. ad cap. 40. vt affirmare non dubitauerit in exilium eos mittendos, qui eiuſmodi venenum pro ſalutari medicamento miſeris ægrotis obtrudunt. Ex quo compertum ſit deductam à vitriolo rationem prorſus corruere, quandoquidem illud præbere ſuſpectum eſt, & noxium.

Cæterum prædicta omnia libentiſſime aſſeuerãtes ſpagyrici ſubterfugium accipiunt, aſſeuerantes oleum vitrioli propinare ſe ita concinnatum, vt mitius ſit ipſo vitriolo, &

inno-

innoxium. Quorum ratio duplici argumento refellitur; quorum eſt primum deductum ex Minder. aſſerente, vitriolum non exurere niſi exuſtum: chalcanthi vero oleum omnino cauſticum eſſe, & ex conſequenti vitriolo ipſo potentius, & nocentius: vnde reprobantes auctores chalcanthi crudi vſum, & ipſius oleum reijcere coguntur, quod vitriolo ipſo nocentius eſt. Sed argumentum iſtud dirigitur ad hominem, vt dici ſolet, quoniam falſa eſt illius propoſitio, vt vitriolum non exurat niſi exuſtum, quando & crudum exurere compertum eſt de Gal. ſententia 5. meth. cap. 4. & confirmat Dioſc. lib. 5. cap. 74. affirmando à vitriolo cruſtam effici. Altera verò ratio, quæ luculentius demonſtrat aſſumendum non eſſe, neque porrigendum à Medico deuorandum oleum chalcanthinum, hinc liquet, quoniam qui auſi ſunt chalcanthũ ipſum porrigere, drachmæ vnius pondere illud dederunt. oleum verò chalcanthinum non plus ſcrupulo. Quo conſtat hoc violentius eſſe atramento ſutorio, quod cum reijciendum ſit ab vſu medicamentorum, quæ deuorantur, & ipſum oleum chalcanthinum reprobandum eſt, quod ipſo chalcantho potentius, & nocentius eſt.

Illa

Illa parui momenti ratio est ab experientia petita, cum dicunt, multos conualuisse olei chalcantini vsu: qua de caussa illud præbere deuorandum nullo modo improbandum videtur. Istud enim argumentum retorqueri facile potest. oleum è chalcanto noxium est, idque docet experientia. enimuero ex ijs, qui illud deuorarũt, diem suum obiere multi. Siq. addant futurum vt perijssent multo plures, nisi ex illo oleo iuuamen suscepissent, voces eorum reddendo illis subijcere possumus. Ita contigisset vt multo plures seruati fuissent, nisi olei vitrioli vsu in deterius lapsi fuissent. Sed hæc missa faciamus, & cæteras ponderemus rationes.

Quarum hæc spagyricis videtur non contemnenda. Vitriolum, & si inter metallica locum sortitur, nihilominus alijs illi similibus vsi sunt medici, & interdum nonnullis alijs, quæ venena sunt. Idque comprobatur exemplo anthimonij, hydrargiri, & cantaridum, quorum vsus fælici experientia salutaris comprobatus est: pari ergo ratione atramenti sutorij, oleique illius vsus minime videtur aspernendus. Qua in re, ab anthimonio dicendi exordium faciendo, parem rationem fortè futuram fateor, si vitriolum purgã-

di gra-

di gratia assumeretur, vel oleum illius, non alterandi studio, conscijs, anthimonium ad expurganda corpora deuorari, cum nostra quæstio solummodo querat, an vitriolum, & oleum illius deuoratum conducat alterandi gratia. Ad hæc, militaret aliquo modo ratio quando citra controuersiam vsu receptũ esset stybium porrigere pro expurgandis corporibus, cuius sanè administratio contentionibus plena est. Quanquam, si æquo animo ea spectare velimus, quæ de anthymonio ab auctoribus memoriæ committuntur, rem perniciosam, & periculi plenam esse certum habebimus. vt ex parte indicauit Ioãnes Crato in sua epistola ad Iacobum scutellarium, & Alexander Petron. lib. 4. de victu Romanorum cap. 13. & enucleatius Mercur. lib. 2. de compos. med. cap. 8. in hunc modum scribens. tempore nostri Teophrastus Paracel. (de anthimonio illi sermo est) primus cepit vti hoc diabolico medicamento, non ad purganda corpora, sed ad iugulandos homines. Dosis, qua vtitur, est à gran. duobus vsque ad quatuor. sed consulo vobis vt omnino abstineatis ab hoc medicamento quia, tametsi videatur per aliquod tempus prodesse, tamẽ rarissimi sunt, qui vtentes hoc medicamento

perue-

peruenìant ad primam senectam: & hoc non solum Erastus, qui contra Paracælsum scribit, quam plurimis exemplis demonstrauit: verum ego aliquot exempla habeo eorum, qui immature perierunt vsi hoc medicamento. Sed, quæ sit anthimonij exitialis potentia, in compendium redegit Schenck. lib. 7. obseruat. 219. apud quem notatum reperitur, illud tanto impetu euacuationem ciere, vt vasa frangat, hæmorrhagiam concitet, quam deinceps phtisis sequitur. alias illiud incommodi afferre, vt, qui illud deuorarunt, in morbos incidant, à quibus se nunquam extricare potuere: alias illud effecisse, vt, qui eo vsi sunt, vomitiones vehementissimas passi sint, colicos dolores, diarrheas, conuulsiones, & cardiacas syncopas. quodque magis est, è vestigio fatalem diem induxerit. Et denique ea attulerit sympthomata, quæ sublimatum, & præcipitatum parit. Iure ergo in Matthiol. inuehitur Heur. lib. de feb. cap. 19. cum censuit, anthimonium pestis esse anthydotum. Et iure meritò Parisiensis scholæ decreto anthymonium damnatũ est, vti de peste edisserens recitat Paræus lib. 21. cap. 25. Liquet ergo argumentum deductum ex anthimonio nullam sortiri efficaciam.

cum

cum potius ratio ex illo deducta ſit, ignotum probare per ignotius.

Multo minoris ponderis eſt ratio deducta ab argento viuo: de quo non ignoro, ab eruditis viris valde probari vſum illius ad excutiendos morbos ore ſumptum. Sed manifeſta res eſt, eorum ſententias Gal. refragari, qui hydrargiri potionem prorſus reijecit pro ſanandis morbis: eo quod neque ægris, neque rectè valentibus hominibus opem affert. Hoc ſibi voluit ille dũ 6. in 6. Epid. comm. 5. ſcribebat. ea de cauſſa mihi plura medicamenta non vocare mortifera medici videntur, quod ipſorum temporibus quibuſdam vtilitas neceſſaria ſit: ea vero appellare deleteria, ideſt pernicioſa, quæ nullo vnquam tempore, neque ægrotis hominibus, neque valentibus opem ferunt. neque enim aconitum, neque argentum viuum, neque argenti ſpuma, neque marinus lepus intra corpus accepta vllum nobis afferunt emolumentum, quemadmodum alia pleraq. &c. Hinc lib. 5. de ſimpl. cap. 19. inter ea medicamina, quæ tota ſubſtantia nobis inimica ſunt, argentum viuum locauit. ea de cauſſa, quod eius vel minimum aſſumptum omnino lædit. Quæ eo conſilio ille tradidit, vt indicaret, argentum

viuum

viuum assumptum nihil opis afferre, & deleterium esse venenum. In quam sententiam locutus est Fernel. lib. de lue venerea cap. 7. vbi cumulata oratione hydrargirum nullo modo tuto ori porrigi posse demonstrauit. Vnde illa argumentatio ex hoc confringitur, vt qua ratione argentum viuum deuorari potest, eadem, & chalcantum, oleumque illius assumi possit morbos discutiendi gratia.

Sed oritur dubitatio, quam excitauit Mercur. lib. 2. variar. lect. in cap. 14. quo in loco argentum viuum toxici venenum debellare testatus est, Ausonij testimonio fultus, exemplo vxoris cupientis maritum interimere venusto epigramate hoc exarãtis. Quare ex hoc videtur ea reijci opinio vt hydrargiro morbi debellari nequeant. Mercur. ipse lib. 1. de venen. cap. 4. hanc eandem afferens dubitationem in hunc modum illam proponendo diluit. Difficultas est, inquit ille, quoniam Gal. loco illo 6. Epid. tradens exemplum deleteriorum, quæ nunquam iuuant, adnumerat leporem marinum hydrargirum, seu argentum viuum, & aconitum. Cæterum Plin. lib. 27. cap. 2. scribit aconitum maxime prodesse homini aduersus complura venena. & de argento viuo habetur apud

Auson.

Auson. manifesta historia illius scelestæ mulieris, quæ, cum vellet enecare maritum, dedit ei primò toxicum; quod cum mortem tardaret, vt eam acceleraret, dedit argentum viuum. Sed, quod illa putabat mortem acceleraturum, vitæ potius misero illi marito auctor extitit: quandoquidem argentum viuum fuit veluti remedium toxici. Verum profectò est, subiecit ille, immo verissimum est, neque aconitum vnquam prodesse, nec sanis hominibus, nec ægris simpliciter, sed si quando iuuat, id contingit quotiescunque aliquod venenum est in corpore, quod sit ipsi aconito, vel ipsi hydrargiro inimicum: tunc enim, vt præclarissimè dixit Plin. duo venena inimica in corpore inter se pugnant, vt homo seruetur. quapropter verissimum est, huiusmodi venena conferre homini per accidens, hoc est quando contingit in ipso esse aliud quodpiam sibi inimicũ. hucusque Mercur. Cui assentior ex accidenti hydrargirum prodesse potato veneno, non quidem quia illud contrarietate discutiat, sed quòd pondere citata aluo educat. Hoc vero contingit, cum & argentum viuum, & ingestum venenum ad actum redacta minime sunt à natiuo calore. at, si contingat diu

ambo

ambo contineri, & à calore natiuo actuari, tunc illa maxima afferunt nocumenta. Ad hæc non valet argumentari, prodeſſe argentum viuum, cum non lædit, quòd contingit, ſi reijciatur antequam actuetur. Nam ſi contingat ad actum redigi, ſemper obeſt.

Ratio ex cantharidibus petita ab aduerſarijs ſic reijceretur. Comparatio ab animãtibus ad mineralia non procedit. & ob id argumentum à cantharidibus deductum probabile non efficit, quod de chalcantho, eiuſq. oleo infertur: quamquam peculiaris ratio eſt, quæ efficit, cantharidas deuorandas præberi poſſe, quæ de chalcantho afferri non poteſt, ſiquidem cantharides anthidotum ſecum ferunt. quemadmodum Plin. teſtatus eſt lib. 11. cap. 35. cum protulit, venenum hoc remedia ſecum habet. alæ medentur: quibus demptis læthale eſt. & confirmant eiuſmodi illius verba lib. 29. cap. 4. tradentis. cantharidum venenum in qua parte ſit non conſtat inter auctores: alij in pedibus, & capite exiſtimant eſſe, alij negant. Conuenit tamen, pennas earum auxiliari in quacunque parte ſit venenum. & Dioſcor. ſententiam eandem retulit lib. 2. cap. 55. à quo (ni fallor) ne latum vnguem receſſit Ae-

tius lib. 13. cap. 49. cum voluit, affectioni quam cantharides efficiunt, eorum alas, ac pedes contrariari. Vnde Matthiol. ad locum Dioſcor. citatum fusè comprobat ex Gal. integras cantharidas exhibendas eſſe, quo tempore ijs opus eſt: eo quod, ablatis extremitatibus, anthidoto exuuntur, quo natura ſunt præditæ in proprij veneni remedium. Hæc ergo ratio efficit cur cantharidæs exhiberi poſſint, cum ſecum anthidotum habeant. Quæ par ratio excogitari non poteſt de chalcantho, oleoq. illius. Concludamus ergo, chalcanthinum oleum nullis argumentis comprobari deuoratum morbis internis opem afferre, & ideo iuſtis de cauſſis reijciendum à medico vſu.

Faucium vlceribus, an oleum chalcanthinum conducat. Cap. XVII.

NOn omnium vlcerum fauces affligentium queſtio eſt, an illis chalcanthinum oleum conducat; ſed malignorum duntaxat, quibus putrilago adiuncta eſt, cachoëtica dicta. de quibus quæſtio eſt, an chalcanthino oleo illis ſuccurrendum ſit. planè, ſi generalem vlcera curandi methodum conſulamus,

lamus, istud oleum illis opem afferre statuendum erit, conscijs decreuisse Gal. 2. ad Glauc. cap. 2. maligniora vlcera, ac putrescentia, acriora medicamenta expetere, quæ ignis vires habeant. In quorum numero chalcanthinum oleum reponi in confesso est. Etenim apud illum hæc leguntur. Summatim hæc cognoscere oportet, quod omne vlcus, siue sponte, siue ex accidenti, siue ex vulnere factum fuerit, exiccari desiderat medicamento, vt inquit Hipp. non aspero, hoc est mordente, neque vehementer irritante. præterquam vbi malignum cum putrilagine fuerit: talia enim acriora expetunt medicamenta, & quæ ignis vires habeant: quale est mysi, & chalcitis, & arsenicum, & calx, & sandaraca. Etenim non aliter quam ignis adurunt medicamenta huiuscemodi. Sæpius verò, vbi ista cesserint, ipsum ignem adhibemus. Qua eadem methodo faucium vlcera curanda esse, vbi maligniora fuerint, adeo vt ad acriora deueniendum sit medicamina, appositè declarauit Aret. lib. 1. acut. pass. curan. cap. 9. vbi de pestilentibus faucium vlceribus sermone instituto sic loquitur. Porrò igne vitium adurere, cum in superiori parte sit, imprudentis esse propter isthmum iu-
 dico.

dico. Sed medicamentis ignis ſimillibus: quò & depaſtio coerceatur, & cruſtæ decidant, vtendum præcipio. ea verò ſunt alumen cum melle, galla, balauſtrium arida cum mulſa. hæc eadem calamo, aut penna, aut craſſo, & oblongo caulæ, quo medicamina ad vlcera perueniant inſpiranda ſunt. Optimè ſanè eſt chalcitis vſta cum trita cadmia, & rhei radix cum aliquo humore. ſic ille. ab hac ſententia minime diſceſſiſſe Iuniores admodum quam multos perſuaſum habeo, qui in oris fauciumque vlceribus acrioribus hiſce medicamentis vſi ſunt. Vidius ergo Iunior lib. 4. de morb. memb. cap. 19. vlcera oris depaſcentia curaturus cauſtica iſthæc medicamina comprobat, cuiuſmodi eſt chalcanthum, chalcitis, miſy; vel etiam vlcera ipſa tangenda præcepit ſulphuris oleo, & chalcanthi. Et Vidius Senior part. 2. de morb. gener. lib. 10. cap. 16. oris vlcera ex morbo gallico contracta attingi voluit goſſipio madefacto in aqua plantaginis, in qua tabuerint alumen, & arſenicum: ſeu in aqua aluminis, quam Fallop. componebat ad rebellia vlcera exiccanda, aut oleo ſulphuris, atramenti ſutorij, & ſtibij. & Maſſar. lib. 1. pract. cap. 36. & 37. in cruſtoſis oris vlceribus,

bus, aphtisq. malignis fortioribus hisce medicaminibus vtitur, quale est, misy, sory, chalcitis, atramentum sutorium, aqua erodens, oleum sulphuris, vitrioli, vnguentum ægyptiacum: & alia classis eiusdem. At de vlceribus faucium clarius est locutus Amat. Lusit. centur. prima curatione 74. dum vlcus fauces depascens aqua forti tangendum mandauit, & gargarismate vtendum, in quo ægyptiacum vnguentum admixtum sit, & hanc opinionẽ disertè confirmat Lud. Merc. lib.2. de morbo gallico cap.8. vbi ad fortiora medicamenta cum deueniendum est, quibus faucium, & palati vlcera curanda sunt ex morbo gallico contracta, hæc esse commemorauit, aquam argentariorum, vnguentum ægyptiacum, oleum sulphuris, & puluerem mercurij. quibus ex omnibus varia parat pharmaca hisce vlceribus accommodata. Quare, licet idem auctor alibi in faucium vlceribus curandis oleum vitrioli reprobasse visus sit, nihilominus illius opinio refellitur ex ijs, quæ ex eodem auctore mox retulimus, & tanquam ratum decernitur malignioribus faucium vlceribus chalcanthinum oleum prodessepose.

Dyſentericis an atramentum ſutorium cum clyſtere inijciendum ſit. Cap. XVIII.

SVnt, inquit Vidius lib. 9. de morb. memb. cap. 24. qui auri pigmentum, ſandaracam, chalcanthum, aliaq. eius generis medicamenta diligenter prius vſta, permiſcent (cum enematibus ſcilicet pro dyſenteria curanda, de qua illi ſermo eſt) ad cruſtam in vlceribus excitandam: præſertim, cum timent ne ea depaſcantur inteſtina, & in dies maius ſpatium occupent; quæ, quoniam veterum fuit opinio, idcirco mordicus illam tuetur Maſſar. lib. 3. pract. cap. 22. quam neque ipſe prorſus damnare auſerim opinionem. Notandum tamen volui Maſſar. huius ſententiæ patronum aperte fateri, neminem reperiri hodie, qui huius medendi methodi imitator eſſe voluerit, quibus aperte confeſſus eſt, à medentium vſu receſſiſſe penitus methodum vſurpandi chalcanthum, aliaq. eius generis medicamenta, eaq. admiſcere in dyſentericorum clyſteribus. quamquam, neque ipſum Maſſar. cenſeo remedia hæc vſurpaſſe vnquam, alioquin ſanationis exẽpla non prætermjſiſſet, quæ deſideramus nos

ad

ad hanc substinendam opinionem. Quandoquidem nocumenta afferre, quæ ex his prodeunt medicaminibus, difficillimum non est, sanationis verò exempla non tã promptum. Aetius ergo lib. 9. cap. 49. dysentericorũ hęc recensendo medicaměta, vniuersè de omnibus perhibuit, quæ crustas inducunt, si infundantur, & stomachum & caput offendere cõsueuerunt. &, quamuis huic incommodo occurendum velit, si hora vna ante stomachus oleo mirtino, & vino veteri irrigetur, itemq. caput largo oleo, nihilominus probare, istud cum effectu contingere, adeò vt nulla consequatur noxa, hoc opus hic labor est. Ad hæc Gal. lib. qui dicitur medicus, cap. 13. apertè testatus est, cũ huiuscemodi generis medicamenta sanas intestinorum partes cõtingunt, perniciem afferre. Attamen intestinorum partes nonnullas sanas esse, vel ex Cælio colligitur, qui in omnibus intestinis eodem tẽpore vlcerationem minime posse fieri tradidit lib. 4. tard. pass. cap. 6. Itaq. intestinorum partes eò quod non omnes exulcerantur in dysenteria, sequitur vt vsu horum medicaminum ineuitabile consequatur detrimentum: & spe dubiæ sanationis exulceratarum partium. sanæ ledantur, & morbo

morbus

morbus addatur. Hinc factum censeo, vt Iuniores Medici complures, quibus in locis de his præsidijs orationem aggrediuntur, potius recitatores sint veteris opinionis, quam illius consultores. Quamquam non defuit Rondel. qui hanc opinionem penitus damnauit lib. 3. meth. cap. 20. cum dixit. non imitandi veteres, qui sandaracam, auripigmentum, calcem viuam, & alia eiusmodi inijciebant in reliquas intestinorum partes omnes æquè agentia, ac ea, quæ exulcerata est. Hæc omnia eo consilio commemorare volui, vt liqueat, fortè melius consultum dysentericis, si, his prætermissis medicaminibus, curationem illorum aliter prosequatur Medicus, quam illis cum clystere infusis.

ERRATA.

Pagina 13 versu 18. ***addendum est***, calidam, & humidam. 23. 19. neque illis orationibus, *lege* neque vllls rationibus. 48. *6.* dicitur, *l.* dum. & versu 11. tract. *l.* tomo. & vers. *16.* vi, *l.* vim. 49. 15. qui, *l.* quod. 50. 18. vstiora, *l.* vstoria. & vers. *26.* vstiora, *l.* vstoria. 51. 7. excessus sunt, ***addendum***, quiddam hic. 57. 23. summa, *l.* summam. 67 8 persicam, *l* persæam. 73. *26* initio, *l* intro 73 3. cenissæ, *l.* cerussæ & vers. 24. refrigendi, *l* refringendi. 80. 21. reactis, *l.* redactis. 85. 14. remedium, *l.* remedijs. & vers. 18. xirodinis, *l.* oxirhodinis 124. supra, ***delenda hæc particula***, ***& addendum***, sic 1. prob. 12. bile dixit recalescente febres acutæ inuadunt 103. *6.* quos, *l.* quod. 104 23. 2. meth. *l.* 11. meth. 109. 23. talem, *l.* tabem. 115 3. sanguine, *l.* sanguinem. 119. 8. gestatur, *l.* gestatum. 122. 19 lib 2. *l.* 11. & vers 27. text. 2. text. 11. 125. 5. calorem, *l.* calore. 126. 16. frigiditate, *l.* frigiditatem. 128. *9.* cap. 2 *l.* cap. 11. 129. 22. quam, *l.* quanquam. 133. 11. quartanarij, *l.* quartanarijs. 134. 3. cap. 20 ***addendum***, itaq proponentes Auer. & Halliab 138. 5. gitur, *l* agitur. 142 13. chalcanthi l. chalcantho & vers. 26. potius, *l* sed potius. 146 8. sectare, *l.* sedare, 153. 5. curan. *l.* cutan. 156. 19. nostri, *l.* nostro.